Bibliotek 1800

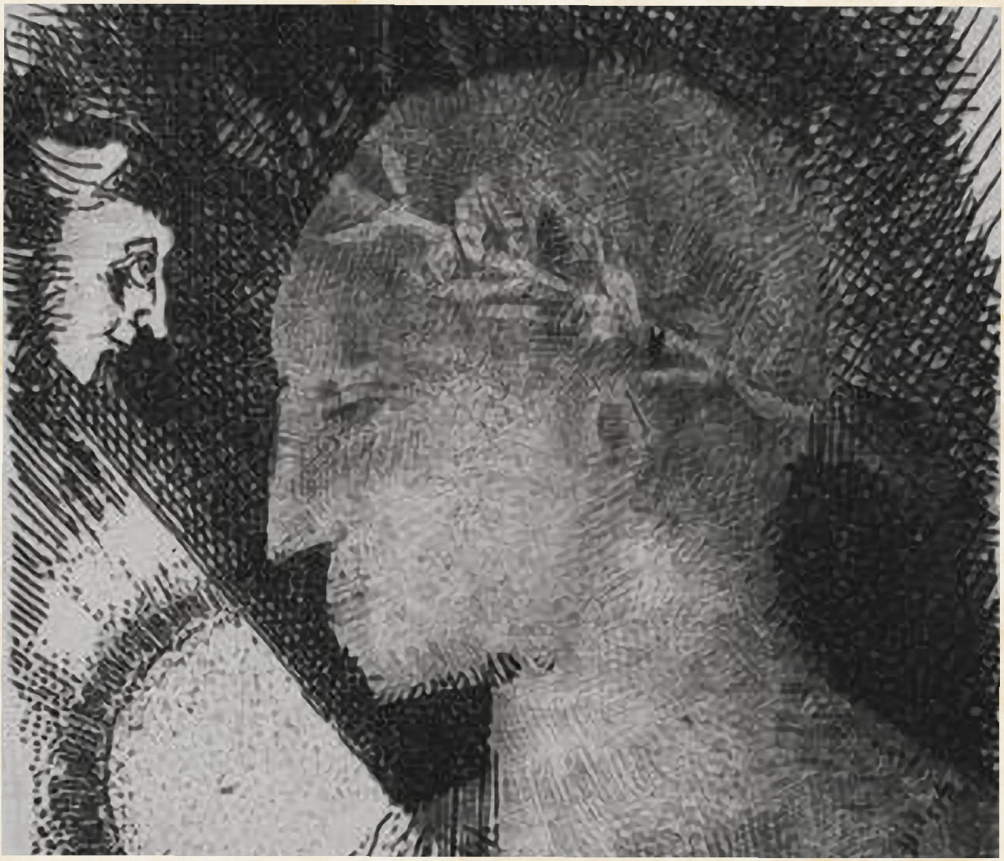

Dommeren

Sophus Michaëlis

Sophus Michaëlis

Dommeren

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Sophus Michaëlis: *Dommeren* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Sophus Michaëlis: *Dommeren* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

1

I Kongeriget Musca studeredes mange ting. Men intet med mere hed og hellig iver end ret og retspleje. Det kom sagtens af, at små og fortrykte – mennesker såvel som stater – oftest må nøjes med at gøre deres ret gældende på papiret. De store har en mere materiel, en vægtig og håndfast ret, den gamle berømte "næveret". Men det land Musca var bittelille og trængte til at afstives gennem ideer og idealer. Det dyrkede retsvæsenet som specialitet – lige fra romerret til den nyeste mellemfolkelige ret. Retsbeskyttelse, neutralitet og voldgift var dets vigtigste våben i kampen for tilværelsen.

Den ganske lille stat havde nemlig det uheld at ligge såre udsat i omverdenens øjne. På de store geografiske oversigtskort gjorde det sig ikke mere gældende i verdensansigtet end en vorte, en art udvækst på en stormagt, der virkede irriterende på en anden stormagt netop i kraft af dette fristende og kildrende appendiks. Musca lå på verdenskortet omtrent som et stykke sukker på snuden af en hund: Der hører en meget skrap og uafbrudt advarsel til at skræmme det store dyr fra at sluge den lokkende bid.

Der var mange, som ikke engang regnede det land Musca for en sød ting, men snarere syntes, al det passede til sit navn: Flue. Ikke engang en rigtig stor, men en af disse infame små kolerafluer, som en landevejsrytter risikerer at få ind ad sin åbne mund, og som ikke engang er stor nok, til at han igen kan få den spyttet ud. Havde kongeriget Musca engang været en stor og skinnende spyflue, der var gået på som en bersærk, så lå

det beskedne lille land nu tilbage på verdenskortet som en indskrumpet gammel flueplet.

Alligevel var Musca i al sin lidenhed udrustet med alle de fineste og spædeste organer, der kendetegner høj og fornem kultur. Riget levede stort udi egen indbildskhed. Det havde en ældgammel og frodig kongefamilie, der var så flink til at sætte skud og kviste i alle retninger, at der ikke i århundreder var udsigt til frygt for, at riget nogentid skulle fattes en tronarving. Ja, dynastiets frugtbarhed gik endog så vidt. At snart sagt alle regerende fyrstehuse på jordkloden i en glorværdig fortid havde kunnet hente sig en stikling til indpodning på de mer eller mindre trøskede og udgåede stamtræer.

Kongerigets historie var netop forhistorisk glorværdig. I dets våben, der med sikkerhed vidstes at være udleveret fra Vorherres egen hånd i et afgørende øjeblik, sås et mærkeligt fabeldyr. Officielt benævnedes det lindorm, men landets lærdeste historiker havde påvist, at det oprindelig havde været et sølvkræ – *Thysanura lepismae* –, dette lille vimse og nydelige insekt, der ynder at forstikke sig i gammelt pergament. Samme lærde historiker havde med stor sindrighed opstillet den hypotese, at dette sølvkræ var kommet ind i riget med den apostel, der havde bragt kristendommen. Hedenskabet havde ruget over landet som en ond og dorsk lindorm, men var blevet fortrængt af det lille blide fredensdyr, som levede i apostlens bibelbog, og som i denne hellige anledning havde lagt sig et lillebitte, næppe synligt kors til midt på sin sølvblanke ryg.

Kongeriget Musca med det sakrosankte sølvkræ i sit kronede lindormevåben trivedes altså i allerhøjeste og allerkristeligste oplysning. Det havde halvandet universitet med verdenskendte

lærdomsforkyndere, et folkeuniversitet og en vrimmel af folkeskoler. Analfabeter havde ikke været kendt i det sidste hundredår. Skolevæsenet regnedes for verdens bedste. Fængslerne var rene mønsteranstalter. Landet hjemsøgtes af udlændinge, der kom for at beundre og studere forbedringshusene ikke mindre end kostaldene og svinestierne. Kunstsansen var så højt udviklet, at omtrent hvert dannet menneske kunne enten tegne eller male eller i hvert fald digte. Teatrene var talrige og deres forestillinger overdådige; revyer og operettepremierer betragtedes som verdensbegivenheder, kun en enkelt scene bevarede endnu sin høje alvorstendens i sit motto: Ikke til forlystelse!

Men højest af alt florerede dog måske landets retsvæsen. Et umådeligt antal mennesker levede af at øve ret og retfærdighed og fortolke straffelovene, både de civile og de kriminelle. En vidtforgrenet retspleje underholdt en masse mennesker, der dømte en endnu større masse til ligeledes gratis underhold – alt sammen på den offentlige forbedrings bekostning.

I dette eldorado for juridiske talenter skulle omsider fødes den store reformator.

Han udgik fra en gammel advokatslægt.

I århundreder havde den frembragt retshåndhævere og dommere til rigets gavn. Utallige forbrydelser havde den eftersporet og revset. Den havde ført tugtens skrappeste ris. Talløse tyve havde medlemmer af denne slægt besørget til galgen på ufejlbarlig vis. Den havde givet landets "mestermænd" mere at bestille end nogen anden slægt. Den havde været med til i tidernes løb at affatte samtlige priskuranter for alt til rettergangen henhørende. Den havde,

som sig hør og bør, haft loven skreven, *ikke* i hjerterne, men i tykke svinelædersbind. Retten var så let som fod i hose. Sig mig, hvad du har gjort, og jeg skal sige dig din straf: I følge den paragraf har du syndet til at få en hånd hugget af; i følge denne skal du bøde med et øje, nej stop, med dem begge to! Du dér kan nøjes med at stryges til kagen eller brændemærkes; men du, min ven – ja, jeg kan ikke hjælpe dig: Du har stjålet for mere end en halv mark, altså kan du ikke slippe med mindre end din hals.

I de gode gamle dage havde straffen været så rart korporlig. Den mærkede sin mand ganske umiddelbart og umiskendeligt. Straf var jo bøde – bod! Oprindelig havde han bødet med penge, siden bødede man med en del af sin krop, med tungen, med et øre eller et øje, i værste fald med hele skroget. Men tiden var gået frem. Nu bødede man *moralsk*. Sjælen forbedredes. Forbryderen sad i ensomhed og *tænkte* sig god.

Slægten Justesen havde været retskyndig gennem utalte generationer. Den nedarvede ikke blot de gamle lovbøger, men også fingerfærdigheden i deres håndtering, ja, selv evnen til at huske de endeløse paragraffer. En Justesen var *født* til at være dommer.

Slægtens kløgtigste hoved fandt på at rense familienavnet for dets lavtborgerlige form. Justesen betød jo søn af Justus, *filius Justi*. Hvad var rimeligere, end at denne hæderværdige dommerslægt antog sit oprindelige latinske navn, der smagte af primitiv romerret? Slægten Justi blev vel ikke adlet, men nåede ellers kongeriget Muscas højeste udmærkelser, både storkors af sølvkræet i safirer og skive i det kgl. Skyttegilde. Til begge anledninger lod den male sit smukke sindbilledlige

våben, retfærdighedens klassiske symbol: I blodrødt felt en gul vægtskål og et blåt sværd. Under dette sås tre afhuggede tyvefingre, mens vægten holdtes i stadig ligevægt ved en i den anden skål anbragt tvivlsom genstand, der af slægten selv fortolkedes som en ældgammel middelalderlig tommelskrue.

2

I dette fremragende lille land og i denne ældgamle slægt af retsplejens høje tjenere fødtes da omsider den fineste juridiske hjerne.

Faderen gav ham i dåben navnet *Probus*, den retskafne. Latin skulle det være. Ikke for at opkalde ham efter en lidet kendt romersk kejser (hvem hans soldater i øvrigt myrdede for hans strengheds skyld), men for ved selve navnet at indvie ham til retskaffenhedens tjeneste. Slægtsnavnet *Justi* – de retfærdige – antydede den medfødte retssans som en selvfølge. I drengens fornavn skulle der ubestikkelige hæderlighed understreges.

Underligt nok voksede den lille Probus op uden at lægge den obligate juridiske sans for dagen. I hvert fald varede det usædvanlig længe, inden han røbede ringeste interesse for bøgernes, endsige for lovbøgernes verden.

Probus var en lille stille fyr med dybsindigt indadvendte øjne og en fast sammenkneben mund. Håret faldt ganske lovbundet over hans regelmæssige kranie. Den gamle kultur stod ud af hans hele væsen. Han var ved arv i sjælden grad velopdragen, han følte ikke trang til genstridigheder eller slagsmål, ja, selv kammeratskab med jævnaldrende lod ikke til at friste ham. For det meste trissede han ene om med begge hænder boret ned i sine stumpebukser, som om han i de knyttede smånæver gik og gemte på et stykke af de vises sten. "Filosoffen" yndede faderen at kalde ham. I sit stille sind håbede han, at han ville afsløre sig som retsfilosof.

Probus gik tilsyneladende og så ind i sig selv. I virkeligheden iagttog han alt uden om sig med store tænksomme øjne. Når han så fraværende ud, var det kun, fordi han fastholdt et eller andet sanseindtryk, som han rigtig ville indprente sig, og som han måtte have grundet helt igennem.

Faderen spurgte stundom tvivlende sig selv: Mon ikke Probus er født til naturforsker? For det var særlig dyr og planter, han beskæftigede sig med. Havde Probus kunnet gøre sig selv en voksens rede for sine betragtninger, ville han have udtrykt det således, at de drejede sig om retsforholdet, ikke imellem mennesker, men mellem dyr. Børn iagttager dyr *før* mennesker. Det går dem ligesom folkeslagene i deres barndom: De opfatter skarpere væsensmærkerne ved et dyr end ved et menneske.

Når Probus gik tur med faderen, lagde denne mærke til, hvor uhyre forsigtig drengen var for ikke at træde på insekter eller andre smådyr. Skete det uforvarende, at han kom til at træde på en myre, vendte han om og hjalp den med at grave sig frem af gruset. Han var ikke langt fra at puste på den og spørge, om det gjorde ondt. Faderen smilte og kom til at tænke på et ord af en arabisk vismand: "At frigive en loppe, man har fanget, er mere fromt end at give en fattig en sølvmønt; for der er ingen forskel på loppen og en konge: Begge hænger de lige stærkt ved livet". For Probus var der virkelig endnu slet ingen forskel.

En gang, da han så en sort snegl ligge overkørt midt på vejen, ville han for enhver pris have den samlet op i sit lommetørklæde for at bringe den på hospitalet. Han blev yderst forbavset, da hans fader sagde ham, at der ikke fandtes noget sygehus for dyr. Så ville han selv lave et. Faderen lo ad ham. Det kunne Probus ikke forstå. – Er sneglen da ikke kommet til skade? Det

må gøre forfærdelig ondt at blive kørt over, den er jo så blød, den har ikke engang en rygrad. – netop derfor kan det ikke gøre så ondt, forklarede faderen. Du hører jo heller ikke, den skriger.

Probus stod længe og tænkte. – Så må det da gøre allermest ondt, når den *ikke engang* kan skrige, sagde han.

Han svarer ligegodt til sit navn, tænkte faderen. Han lagde mærke til, at drengen hjalp enhver skarnbasse, han så ligge og sprælle på ryggen uden at kunne vende sig selv.

Men Probus spurgte om mere, end selv en justitiarius i Højesteret kunne svare på.

– Hvis skarnbassen nu slet ikke bliver opdaget, må den så ligge dér alene og sprælle, lige til den dør?

– Ja, svarede faderen, når ingen hjælper den, kan den jo ikke klare sig.

– Så burde da Vorherre hjælpe den, mente Probus.

– Så fik Vorherre nok at bestille, sagde faderen.

– Vorherre kan jo overkomme alting, ræsonnerede Probus. Men jeg tror nu, han *ser* bedre, end han *hører*. Det er synd, han ikke har givet dyrene stemme, så de kan skrige om hjælp.

– Det blev vist ikke til at holde ud for os at høre på.

– Tror du ikke? Så kunne vi jo bedre hjælpe Vorherre med at hjælpe, sagde Probus og pirkede den blåsorte skal på ret køl igen for anden gang.

– For vi, som går her på Jorden, *er* jo dog nærmere til det end Vorherre, sluttede han.

Det varede meget længe, inden Probus kunne forsone sig med det urimelige i, at dyrene – særlig alle de små og bittesmå – slet ikke kan klage eller beklage sig, endsige anråbe andre om hjælp.

Han havde for længe siden lært og begrebet, at mennesker ikke må overfalde hinanden eller slå ihjel – så får de med politiet at bestille. Dyrene derimod, de *levede* ligefrem af at myrde.

Han elskede svalerne, der boede under hustagene, og syntes, de var verdens mest misundelsesværdige skabninger, når de svippede ud fra reden i de yndigste buer gennem haven med det henrivende lille kvidderpip, som menneskene udlagde som lovsang til Skaberen. Han blev derfor meget forundret, da han fik at vide, at de levede af myg, som de tog i flugten, og i sin egen lille hjerne udregnede han straks, at de måtte bruge < tusindvis om dagen, for hvad føde var der i en myg?

Selv de tilsyneladende så uskyldige og skikkelige høns, omme i hønsegården, var fødte mordere. De guffede ikke blot regnorme i sig med et blodtørstigt blink i øjet. Men han havde selv set, hvordan det kunne gå en yndig sommerfugl – endog den allersmukkeste –, der uden at ane ondt kom i nærheden. De spædeste kyllinger blev rovmordere. De agtværdigste gamle høns rejste sig fra æggene og fo'r løs på den dejlige lille flyver, var mange om én, hakkede den, til de store vinger lå knækkede på jorden, og slugte så den stakkels bløde krop – med et par stygge små klukkende klynk over, at der ikke var mere.

Hvorfor blev nu sådan en høne ikke slæbt for domstolen og straffet for overlagt mord?

Aha, tænkte faderen, dér har vi alligevel det umiskendeligste udslag af medfødt retsbevidsthed.

Efterhånden gik det op for Probus, at egentlig *ret* udelukkende var forbeholdt menneskene. Ret var en menneskelig opfindelse, en menneskelig fordel. I naturen gjaldt

udelukkende den stærkeres ret. Den havde mest, som mest måtte gribe! Netop således som han af en indskrift på en af faderens reoler vidste, at det ville gå blandt menneskene, om der ej var lov i lande. Men loven gjaldt slet ikke i naturen. Det var aldrig faldet noget dyr ind at protestere mod vold eller overgreb. Dyrene havde intet politi, de havde ingen domstol at klage til. De kunne ikke melde hinanden. Svalen snappede hver dag sine tusinder af små liv, der summende gik i dødens gule gab uden et kny.

Overgreb blandt mennesker derimod, de påtaltes øjeblikkelig, først ved skrig og hyl og brøl og dernæst, om ulykken var stor nok, ved klage til øvrigheden, det vil sige til dem, der havde magten: Betjentene, politistationen og kachotten.

Hvis en stor dreng tog en lille drengs spillekugler fra ham, så stak denne på stående fod i et vræl og truede med at sige det til sin far. Hvis truslen ikke virkede, så blev overlasten øjeblikkelig meldt, og hvis så den pågældende far var stærk nok til det, så kom han og krævede kuglerne tilbage og straffede røveren med en lussing eller nogle skænd.

Rettens ligevægt var genoprettet.

3

Af al ret var ejendomsretten den første og den helligste.

Det begreb Probus som noget selvfølgeligt. Ingen havde lov til at tage så meget som en griffel fra ham.

Et ældgammelt pæretræ afgav et sjældent lærerigt eksempel.

Det ragede langt ud over havens plankeværk, så stort var det; og det kunne bære flere tønder herlige sommerpærer.

Probus havde på en af sine fødselsdage fået dette træ til personligt eje af sin fader. Hvorefter han tilbragte ikke få anstrengte timer med at tælle først blomsterne, siden frugterne på dets grene. Han opgav det som umuligt, og lige så umuligt blev det ham at hindre gadens drenge i at tilegne sig alle de pærer, der faldt udenfor plankeværket.

Utvivlsomt var al frugten *hans*. Men hvad der drattede på alfar vej, blev hvermands rov. Han kunne simpelthen ikke sidde udenfor plankeværket nat og dag og passe på. Probus måtte opgive at holde justits og finde sig i at blive bestjålet. Gadens drenge hittede ovenikøbet på at slå pærerne ned med stænger og sten. Hvilket dog sandelig måtte betragtes som det rene indbrud – for stængerne brød ind i *hans* træ. Ikke desmindre nægtede hans egen fader – justitiarius i landets højeste ret – at stævne pæretyvene for domstolene.

Retfærdigheden svævede altså på et skøn. Der var kun et plankeværk mellem ret og uret: Den pære, som faldt på den ene side, var det tyveri at tage, den på den anden side ikke. Og man kunne snedigvis hjælpe sig fra uret til ret med en stang, der ragede tyvekosterne ud over skillelinjen mellem godt og ondt.

At spørgsmålet var til hvilken side hver anden gang, kom Probus personligt til at sande.

Det hændte ham nemlig, når han gik fra skole, at han plukkede ribs eller stikkelsbær gennem tremmerne i stakittet om fremmede folks haver.

Vel at mærke kun, når han, hvad han for det meste gjorde, gik alene. Havde han kammerater ved siden, gjorde han det ikke selv, men iagttog højst interesseret, hvor underfundigt de andre bar sig ad for at rapse det mest mulige.

Probus var ingenlunde anlagt til dydsprædikant. Han stillede sig ikke op og gav sig til at formane de lastefulde. Så meget havde han allerede begrebet af livets praktiske lære, at forholdet til ret og uret var et rent personligt. Derfor morede det ham kun at se, hvor langt hver enkelts samvittighed kunne strække sig. Hvor lange arme den kunne gøre uden at overskride moseloven. Hvad man kunne nå, måtte man åbenbart have lov at tilegne sig. Stakittet var jo rejst for at hindre uvedkommende i at plukke. At afstanden mellem tremmerne var så stor, at en barnehånd kunne gå igennem, var sandelig ejermandens egen fejl. Ligeledes at der var tværstænger forneden, brugelige til at stå på, så man kunne række længer.

Probus prøvede det selv en dag, da han var ganske alene på vejen. Han var blot så uheldig at tynge for stærkt på det gamle møre stakit. Det brasede sammen under ham, og han faldt, så lang han var, ind mellem stikkelsbærrene.

Han blev yderst forskrækket og lå længe og sundede sig. Juraen ræsonnerede i ham: Var det hans eller stakittets skyld? Burde ikke et sådant afspærringsmiddel være forsvarligt? Sæt,

en dreng kom til at skubbe til en anden. Så lå stakittet der – og afspærringen med det samme.

Probus krøb ud på vejen igen. Ingen havde set ham, gudskelov! Han ville til at liste hjemad, men kunne ikke lade være at se sig tilbage, da han var gået nogle skridt.

Nu kommer jeg tilfældig gående, tænkte han, og ved ikke af noget, før jeg får kig på, at der er et stort hul i stakittet. Har jeg så lov, eller har jeg ikke lov – jeg spør' kun – at gå indenfor og gøre mig til gode?

Det var altfor fristende. Ingen havde set ham lave det hul. Når det nu engang var der, hvem kunne så fortænke ham i, at han benyttede lejligheden? Enhver *anden* dreng, der kom forbi, ville jo gøre det.

Probus ræsonnerede sig til sin ret. Han skrævede indenfor, om end med bankende hjerte, og fyldte sine lommer med fuldmodne stikkelsbær.

Du er en tyveknægt, sagde det inde i ham. Men det var en *dum* samvittighed, og dumheden skulle man aldrig lystre.

Han fortærede bærrene på vejen hjem. De smagte ikke fuldt så godt, som han havde ventet, og han spyttede skallerne fra sig på en egen trodsig måde.

Midt i alle sine ræsonnementer havde han et stikkende instinkt af, at han havde begået, i hvert fald tangeret – som det hed i geometrien – det, der kaldes indbrud. Og hans fader blev glad forbavset, da lille Probus ud på eftermiddagen videbegærlig begyndte at udspørge ham om begrebet indbrudstyveri og røbede en mærkelig gammelklog sans for at opponere.

At bryde ind var altså med vold at bane sig adgang til anden mands ejendom, at brække en dør op, der var låset, at krybe over en mur eller et plankeværk, at slå ruder ind og gå gennem vinduet eller lignende.

Men Probus *satte* nu det tilfælde, at døren vel var låset, men ikke forsvarligt, således at den sprang op ved et rask lille tag, eller det tilfælde, at et plankeværk var blæst ned i stormvejr. Kunne det så strengt taget kaldes indbrud, om en gik ind ad en sådan halvåben dør eller i en sådan nærmest åben have?

Selv om det var faderen let at svare på slige spørgsmål, forstod Probus at opstille tilfælde, der var langt mere indviklede og subtile, og at knibe udenom alle bestemte og uomtvistelige afgørelser. Se se, det var da pokkers til dialektisk hoved, tænkte faderen med stolthed.

Omsider fik han forklaret drengen, at der vistnok i længst forsvundne tider havde været en guldalder, da menneskene ikke behøvede at værne sig selv eller deres ejendom. Da låsene ikke var opfundne, og da man roligt kunne lægge sine guldpenge midt på landevejen, uden at nogen gad røre dem. Hvilket forekom Probus både latterligt og usandsynligt.

Dog nu var synden og forbrydelsen – hvilket var det samme – engang kommet ind i verden, og nu gjaldt det på enhver måde om at sikre personlig ejendom ved at afspærre den og gøre den utilgængelig. Ethvert brud på en sådan afspærring, selv om den er dårlig gennemført eller tilfældigt mangelfuld, var indbrud og straf fedes betydeligt hårdere end almindeligt tyveri af ting, der lå ligefor.

– Man bør derfor aldrig lade sine ting ligge ligefor, sluttede han i en art distraktion.

– Hvorfor ikke det? indvendte den mere stringente Probus. Hvis tingene ligger ligefor hånden, fristes folk jo kun til at begå den *mindre* forbrydelse, og så får de jo mindre straf. Når bare alle mennesker lod deres huse og deres haver stå åbne, så ville der slet ikke blive nogen indbrudstyve, men kun almindelige tyve. Og *det* er jo ikke så slemt eller så strafbart, siger du.

– Det gik aldrig i livet an, svarede faderen; så ville alle mennesker stjæle.

– Alle mennesker?? sagde Probus og blev rød i kinderne. *Alle* mennesker? gentog han tvivlende: Mener du virkelig? Jeg troede kun, det var dem, der af naturen er tyve.

– Naturen? sagde faderen: Ak, lad os ikke tale om naturen. Den er skrøbelig hos os allesammen. Det er ikke naturen, men lejligheden, som skaber tyve. Husk altid på det, lille Probus.

Her havde Probus fået en ordentlig tanke at bakse med.

Han gik endnu ivrigere og så sig om og blev klogere af, hvad han så.

Alle mennesker havde altså en forpligtelse til at lade være med at skabe tyve. Netop ved *ikke* al give dem lejlighed. Man burde gøre alle plankeværker så høje som muligt. Man burde hugge spidse søm i dem foroven. Palisader og skanser og kanoner – som på forterne, for ikke at give fjenden lejlighed til at komme og stjæle hele landet. Nu forstod Probus det. Ja, det var altså også virkelig i en god hensigt, at nogle lagde flaskeskår oppe på deres havemure eller trak pigtråd om deres marker. Hidtil havde Probus altid fundet disse glasskår lumpne og barbariske. Men nu lå det lumpne og barbariske kun i, at indbrudstyvene ikke vidste det, før de klatrede op. Selvfølgelig burde der være opslag forneden: Pas på! Glasskår langs kanten!

Ligesom opslagene om pladshunden, der løses ved mørkets frembrud.

Lejlighed skabte tyve! Derfor var Probus selv blevet stikkelsbærtyv. Ellers ville han jo aldrig være gået ind i en fremmed have.

I *rigtigt* indbrud kunne han dog ikke bekvemme sig til at bekende sig skyldig.

Med mindre man da kunne begå indbrud hos sig selv.

Probus havde en sparegris. Efter bestemmelsen skulle den fedes til julen. For at hindre indbrud log grisen pengene ind gennem en slags nåleøje. En revne så smal, at de ikke af sig selv kunne finde ud igen.

Ikke desto mindre havde Probus engang i en snæver vending, da han pintes af et brændende begær efter et legetøjsluftskib, ved hjælp af en brødkniv gjort grisens spalte bredere, så han kunne få det nødvendige mammon lokket ud. Omsider var det lykkedes, men sporene af indbruddet var så tydelige, at Probus' moder en dag sagde: Nå, her har nok været hustyve! og stirrede inkvisitorisk på grisens kriminelle mave.

Probus blev rød helt ud i øreranden, men holdt bøtte. Han burde selvfølgelig have tilstået. Men hvor findes den lille mønsterdreng, som frimodig bekender sig at være en tyv?

Grisen måtte alligevel have taget skade af den behandling. En dag lå den i skår på fortovet, uden at Probus kunne finde en eneste skilling af dens indmad.

Var den mon nu falden ned af sig selv? Eller havde en tyv fra gaden strakt armen ind og halet den ud til slagtning på stenbroen?

Her var et af de tvivlsomme tilfælde. Var det indbrud eller ej? Probus syntes *Jo*. Grisen havde stået i skjul af gardinet, men vinduet havde været åbent, og lejligheden havde følgelig skabt en tyv, der i grunden nærmest måtte stemples som indbrudstyv.

Den allersorteste form for indbrudstyveri lærte Probus at kende, da han hørte om kirketyveri. Tænk at slå kirkeruder itu og krybe ind i bælgmørk nat og gå op over ligstenene til altret og stjæle lysestager og sølvkander og med store brækjern at bryde en jernbeslagen blok op for at tage småskillingerne, der var lagt i til de fattige. Det var indbrud hos Vorherre selv.

Men Vorherre forsvarede sig slet ikke, skønt han naturligvis godt kunne. Han behøvede jo bare at gøre tyven bange eller at lade en trækvind puste lygten ud.

Hvad mon en sådan tyv følte ved en så gruelig gerning? Og hvorfor gjorde han den? Han måtte være meget ond eller meget sulten, når han kunne nænne at tage pengene fra de allerfattigste, fra dem, der skulle mættes af kirkebøssen. I den puttede man jo kun de allermindste mønter, man kunne finde i portemonnæen, for de fattige var vant til at nøjes; ja, der skulle endogså være gerrige mennesker, som snød med bukseknapper. Probus havde aldrig kunnet begribe, hvorfor en sådan bøsse var beslået med kolossale jernbånd og sømmet fast helt ned i gulvet med store nagler som dem, Kristus blev korsfæstet med. Man skulle da tro, den blok var fyldt med guldstykker og ikke med kobberpenge.

Men at bryde kirkeblokke op var naturligvis en af de allerværste synder. Des mere forbavset blev Probus, da hans fader fortalte ham, at den slags ugerning oftest var en særlig

tyvehåndtering, dreven af erfarne folk, der sagtens havde valgt sig den specialitet, fordi de så havde bedre ro – nattero – til at arbejde.

4

Allerdybest indtryk gjorde det på Probus, da han første gang oplevede en dødsdom og en henrettelse.

Det var det grueligste af alt.

Den dødsdømte var den mest forhærdede forbryder, der, siden han blev voksen, havde tilbragt næsten hele sit liv i fængsel. Forbedringshuset forbedrede ham slet ikke. Hver gang han slap ud, var han bare værre. Alle straffe gjorde ham blot hårdere og hårdere. Tilsidst blev han rovmorder og dømt til døden, men benådet med livsvarigt tugthus. Man han var slet ikke glad for sin benådning, der dog var givet ham af kongen selv i den bedste mening. Han viste den ene gang efter den anden, at han ikke ønskede at leve; han ville hænge sig i sine seler; han slog sin tallerken i stykker og slugte store skår for at dø deraf; han havde dårlige øjne og gik med briller, en dag knuste han glasset og prøvede på at file sin pulsåre over. Det nyttede ham ikke det allerringeste – man "reddede" ham hver gang i sidste øjeblik og lagde ham på sygehuset, for at han kunne komme sig igen og på ny sidde i sin tugthuscelle. Både seler og briller blev taget fra ham, og han kom til at spise på en træbakke.

Men en dag slog han arrestforvareren, der bragte ham mad, med en jernstang, som han havde været et halvt år om at rokke løs med de bare næver. Den forhærdede synder havde tilsidst ingen anden måde, hvorpå han kunne få sagt, at han *udtrykkelig ønskede at dø,* end at prøve på at slå sin vogter ihjel. Det var da virkelig til at begribe. Og det hjalp.

En tidlig morgen trak man ham ud i fængselsgården og slog hovedet af ham. Gudskelov! tænkte Probus. Han lå vågen hele natten, før det skulle ske. Han havde først tænkt på at bede for ham til Vorherre. Men bønnen ville ikke rigtig komme på gled. Der var så uhyre langt til Vorherre. Så ung han var, havde han en uklar, men sikker fornemmelse af, at Vorherre ikke kunne tage sig af menneskene, fordi de i forhold til ham var altfor små. At forlange det af ham ville være det samme som at kræve af menneskene, at de skulle tage sig af, hvad der foregik mellem tanglopperne nede på den store strand eller mellem myrerne i kæmpetuen ude i skoven, eller mellem fluerne inde i vaskehuset. For ikke at gå længere end til vaskehuset: Hver dag hang der døde fluer i hundredevis, og det faldt ikke et menneske ind at interessere sig det bitterste for disse dødsfald. Når man ikke bebrejdede menneskene dette, hvor kunne man så bebrejde Vorherre, at han lod menneskene passe sig selv? Forholdet var jo det samme.

Probus lå og fantaserede over hvad den dødsdømte måtte føle sin sidste nat. Både ro og uro. En dump tilfredshed med at have sat sin vilje igennem – og dog rædsel for selve det sidste øjeblik. Bedrøvelse og træthed, angst og glæde over endelig, endelig at få ende på sit ulykkelige liv, der slet ikke var noget liv mere.

Det værste skulle dog Probus endnu opleve.

Det var, da han læste i avisen, hvilken anvendelse der var gjort af den henrettedes sparepenge.

Han ejede virkelig en lille sum, opsparet gennem de lange tunge år i tugthuset. Var det dog ikke smukt, at selv disse fængslernes udskud fik løn for deres arbejde, selv om det kun

beløb sig til et par hvid om dagen! Hvilken trøst for disse stakler, når de sad med deres grove arbejde og møjsommeligt stred fra den ene grå dag til den næste. Også *de* ejede dog noget. Og det voksede. De kunne tælle sammen på deres fingre, at summen steg. I fængslets bøger stod deres tilgodehavende, og engang ville de kvit og frit kunne bestemme over, hvad disse deres egne små og surt erhvervede penge skulle bruges til.

At i dette tilfælde den dødsdømte forbryder ikke kunne være helt og alene ond og ikke andet, fremgik af et brev, han før sin død skrev til sin søster. Brevet var tillige en art testamente. Han skrev, at han ønskede, at hans sparepenge – det var henved et halvt hundrede daler – skulle bruges til at købe billedblade for, hele store indbundne årgange, til adspredelse i det lille fattige husmandshjem: Når de sad de lange triste vinteraftener og bladede i bøgerne, ville de sende en venlig tanke til den stakkels døde giver.

Således skete det dog ikke.

Bleg af spænding spurgte Probus sin fader:

– Far, hvad er det at gøre eksekution?

– I hvilken forbindelse mener du, lille Probus?

– Jo, jeg mener, gøre eksekution i de penge, en mand ejer.

– Det vil sige, at retten tager dem fra ham, så han ikke længer ejer dem.

Probus gav sig til at græde, men han så underlig langt, milelangt ud for sig, da han lagde avisen for faderen og spurgte:

– Er det virkelig sandt?

Faderen tog bladet og så, hvor han pegede. Der stod, at der var gjort eksekution i den henrettedes formue til dækning af omkostningerne ved hans henrettelse og begravelse.

– Er det virkelig rigtig sandt, far?

– Ja, det er lovens bydende, Probus.

– At de skal bruge hans egne sparepenge til at halshugge ham for, i stedet for at opfylde hans sidste ønske?

– Ja, min dreng, der står i loven, at udgiften først skal betales, inden resten –

– Hvor meget tror du, der er blevet til rest, far?

– Der er naturligvis ikke blevet noget til rest af det par daler.

– Ingenting!

Probus holdt op at spørge, men ikke at sørge. Det græmmede ham umådeligt. Dag og nat så han for sig den sølle, elendige morder, der havde siddet år ud og år ind i sin skumle celle og arbejdet og slidt – for at betale sin egen halshugning. Det måtte være en ond lov, der nægtede at opfylde den dødes sidste fattige lille ønske.

Probus grundede en hel uge, så gik han ind til faderen.

– Jeg ved godt, sagde han, at disse her ikke er de rigtige. Men vil du alligevel ikke nok sende dem over til de folk, som fik brevet, men ikke, hvad han, morderen, havde lovet dem deri.

Probus havde samlet alle sine egne billedbøger sammen. Han følte for en gangs skyld, at han havde gjort sin pligt mod én, han ikke kendte.

Der er en god grund i den dreng, tænkte faderen. Blot han ikke er *for* blød.

– Jeg synes, loven og retten har gjort ham tusind gange mere fortræd, end han har gjort loven og retten.

– Det må du ikke sige, Probus, svarede faderen. Husk, hvad den mand har gjort. En nat gik han ind og slog to sovende mennesker ihjel. Den, der sover, er hellig, synes du ikke? Kunne

du nænne at gøre én fortræd, der ligger og sover og, mens han sover, har givet sig Gud i varetægt. Ikke engang rovdyrene rører et sovende menneske. Men han stod over deres seng og slog dem, mens de sov. Først myrdede han manden ved at knuse hans hoved, så slog han til den gamle kone, der vågnede og bad for sig, med munden fyldt af blod. Så slog han igen og igen, til hun ikke kunne bede mere. Er det ikke ondt, synes du? Og havde han ikke fortjent at dø?

– Men det måtte han jo bare ikke få lov til. De benådede ham, de ville ikke halshugge ham, og han måtte ikke selv have lov til at gøre ende på sit liv. Det var de andre, som ville have, han skulle blive ved med at pines og lide.

– Hør nu, min dreng, du må ikke stille tingene på hovedet. De ville have, han skulle leve, for at han kunne omvende sig og blive god. Men så sad han i mange måneder og lavede en jernstang til, og et stakkels uskyldigt menneske, der ikke gjorde ham andet end at bringe ham hans mad, slog han bagfra og lemlæstede for livstid. Er *det* ikke *ondt*, så ved jeg ikke, hvad der er ondt.

– Jamen, han blev jo netop ond af at sidde i fængslet, ikke, far? Det var jo fængslet, som gjorde ham ond.

– Tro du mig, lille Probus, han var det fra fødslen af. Det onde kom mer og mer frem som hans inderste natur – han hørte til de fødte forbrydere.

– Er der da virkelig mennesker, som *fødes* til at være forbryder? spurgte drengen.

– Ja, desværre. Der *er* forbrydere, som ikke er til at tage hverken med det onde eller med det gode. Allermindst med det gode. Han hørte til dem, der modstandsløst drages til at gøre

det, som er ondt og grusomt og trodsigt og stygt. Der er noget af en djævel i den slags mennesker.

Det gøs i Probus. Det var ligesom en lille bitte djævel hoverende rejste sig langt nede i ham selv og hviskede: Du er en født forbryder! Du er en født forbryder.

Men faderen viste med stolthed billedbøgerne til hans moder.

5

Kategorien *født forbryder* gav Probus meget at tænke på.

Han begyndte at ransage sig selv. Var han mon selv *født*?

Han vidste jo godt, at så meget af, hvad han foretog sig, var urigtigt og syndigt, og han gjorde det alligevel.

Han havde blandt andet en forskrækkelig medfødt trang til søde sager. Han var født slikkepot. Han stjal ganske vist ikke længer af sukkerskålen – det var for barnagtigt –; men han listede sig ofte op på loftet og lirkede proppen op af flaskerne med saft.

På nogle af flaskerne var halsen fyldt helt op til proppen. Dem begyndte han med og bragte indholdet i højde med de knap heltfulde. Lidt efter lidt tog fristeren ham. Det var jo ingen nytte til med de propfulde flasker. I det hele taget syntes det tilfældigt, hvor højt saften var fyldt i. Probus hjalp på tilfældet, og de søde væsker sank efterhånden betænkeligt under halshøjde. Men det kunne forsvares som svind. Og svind var og blev det, og svindet blev opdaget. Men Probus nægtede at kende noget dertil. Han løj sig fra overhovedet at have set til den side, hvor saftflaskerne lå. Hvad i alverden kom de ham ved? Han sagde ved Gud i den højeste Himmel på, at han ikke havde rørt dem.

Bagefter fortrød han det. Ikke for Vorherres skyld, for netop i sin højeste Himmel havde vist Vorherre andet at tage vare på end på hans mors saftflasker. Men for sin egen skyld. Selv om det på en vis måde kunne forsvares, så var det alligevel løgn, det var *mened*.

Hans mor tog ham blødt om hovedet og formanede: Sig du kun Ja, lille Probus, så gør det ingenting.

Men Probus *ville ikke* sige ja.

Moderen sagde: Fy! Jeg kan jo *se* det på dig.

Og Probus svarede med en forhærdelse, der sved ham selv helt ind i hjerteroden:

– Kan du se sådan noget, må du jo være en gammel heks!

Moderen slap ham, og der var tårer i hendes øjne.

Alligevel fik han hende aldrig bedt om forladelse, skønt han kunne se på hende, hver gang hun tænkte på dette udtryk – hendes øjne fik altid det samme underlig våde skær af bedrøvelse.

Du må jo være *født* forbryder, sagde Probus til sig selv, når han lå om natten og grant kunne se denne øjenkummer for sig dybt inde under tæppet, han havde trukket op over hovedet som en hel grotte – en samvittighedshule, hvor han var ene med sine egne tanker.

Det ville naturligvis gå ham selv, som det var gået alle de andre fødte forbrydere: Han ville komme til at leve sit meste liv i et fængsel. Han var jo en udpræget tyvenatur, af den rigtig feje og nederdrægtige slags, der ville luske fra sine onde gerninger. Han havde engang stjålet en daler fra sin egen far. Den var faldet ned fra skrivebordet; men i stedet for at tage den op, skubbede han den med foden ind under reolen; og dér lod han den så ligge en hel måned, til den måtte være gået aldeles i glemmebogen; han bildte sig selv ind, han havde glemt den, og så tilegnede han sig den en dag som et troskyldigt hittegods. Det var på samme måde, deres kønne stuepige Franciska engang havde til vendt sig et par af hans mors bedste

sommersko: Hun havde stukket dem til side og ladet dem vinterskimle på et lyssky sted, og så tog hun dem en dag, da hun mente, de havde været tilstrækkelig længe både gemte og glemte, og gik med som fruens "kasserede".

Det var altså tyvenes måde at lyve for sig selv og lade, som om de ikke stjal, men bare hittede sager, der ingen ejermand eller værdi havde. Man kunne finde de tusinde påskud til at bortfortolke enhversomhelst stjælehensigt. Men det nyttede ikke. Tilsidst blev man alligevel stemplet som en tyv. Og Probus forudså klart, det ville tage en ende med forskrækkelse. Han ville komme til at sidde og flette bastmåtter og lægge halvanden skilling op om dagen til engang at betale sin egen henrettelse med.

Han kunne lyslevende forestille sig, hvordan det var at sidde i enecelle: Der var ikke anden lyd end et par skingrende jernsinker ude på korridorens cement. Cellen lugtede som menageri. Vandet sivede og gurglede i rørene som igennem en slunken tarm. Og så hørtes under gulvet eller gennem væggen en række korte små, næsten lydløse bankeslag, der kædede sig sammen som prikker eller små knuder på stilhedens endeløse sorte sytråd.

Probus vidste, hvem der havde lært fangerne dette sprog. Naturen selv. Hør! Inde bag bræddevæggen lød en tynd sprød dikken som fra et indemuret lommeur, der pludselig tav og nogle minutter efter begyndte af sig selv igen. Det var borebillen, som sad i et hul og med sine følehorn prikkede mod træet for at kalde på sin mage. Og denne svarede ovre fra en helt anden kant af stuen. Og gennem trævæggens ormegange trippede de hinanden i møde, bankede, lyttede og kom

nærmere. Dødningeuret blev det kaldt, men det var slet ikke døden, de ville, det var livet. Akkurat som de sølle fanger, der sad på deres briks og prikkede med neglene.

Det måtte være grusomt med den indespærring. Hver dag fik de jo nok lov til at gå en lille tur i den snævre fængselsgård; men hvad forslog det? De skulle naturligvis kunne bevæge sig i den fri luft, så ofte og så meget de følte trang til. Det par hvid, de kunne tjene ved deres grove arbejde, kunne da ingen rolle spille.

– Hvorfor er fængslerne altid så uhyre strengt lukkede, far? spurgte han.

– Tænk dig lidt om, sagde faderen.

– Ja, det kan da ikke være, fordi regeringen er bange for, at nogen skal gøre indbrud og stjæle fangerne, vel? De stakkels fyre er da ikke ret meget værd. Der er såmænd ingen, der vil løbe bort med dem.

– Men de kunne selv løbe bort.

– Det var da ikke nogen stor ulykke, mente Probus. Så var vi da fri for at gå og passe på dem dag og nat og koste føde og klæder på dem.

– Du snakker som en lille narrifaks. Husk dog, så løb de bare ud og begyndte på en frisk med at stjæle og slå ihjel.

– Tror du? Mon de egentlig gør det for fornøjelsens skyld?

– Ja, Probus, de rigtige *fødte* forbrydere, de gør det, om ikke for fornøjelsens skyld, så fordi de ikke kan lade være. Og vi *kan ikke* lade den slags samfundsfarlige mennesker gå løse. Det er akkurat, som om du ville slippe gale tyre løs midt inde i byen, for at de rigtig kunne stange af hjertens lyst.

Dette eksempel kunne Probus forstå. Han havde naturligvis tænkt sig forbryderne bedre, end de virkelig er, undertiden

endog idealiseret dem til en art ædle mennesker, samfundet havde gjort fortræd, og som derfor hævnede sig. Nu lignede faderen dem ved tyre, som måtte bindes og blindes, eller ved gale hunde, som måtte slås ned.

Men der *kunne* nu alligevel også gives *ædle* forbrydere. Probus blev grebet dybt, da han første gang læste om Sokrates, der jo dog blev dømt til døden, fordi han havde fordærvet alle de unge mennesker i Athen. Han optrådte med en frejdighed og værdighed, der var aldeles betagende.

Da han siden kom længere ind i sit græskstudium, erfarede han med en sand befrielsens glæde, at der virkelig i oldtiden havde været folkeslag, der ikke holdt af de lukkede fængsler. Hvad sagde *jeg*? tænkte Probus. Jeg havde dog alligevel ret.

Disse herlige grækere, som han kom til at elske, jo mere han hørte om dem, de yndede overhovedet ikke at bringe straffedomme til udførelse. Ganske vist dømte de den store Sokrates til at drikke skarntydegift, men de så rigtignok helst, at han gjorde det frivilligt. De spærrede ikke munden op på ham med vold og tyllede giften ned. Hans fængsel var ikke barrikaderet af onde, rå fangevogtere. Hans venner kunne gå ud og ind og snakke med ham og trøste ham, skønt det nu snarest var ham, som trøstede dem. Han sad ikke smedet til væggen med jernlænker, han havde ikke et lispundslod bundet til anklen – som trækhestene på gaden, for at de ikke skal løbe bort. Sokrates' fangevogter må have været en rar gammel venlig mand, der lod døren stå på klem endog den allersidste nat, så Sokrates *kunne* være spadseret sin vej, uden at holdes tilbage eller bides af blodhunde eller springe ned fra stejle mure med fare for at knække arme og ben. Han *kunne* være gået uantastet

ud af det hele og sluppet fra døden, blot han var gået tilstrækkelig langt bort. For grækerne var virkelig retfærdige: De ville ikke have dømte forbrydere til at gå rundt på deres fredhellige gader. Havde én brudt landets love, så måtte han selv finde sig i at stilles udenfor lovene og udenfor landet – så måtte han værs'god rejse bort til skyther og andre barbarer og prøve, om dér var bedre.

Og det var jo netop det storartede ved Sokrates, at det ville han ikke. Han havde nu levet halvfjerdsindstyve år under dette lands love og derved anerkendt dem som de bedste og mest passende for ham, for ellers kunne han for længe siden være rejst sin vej og søgt til lande, hvor han troede, der var bedre. Derfor fandt han sig også i at blive dømt. Om han end ikke selv mente, at han havde forbrudt sig; når folkets egen domstol sagde det, måtte det stemme med de love, han havde levet under så mange år, og han kunne ikke løbe sin vej – fra sig selv og sin egen fortid. Derfor blev han og rettede sig til sin død efter de love, han havde befundet gode under hele sit liv.

Sokrates blev Probus' helt, for han tog følgerne af sine gerninger og gjorde ikke oprør mod lovene, han fandt det uanstændigt at laste som olding, hvad han frivilligt havde underkastet sig hele sit liv. Den virkelige forbryder rømte som en oprører, der spytter på sin faders land. Men Sokrates døde som en tro og lovlydig borger, der elskede sit land til sin sidste stund.

Men hvor det var dejligt og stort og tænke sig dette græske fængsel, der stod åbent dag og nat og kun talte til æresfølelsen i hver den, som sad på anklagebænken derinde. Fængslet var kun for landets børn efter eget frit valg. De, der ikke ville anerkende

statens love, havde bare at gå, at gøre sig usynlig, at lægge have og bjerge mellem sig og fædrelandet, hvis love de ikke havde respekteret og altså heller ikke fundet gode nok at leve under. Frivillig landflygtighed var hver misfornøjets udvej, hver forbryders sidste ret. De, der blev og tog deres straf, de indrømmede derved, at selve det at straffes i dette land var en mindre ulykke end at blive vist udenfor dets enemærker, udenfor dets love.

Loven skulle skabe tryghed og beskyttelse og ikke virke som trusler; være en tilflugt og ikke en skræmsel.

6

Under alt dette voksede Probus til og blev stor.

Han lærte alt, hvad en velopdragen yngling i det land Musca tilegner sig. Han terpede alle de elementære kundskaber for med en frelst samvittighed at kunne glemme dem igen. Han gjorde sig jorden underdanig i sine lærebøger. Han fik gennem billeder langt dybere indsigt i naturen, end han nogensinde ville få det ved selvsyn. Han udmålte verdensrummet og trængte i tiden helt tilbage til den dunkleste forhistorie. Han dyrkede alskens tankegymnastik og lod sin hjerne disciplinere af matematikkens eksakte læresætninger for siden i sit liv aldrig mere at træffe hverken potens eller roduddragning eller gøre sig nogen begribelse af det mystiske begreb logaritme. Han lærte at læse feuilletoner i alle kultursprogene fra bladet uden at kunne udtrykke en eneste selvstændig tanke på et verdenssprog – og med sin egen lille tunge kom han jo ikke længer end til grænsen.

Han blev kort sagt så viis og så dum, som Minervas sønner bliver det over den ganske Jord. Probus havde dog i hvert fald ét tilknytningspunkt til visdomsgudinden: Han så ud som en ugle. Hans øjne stirrede frem for sig, som var selve dagslyset kun mørke, og som han spejdede efter endnu stærkere lys.

Trods navnet og den fædrene tillid var han i ingen henseende nogen dydsdragon. Han fik alle ungdommens børnesygdomme og det allermeste af dens moralske udslet, og han begik næsten alle de gængse fejltrin. Han udviklede sig i kunsten at lyve med

fordel, han fik smag for de forbudte nydelser, han opdagede sit legemes sødeste lyst ved at rutsje ned ad en glatstang.

Han fuldkommengjorde sig også i kunsten at snyde – både til daglig og ved de højtidsfulde eksaminer. Før han gik til eksamensstilen, ransagede han sin kundskabsbunke og gjorde sig klar over dens begrænsning. Han gjorde et rapt lille excerpt af det vigtigste, han manglede, og satte sig så hen og faldt i staver. Ganske i tanker stak han papiret i en indvendig sikker lomme. Og glemte det igen.

Det var da et rent tilfælde, når han under udarbejdelsen af sin opgave lige med ét så et tætbeskrevet papir midt i de øvrige friske kladder. Probus havde sin styrke i sin idelige åndsfraværelse. Tankerne kom og gik og havde uberegnelige følger, og når hans ånd vendte tilbage fra en af sine vide udflugter, gjorde han sig aldrig kritisk rede for, hvad der lå under hans hånd som resultat af, hvad ånden havde samlet. Han huskede virkelig ikke tydeligt, *når* alt dette var raspet ned, men det *var* jo til at bruge, og Probus brugte det med god samvittighed, for hvem kunne benægte, at han i disse anspændte timer havde skrevet dobbelt eller tredobbelt så hurtigt, som han plejede, og under højtrykkets distraktion frembragt også disse sider! Han anede kun dunkelt selv, at de måske var en smule tvivlsomme.

Desuden, Probus var filosof: En eksamen skulle jo ikke være – *burde* i hvert fald ikke være blot en prøve i hukommelse eller udenadskunnen, derimod en regnskabsaflæggelse, et bevis for, at stoffet var *tilegnet*, at overblikket kunne fremlægges i mønstergyldig behersket form. Probus fandt det uværdigt at gøre den menneskelige hjerne til et pulterkammer for

udenadslærdom, han ville ikke rende livet rundt som en propfuld tønde af tal og fakta. Det var jo netop det store ved encyklopædisterne, da de lavede det første konversationsleksikon, at de befriede menneskene for at være trælle af den plagsomme hukommelsesbyrde. For jo længer tiden gik frem, des mer og mer blev der at huske. Og hvorfor skulle et fornuftigt menneske nu til dags konkurrere med de alfabetiske bind på sin reol? Langt hurtigere end at endevende hjernekisten og så endda ikke være fri for huskefejl var det jo at slå efter. Den *sande* dannelse skulle netop bestå i alt det, som ikke enhver Per og Povl kunne "kaste op" og lære udenad til øjeblikkelig afbenyttelse for et enkelt tilfælde: i metoden, forståelsen, behændigheden, kombinationsevnen, den frugtbare fantasi eksaminer var i virkeligheden for hukommelsesidioter, så længe ikke bøgerne blev stillet til rådighed: Værs'god og lad os se, hvordan I kan *benytte* stoffet.

Probus tilegnede sig efterhånden en forbavsende indsigt i at klare sig *uden* at overlæsse hukommelsen med dødt stof. Han var en mester i at opstille "dosmerlister" til ethvert brug, og selv til sine juridiske eksaminer fik han anlagt sig et helt kabbalistisk hjælpesystem af paragraffer, som for enhver anden end ham selv ville have været fuldkommen uforståelig chifferskrift. Han var ikke blot stolt af sin egen behændighed, men det forekom ham som den mest spændende åndssport at se, hvor langt man kunne komme med intellektuelt taskenspilleri i denne verden, som helst af alt vil bedrages. Probus sagde med helten i oldtiden: Dér ligger en stad, som er tilfals, når blot den kan finde en køber. Det morede ham at se, hvor utrolig billigt man kunne købe – ikke blot en fin juridisk

eksamen, men også anseelse og yndest; man skulle bare tage det hele som noget selvfølgeligt.

Probus hørte nemlig til de lyse hoveder. Han havde let ved at forstå. Med sin tænksomme undersøgelsestrang gik han altid til bunds i motiverne, og de menneskelige motiver var slet ikke indviklede, de udsprang af store og stærke grunddrifter, som han tidligt havde sporet pulsslagene af i sit eget inderste.

I det land Musca var de lyse hoveder fødte til at gøre lykke. Dog endnu mere de *blide* hoveder. Probus var både lys og blid. Hans retsindige anlæg talte ud af hans fine og beskedne smil, der var stemplet af gammel højkultur og aldrig blev til klog grimasse. Han var ikke tolv år gammel, før han havde opdaget hemmeligheden ved kunsten at tækkes sine medmennesker. Han blev et forskønnende spejl for den, han talte med. Han var lutter hensyn og opmærksomhed. Enhver blev glad for at have ham til tilhører. Han lyttede åndfuldt til andres tale og fortav på det blideste sine egne tanker; men enhver kunne se, al han tænkte, og tænkte forstående. Der var en smidighed og en blødhed i hans væsen, så man trygt betroede sig til ham – som til en lænestol af lutter bolster og silke. Sine få skarpe kanter havde han afslebet, før han blev konfirmeret. Hvis han tænkte sig noget ved "Djævelen og alle hans gerninger", som han skulle forsage ved sin indvielse til et håbefuldt liv, så måtte det da være Anstødsdjævelen, skrækken for at mishage og gøre en dårlig figur.

Men for at kunne behage andre, må man først og fremmest behage sig selv. Probus var kun en grønskolling, da han blev klar over, at for at komme frem i verden, må man have *charme*.

Men for at have charme må man nødvendigvis være forfængelig.

Probus forsøgte derfor på alle optænkelige måder at fremelske spirerne til personlige fortrin og at kvæle og skjule alle udslag af personlig ufuldkommenhed. Han fandt i sin eftertænksomhed, at den så ofte udskregne forfængelighed måske til syvende og sidst er det stærkeste og oprindeligste udtryk for den mennesket iboende idealitet. Hvilken trang kunne være ædlere end den at virke så skøn og yndig og bedårende som mulig?

Når Probus tidlig og silde undersøgte sin skabelon og sit eget fysiognomi, var det for at komme på spor efter, hvor naturen havde været ham nådig, og hvor den havde behandlet ham stedmoderligt eller ikke magtet sin hensigt. Da legemet var sjælens spejl, måtte enhver idealist ønske og stræbe efter at gøre sit legeme så skønt som muligt. Legemsskønhed var vel endog den højeste og mest nærliggende ideelle trang, eftersom den taler til den sans, som den store Albrecht Dürer med rette har kaldet den ædleste af alle: Synet.

Naturen var desværre blot altfor ofte en kludrer, en middelmådig billedhugger, en mindre farvesikker maler, der trængte til hjælp. Forfængeligheden, den ideelle og ægte, hjalp da til med sin skarpe iagttagelsesevne, sin høje skønhedssans. Den gjorde mennesket til kunstner. Den hjalp på naturen. Den modellerede til, den retoucherede fra, den stemte farverne sammen. For legemet gjaldt et: Kend dig selv! ikke mindre end for sjælen. Derfor måtte det være ethvert højtstræbende menneskes pligt at spejle sig tidlig og silde. Det stumme spejl var menneskets oprigtigste ven og rådgiver, det løj aldrig, det

gengav lige sanddru sygdommens hærværk, drukkenskabens gustne hæslighed og livsmodets fyrige soløjne. Studiet af spejlet var vejen til forædling.

Sådanne tanker sysselsatte Probus, mens han stod og fingrede ved en vorte på halsen, der trodsede alle kosmetiske angreb. Den voldte ham hjertesorg. For at skjule den blev han nødt til at gå med højere flip, end han ellers fandt klædeligt for sit ansigt.

7

Allerede som halvvoksen dreng havde Probus haft sin første sværmeriske forelskelse. Følelsen gik i det himmelblå. Attråen gjaldt noget virkeligt og vidste dog ikke selv, hvad den begærede. Den ville hverken kysse eller omfavne, den ville bare måbe og dåne med alle fem sanser – det blev til kildren og duft og sødme alt sammen.

Den elskede syntes at befinde sig i en helt anden af de syv himle end den, hvori han selv befandt sig. Men der var noget paradisisk over hende. Han vidste ikke, hvor det kom fra, for ellers var der noget sky og bly ved hende, og han kunne aldrig huske, hvordan hun så ud. Tænkte han på hende, måtte han lede efter hende som efter viol, der er blevet borte i græsset – man har ikke andet end lugten at se efter.

Hun måtte dog vel være af kød og blod, hun gik ud og ind af nabohuset, hun satte rigtige spor i vejstøvet, og han vidste, at familien ved siden af havde en stor tolvårs pige, som hed Thyra.

Men han fik aldrig talt med hende. Han fik kun hilst på hende. Med større ærefrygt end for rektor eller selv for kongen. Når han mødte hende på vejen, rev han kasketten mekanisk af og blev pludselig ganske lam i benene. Han blev stående uden at turde vende sig om efter hende. Men det brændte ham i kinderne, at det vidunderlige var strøget lige tæt forbi ham, og at han havde set lige ind i to øjne fyldt med himmelblåt. Han gennemsitredes af en salighed, der var endnu sødere end den, han havde følt ved at glide ned ad glatstangen.

Thyra hed hun altså, og hun havde virkelige forældre. Hun var datter af en snedker, der altid gik ham stille og grundende forbi, med en tommestok stikkende op af brystlommen. Probus kom til at tænke på en kvæker, skønt han aldrig havde set nogen kvæker: Han gik med en gravitetisk alvor, som skulle han hen og tage mål af noget uhyre vigtigt – en ligkiste til den hellige profet eller måske snarest en ny trone til Vorherre.

Det var ham fuldkommen ubegribeligt, at han var fader til Thyra. For han lugtede af frisk træ og af høvlspåner. Men efter hende lå der en hel duftvej gennem luften. Når han stod uden at vende sig og lyttede til hendes skridt, blev hun ikke til andet end lutter violer for hans næse.

En dag så han fra plankeværket, han var krøbet op på, at hun sad inde i sin egen have. Og forsøgte at gynge. Han så hendes små remmesko tage afmægtige tilløb for at stemme sig fra jorden lige op i den himmel blå.

– Skal *jeg*? hviskede han oppe fra sit stade og blev forskrækket over sin egen stemme. Men hun så ganske ligefrem på ham og nikkede. Og et øjeblik efter var han sprunget ned gennem hyldebuskene og stod inde hos hende og gyngede hende.

Hans hænder rørte ved det vidunderlige, de plantede sig på hendes ryg, som gik og kom, han kastede hende fremefter, som var hun en elastisk bold. Og han lukkede øjnene som hun selv, når farten gik til vejrs, han var ikke sikker på, at hun ikke fløj fra hans hænder og blev væk i luften foran ham. Men tre sekunder efter kom hun susende tilbage, luftfyldt og duftende, hendes skørter blæste ånden ind over hans gane, gyngen knirkede, hendes skosåler strejfede jorden og fik gruset til at fyge. Så

samlede Probus på ny sine hænder på ryggen af det vidunderlige og sendte det til himmels.

Med ét standsede hun ved at glide ud af gyngen og plante begge fødder slæbende på jorden. Jeg skal ind, sagde hun og gav ham hånden: Tak!

Probus gik hele dagen og holdt hånden op for næse og mund og åndede trykket ind.

Han kom hende aldrig nærmere. En skønne dag var hun flyttet, Probus så aldrig hverken hende eller kvækerfaderen mere. Han var ikke helt sikker på, om hun virkelig havde boet dér i sidehuset, hvor endnu den tomme gynge hang mellem træerne, stiv som en standset perpendikel.

Men der gik endnu lang tid, hvor det begreb at elske kun vakte overjordiske fornemmelser i hans sind. Kunne violer gå i to sko? Kunne elskovens blå blomst leve af andet end sol og tilbedelse? Hvilke tanker bølgede på bunden af disse øjnes dyb? Han skjalv af andagt, hver gang han mindedes hende.

Da han nogle år senere genså sit første sværmeri, sagde folk ganske vist, at det skulle være Thyra, men han selv kunne ikke indrømme det. Den unge dame var alt for legemlig. Blomsten var blevet til frugtknude. Hendes lyse kjoler havde været svøb, der krusede sig ud af hende selv som kronblade. Nu så han formen svulme bag dragtens snørte panser. Hun havde både bryster og hofter. Hun havde trinde arme og varme røde kinder. Hun havde både lægge og ankelkoder og fine hårdun i solen, og hun fik gåsehud, når det blev koldt, og små svedperler, når hun blev meget varm. Hun gik på jorden med otte lispunds vægt, vuggende og elastisk, gangen var et metalklingende vekselspil mellem hendes alt for høje hæle og fliserne, de trådte på. Thyra

derimod havde stødt sine fødder mod himmelblået og fået selve luften til at fjedre for deres tryk.

8

Probus blev netop mandbar, da han forelskede sig i kongeriget Muscas mest forfinede og mest ophøjede skønhed: den femtenårige prinsesse Sibylle.

Hun var et så overjordisk fænomen, som det lille jordbundne land kunne frembringe. For almindelige dødelige var hun kun et syn i flugten, et stjerneskud ved højlys dag. Han havde aldrig set hende i berøring med den plumpe jord. Det højkongelige meteor viste sig aldrig for den måbende omverden undtagen i ekvipage, trukket af fire isabellafarvede heste med forridere og lakajer i sølvkræfarvet fløjl.

Hun boede forskanset bag tre kongelige porte, tyve drabanter i middelalderlige dragter trådte under våben, når hun skulle ud. Hun sad stiv og strunk med hofdame ved siden, en svær rødfinnet og gråsprængt fremtoning, der syntes kåret til sit embede udelukkende med det mål for øje at fremhæve prinsessens lillebitte fine dejlighed. I vognens fløjlsforede etui lignede hun en stump rå granit ved siden af en fuldendt sleben brillant.

Probus vågnede op, måske flere minutter.

Uden at tænke over det, gjorde han hastig front mod rendestenen, og hun strøg ham forbi på gummiringe, som var fantasien og eventyret faret forbi hans undrende øjne på klaprende guldsko, med hejdukkers pragt og med bjælders ringlende spil.

Hun var tronet ham forbi i silke og hermelin. Men det fabelagtige var, at hun vendte sig i flugten. Hendes hoved

drejede sig lynsnart imod ham. Han så det længe efter. Han blev ved at se det længe efter. Han havde aldrig set noget så hvidt som emaljen i hendes øjeæble. Og så den gyldenlakbrune pupil, der skiftede farve og sugede hans blik til sig.

En prinsesse havde kastet sine øjne på ham.

Probus vågnede op, måske flere minutter efter, og fandt sig selv stående foran et rendestensbræt med hatten i hånden.

Han gik bort med en bebudelse i sit hjerte. Med en stoltere svulmen end Macbeth, da heksen hilser ham: Hil dig, Macbeth! som snart skal vorde konge!

Hans højeste og lønligste mål var fra nu af at blive set af disse eventyrets øjne. Tidlig og silde færdedes han i nærheden af den gamle hofborg. I timevis kunne han stå og vente for at se hende køre ud; men kun sjældent belønnedes hans udholdenhed.

Probus blev pludselig religiøs. Han gik hver søndag til højmesse i domkirken for at fange et glimt af sin elskede i den kongelige loge: Dér sad hun som forstenet blandt onkler og tanter med øjnene i den gyldne bønnebog. Han stirrede på hende som det magnetiske medium på sin glasprop. Når hun en eneste gang opslog sit blik, var det for at rette det – sikkert som en pil efter målet – mod den gulnede marmorpille, bag hvilken han stod. Og når så dette blik traf ham, havde han sin trance: Hans øjenlåg sank til og han fornam, som om ildflammer spillede over hans ansigt. Således måtte det have været, da den hellige ånd udgød sig i ildtunger pinsemorgen.

I det lille snævre hofteater var han hende dog nærmere end nogetsteds. Her kunne han se hendes skikkelse, når hun trådte ind, slank og uden svøb, en smidig lille mår spændt ind i hvid silke. Hvor berusende at vide, at hun sad deroppe, varm og

levende, og blandede luft med ham. Hvor underligt, når han gik ind under kongelogen, at tænke, at et par alen over hans hoved hvilede hendes kyske små fødder med blodet bankende mod den tynde fjæl.

Fra sin plads vovede han næppe sidelæns at skotte op til hende. Men når tæppet gik op og alle rettede øjnene mod scenen, hævede han sin kikkert og vendte den med søvngængeragtig sikkerhed mod et eneste mål. Den drejede sig som teleskopet efter en stjerne, han kneb øjnene til i salig forventning, og når han atter slog dem op, var det – o under! – for gennem linserne at møde to andre stirrende glas. Hans blod stemtes fra hjertet op i halsen i hede sprængende dunk. Og alt, hvad han så, var disse to runde blinkende glas, der sagde ham, at hin fjerne stjerne også havde teleskopet ude i natten, rettet mod en dunkel og ringe planet.

Hun var livets allerhelligste for ham. Fjern som en gudinde i et japansk guldskrin. Hans tunge ville være blevet lam, om han nogensinde skulle have talt til hende.

Men Probus havde i sin fader en ypperstepræst, der engang imellem stedtes for helligdommens åsyn. Når han kom fra det kongelige taffel eller fra hoffet, sad Probus altid inde i hans arbejdsværelse og ventede på ham. Ikke længer for at komme med juridiske spørgsmål, overhovedet ikke for at spørge eller tale, men kun for at lytte. Eller snarere for at spejde efter en afglans af de gyldne sfærer, hvori *hun* bevægede sig.

Faderens referat var kun tørt, for hvad var der at berette fra disse fester, hvor man ikke fik spist sig mæt og ikke fik talt, men kun skiftet banale talemåder om alt og ingenting? Alligevel

lyttede Probus spændt. Hvem var der? Å, sig det nu! stod der at læse i hans forventningssyge øjne.

– Ak Gud, den sædvanlige ruse, som er overalt, hvor der lugter af kongerøgelse.

– Jeg mener naturligvis af de kongelige selv.

Når da faderen opregnede navnene, sad Probus og ventede på et navn, der faldt i hans hjerte som en gnist i en tønde krudt.

– Prinsesse Sibylle, sagde han og eksploderede over hele kroppen. Prinsesse Sibylle, gentog han og følte det risle i alle sine årer.

– Ja, hvad er der med hende? spurgte faderen og lagde sit storkors af det gyldne sølvkræ i etuiet. Hun er rent ud sagt et lille fabeldyr.

– Et fabeldyr?

– Ja, et fabeldyr af skønhed.

– Er hun virkelig? Er hun virkelig så smuk? stammede Probus.

– Har du aldrig set hende, min dreng?

– Nej, ikke rigtig. Er hun virkelig så smuk?

– Ja, smuk og smuk! Hun gør alle sprog fattige. Der findes ikke på noget sprog noget ord, der kan betegne hende. Jeg ved ikke, hvad jeg skal ligne hende med. Det skulle da være med guldsmykkerne dernede i Ægypten, på slottet i Gize, som jeg så i fjor. Det er verdens vidunderligste arbejder. Der ligger nogle guld-prinsessekranse af guld med indlagte stene – blade og blomster så fine og spinkle, at de ikke kan bære deres egen vægt, hvis de ikke ligger trykt om håret.

– Du, du taler så helt forelsket.

– Ja, forelsket? I prinsesse Sibylle måtte Vorherre selv blive skudt.

Probus knugede taknemmeligt sin faders hånd til godnat.

– Guderne må vide, hvilke stormagter der skal slås om hende, sagde faderen efter ham.

Hvad egentlig Probus havde tænkt sig, er ikke let at sige. Han vidste dog, at han ikke levede i en verden, hvor eventyrets mirakler går for sig. Han var jo ingen Klodshans, der kunne ride til hove på en gedebuk med en træsko fuld af mudder til bejlergave. Virkeligheden kendte ikke til disse ammestuehistorier, hvor kongerne sendte bud ud i byen og lod slå på tromme for at skaffe prinsessen en mand. Bejleren havde værs'god selv at finde vej op på slottet.

Men hvad Probus følte, var nu alligevel noget langt større og dejligere end alverdens usandsynligste eventyr. Han åndede samme luft som hun, han talte samme tungemål. Han kunne gå rundt på de virkelige brosten, hvorover livets højeste vidunderskønhed kørte. Feen, aldejlighedens femtenårige fe, kunne pludselig komme glidende på lykkens gummihjul hen forbi hans ansigt, luften kunne bølge et kys fra hende til ham, og hendes blik kunne svide hen over hans ansigt som en lue i silkefnug. Probus forlangte ikke mere og drømte ikke engang om mere. Og dog fik han bud og hilsen fra selve guddommen.

Faderen kom hjem fra hoffest med lommen fuld af knas og godter fra det kongelige juletræ. Det var som indviede offergaver fra det allerhelligste. Hvor de kom hen, vakte de ærefrygt.

– Det er til dig personlig, sagde han og kastede noget til Probus.

– Til mig personlig? stammede han. Hvorfor personlig?

– Fordi du er en Fandens knægt.

– Hvad mener du, far?

– Jo, der er såmænd en kongelig højhed, der har kastet sine ophøjede øjne på dig.

– En kongelig højhed?

– Ja, gæt engang!

Probus turde ikke røre ved guldpapiret.

– Det er ingen ringere end prinsesse Sibylle, der har lagt mærke til dig. Hun siger, du ligner en ung Buddha. Sådan, den ene hånd med hatten ned til jorden og den anden bøjet lige opad og øjnene slået ned. Skal du ikke se, hvad det er?

Probus stod og knugede sine hænder på ryggen.

– De *er* sågu' til dig. Tag de to til Deres unge Buddha, excellence, sagde hun, da hun havde vist mig den nåde at trække en knallert af med mig. De er meget vittige, og de er elektriske, så man får et stød i albuen.

Probus fik ikke stødet i albuen, da faderen rakte ham knallerten og sagde: Nå, træk nu! Rask!

Der kom slet ikke noget knald. Han beholdt det meste af hylstret i sin hånd og sagde ingenting; men lidt efter listede han ind til sig selv.

Der var slået en gnist ned i hans hjerte. Han rev knallerten op og stod længe med dens silkepapirsindre for sin mund. Den havde hvilet i hendes hånd. Hun havde sendt den til ham personlig. Hun havde valgt den i bunken som et tombolalod til ham – den unge Buddha. *Hun* havde altså *set* ham og ikke blot lagt mærke til ham, men endog skaffet sig at vide, hvem han var. Hun havde taget et lod i lykkehjulet til ham. Pulsåren

bankede i halsen, som ville den kvæle hans strube. Her stod han med loddet – var det gevinst eller nitte?

Han pillede langt om længe knallerten op og søgte efter devisen, som var det sjælen, der lå svøbt i kruset silkepapir. Omsider plukkede han den lille strimmel frem og læste den – nej, han hørte hende sige den langt borte, skønt han aldrig endnu havde lyttet til klangen af hendes stemme:

La beauté est une promesse de bonheur.

… Skønheden er et løfte om lykke …

Skønheden er en drøm om lykke, kimede det hele natten i hans øre.

Så havde hun dog grebet rigtigt og ikke sendt ham en nitte fra sit lykkehjul. Et gyldent og dybsindigt motto for hans liv.

Et løfte om lykke – det betød jo netop hendes skønhed for ham.

Han lagde hendes knallert og devisen ved sit hjerte. Den anden gemte han uåbnet i en lønskuffe. Som et orakelsvar til en skæbnesvanger stund.

9

Hans skønhedsorakels lille duftende mund havde talt. Og nu viede han sin gudinde en tilbedelse uden grænser og mål.

Han følte det som en ubetvingelig trang hver aften at gå over pladsen foran hofborgen. I timevis kunne han stirre mod fløjen, hvor han vidste, idealet boede. Han drømte om at blive drabant for at se hende, hver eneste gang hun kom frem af sin befæstning. Der var jo mure og bastioner imellem dem.

Men Probus satte sig på stenbænken omkring den gamle brønd midt på torvet og slap ikke sin lykkesborg af syne, før lysene slukkedes i hendes fløj. Så tillod mørket ham at tænke sig indenfor de høje gamle renæssancevinduer. Han lyttede til idealets åndedrag, han kyssede dets hvide pande. Længslerne blev til duftende natvioler. Han blottede sit hoved, når han sagde godnat op til tårnkarnappen, og gik hjem.

Denne idealdyrkelse tog al hans tid. Juraen måtte nøjes med manuduktionstimerne. Probus støttede sin hukommelseskunst med de snedigste påfund. Han ville ikke bunke dødt stof sammen i sin hjerne. Det stod jo alt sammen i bøgerne – det gjaldt blot om at være hjemme i disse, at kunne gribe sin åndelige håndsrækning med den størst mulige lethed.

Han havde ikke lyst til at omgås sine kammerater. Heller ikke til at diskutere med sin fader. Han var bleg og forelsket tavshed, når han kom, tavshed, når han gik.

Nu ruger han over nye problemer, tænkte faderen. Han så en dag Probus komme op fra haven med et dyr, han havde fanget. Nu begynder hans naturspekulationer igen.

Det var en stor ligustersværmerlarve. Han spærrede den inde i et højt blomsterglas, hvortil han hver dag selv hentede lange stilke med grønne blade. Stuepigen Marine mugede hver dag ud under det grovædende dyr. Foreløbig var ormens skønhed ikke nogen drøm om lykke, i hvert fald kun en drøm om mad. Den lignede en pølse af plantegrønt med røde sidestriber og et horn – som en rosentorn – bagtil. Marine tog længe fejl og troede, det var hovedenden. Men den unge herre belærte hende. Han vidste bedre. Han kunne sidde ganske stille og betragte den grønligt transparente orm og se dens sorte bideredskaber haspe i bladene og rastløst arbejde for at stoppe pølsen endnu tykkere.

Han grubliserede stærkt over den kommende metamorfose: En dag, når det var tidens og ormens fylde, ville den klynge sig op i al sin usselhed, antagelig ved selve det gådefulde horn, og spinde sig ind til puppe og hænge sin beskikkede tid og dingle som en vissen selvmorder. Og ud af dette mumiesvøb ville så en dag briste et vidunder af en sommerfugl – den grådige pølse omskabt til en æterisk seraf – den krybende bladsluger forvandlet til en luftbåren flyver. Forvandling! Forvandling! Symbolet på den helligste af alle opstandelser: Kræet, der krøb, skulle hæve sig på fantasiens perlemorskinnende vinger.

Måske sad han ubevidst og drømte om en lignende forvandling af sin egen kærligheds ydmyge larvetilstand.

Måske var den just i færd med at forpuppe sig, da en dag det utrolige skete. Skønhedsidealets forlovelse deklareredes med en hertugprins. Prinsesse Sibylle, fabeldejligheden, der var hævet over ethvert valg og hånligt burde have forsmået alle bejlere, tog den første og nærmestboende. En lang, radmager prinsløjtnant

med tyndtkæmmet hår og ar og filipenser og en lille børste under næsen! Og aviserne bralrede endda op med, at det var forelskelse og inklination, der forenede det høje unge par: Prinsessen havde *sværmet* for sin tilkommende, fra hun første gang så ham ved en revy.

Probus vidste dog bedre i sit stille sønderknuste hjerte. Hvilken hasard spiller ikke storpolitikken med kongebørns følelser! På trods af al menneskehjertets ret smeder den de kronede offerlam i fornuftægteskabets gyldne, men brutale lænker. Han vidste meget bedre. Dette med inklinationen var en offentlig løgn. Ligesom det lykkelige smil, der lyste fra de to unge ansigter, når de kørte sammen i guldkaret. Eller det banale konvenienssmil i hofteatret, beregnet på at ses af alle.

Probus vidste bedre.

Han ventede, til tæppet gik op og alt blev mørkt. Så løftede han sin kikkert troende mod aet gamle mål.

Der var ingen blinkende glas vendt mod hans. Han så to ansigter deroppe, der var foruroligende tæt ved hinanden. Intet af dem så på scenen eller andetstedshen. Deres øjne slugte hinanden i et uopløseligt magnetisk fællessmil. Man kunne på deres blik se, at de holdt hinanden i hånden bag logeranden.

Probus fik ondt. Musikken hvinede i hans øren. Han sejlede søsygt på sin plads. Han vidste ikke, hvordan han slap ud eller nåede hjem. Han fandt sig pludselig siddende i sin stue foran det store spejl, der viste ham, hvor hvid han var – som en kalket væg.

Han rakte tunge ad sig selv: Nar! Idiot! Gud ved, hvad du bilder dig ind!…

Da Marine kom med hyldeteen, skød han den fra sig, væltede den ned ad sin selskabsdragt.

– Hyldete? Hvor falder du på det? Er *jeg* et pattebarn?

Marine fik travlt med at tørre ham af. Hendes store brusende hår faldt fra panden helt ind på hans skjortebryst. Hun tog kammen ud og strøg det tilbage – det knitrede. Så gned hun ham igen med sine faste hvide arme, der var nøgne til albuen. Hendes skind var glat som en glacéhandske.

– Ja, jeg er vist et pattebarn. Har jeg virkelig bedt om hyldete? Lad mig få whisky i stedet!

Da han var alene, gik han igen hen for spejlet: Idiot! sagde han, men rakte ikke tunge længer. Det klædte ham egentlig at gå i skjorteærmer. Han var dog et voksent mandfolk. Nu skulle det pjank af sværmeri have ende.

Da Marine kom tilbage, sad han med ligusterormen foran sig.

– Hvad fejler den, Marine?

– Ja, den må dog vist være syg. Den vil ikke æde mere. Den render op og ned hele dagen og har flere gange været ved at gnave sig gennem papirlåget.

– Men herregud, den skulle jo forpuppe sig, Marine.

– Jeg tror ikke, den gør det, sagde hun. Den bliver ved at løbe rundt, som den havde en ond samvittighed.

– Hvad mener du med ond samvittighed, Marine? Probus så op på hende. Hun stod og bøjede sig ned imod ham og glasset og stirrede igen af sine store blå barneøjne, der var helt indfattet i sort. Brystet steg og sank bag den blændende hvide forklædesmække.

– Jeg tror nu aldrig, den bliver til sommerfugl i det glas, sagde hun med et lille sikkert smil.

– Ikke det? Ikke det? Probus fik pludselig travlt. Han gik til sit visdomsmagasin, konversationsleksikonet, og slog efter. Dér stod det:

– Når ligustersværmerens larve skal forpuppe sig, kryber den ned i jorden.

– Til Helvede med dyret da, sagde han. Han rev papiret af glasset og gik hen og hældte orm og grønt og det hele ud af vinduet.

– Det var ikke pænt mod den stakkels orm, sagde Marine. Hvorfor er hr. Probus blevet så ondskabsfuld?

– Det er min natur, Marine.

– Nej, det er ikke. Der må være nogen, som har gjort hr. Probus fortræd.

– Man skulle tro, hr. Probus' kæreste havde slået op med hr. Probus.

– Det har hun også, sagde han og vendte hende ryggen.

– Hun har behandlet mig grusomt. Grusomt! tilføjede han næsten skrigende.

Probus lod sig synke ned i sofaen. Hans ansigt faldt forover mod dens ryg, og han begyndte pludselig at hulke højt og vildt.

Marine gik til bordet og bryggede ham en grog med ganske mild væge. Så glattede hun på sit pletfri stivede forklæde og bar glasset hen til ham i hånden. Hun tog om hans hoved med den anden hånd og holdt drikken under hans næse.

– Den brænder, sagde han og nippede. Smag selv!

Hun nippede og ville have ham til at drikke på ny. Da han vægrede sig, nødte hun den varme drik i ham med teskeen.

Probus sad med brændende forgrædte øjne og så frem for sig.

– Hun har bedraget mig skændigt, grusomt! hviskede han.

Med ét fo'r han hen til sit skrivebord og låste op for helligdommen.

– Ja, lad den springe! Dér, Marine, træk! Lad den sidste bombe springe!

– Uh! sagde hun, som var guldpapirtingesten virkelig en bombe. Han måtte tvinge den i hånden på hende og klemme sammen om hendes fingre for at få hende til at holde på den.

Så trak han løs. Hun blev helt skræmt af knaldet. Han stod og var hed i kinderne og pustede tungt.

Han viklede først silkepapiret ud af knallerten for at se, hvad det var: En alenlang hovedpynt. En narrehue, sagde han og vrængede: Hvor det passer!

Så satte han sig og stirrede på den tynde devisestrimmel. Han blev rød, som havde han fået en lussing.

– Hvad står der? spurgte Marine.

– Would thou wert clean enough to spit upon, læste han og gentog mekanisk: Would thou wert clean enough to spit upon. W. Shakespeare.

– Hvad skal det sige? spurgte hun.

– Kan du ikke forstå det? sagde han. Det er da så lige til: Jeg ville ønske, du var ren nok til at spytte på.

– Hr. Probus mener da ikke mig? sagde hun forskrækket og så ned ad sig selv og helt ud til sine fingerspidser, som hun vendte.

– Kan du ikke begribe, Marine, sagde han, at det er mig, hun ikke engang finder fin nok, til at hun kan spytte på mig?

– Å, hun må jo være forrykt.

– Nej, det er mig, som er forrykt, klynkede Probus. Det er mig, som er forrykt, hører du, Marine?

Han kastede sig vildt forover, som ville han styrte sig ned fra en stejl brink, lige pladask ud i sin dybe dejlige fortvivlelse.

Marine opfangede ham i sine arme. Han knugede sig til hende, som var han ved at drukne. Han lukkede øjnene og gled ind til hvile ved hendes friskstivede barm. Hans fine hvide skjorteærmer favnede hendes vidunderligt propre forklædesmække. Han kunne ikke engang længer græde, skønt han følte en hel sluse i sit forpinte hjerte. Det blev alt sammen kun til dybe hikkende suk. Og hvert af disse suk bragte den levende pude under hans hoved til at bølge, at svulme og knitre. Han kunne høre gnisterne udlade sig i hendes svære pragtfulde hår. Han havde fundet et sted at hælde sit hoved til, og hun strøg ham med sin store faste hånd blødt over hans svagtkrøllede hår, så også det gav sig til at knitre. Hun kunne ikke have været hans moder, dertil var hun ikke gammel nok, men hun tog alligevel forunderlig moderligt på ham.

– Hvad er det så for en ond kvind, der har gjort hr. Probus fortræd?

Han rystede på hovedet, så det knirkede i hendes barm.

– Kender jeg hende?

Ny rysten.

– Hun må være rigtig tarvelig og simpel.

– Synes du, Marine?

– At hun kan nænne at lade sådan en ung og køn og kær lille mand som hr. Probus gå, når hun først engang har elsket ham.

– Hun har aldrig elsket mig. Marine.

– Har hun ikke engang holdt af hr. Probus?

– Du hører jo, at hun ikke engang finder mig ren nok til at spytte på.

– Ikke ren nok? Hun skulle skamme sig selv. Hr. Probus er da det fineste og nydeligste, man kan se for sine øjne.

Probus virrede med hovedet ind mod hendes bryster. Han følte tydeligt, der var to. Hun bøjede sin mund ned og kyssede ham i nakken.

Kysset dirrede underligt ned igennem ham, hele rygsøjlen igennem – det var, som marven skulle smelte. Hans hele legeme blev med ét en eneste nerve, en streng, der var spændt i sød forventning, og som hun kunne spille på med sine kys. Hver gang hendes læbers hede lille tryk dalede i hans nakkehule, klang det dybt ned i ham.

Og pludselig rejste han sig i en drivende opofrelsestrang, i en vild og utæmmelig længsel efter at lade sit liv, at opløses og blive borte i dette kildrende lille kys, i denne blide mælkeduft, han sugede ind fra hendes glatte, runde og lune bryst. Han vidste ikke, hvorledes hans egen mund var nået dertil, hvordan han selv var blevet til et lille nyfødt barn igen, der med sin tandfri bitte mund snuser og suger sig frem til kilden.

Var dette at elske, da havde han elsket, fra første gang hans læber lukkede sig om en mælkevorte.

Var det ham, der tog og bar Marine, eller var det Marine, der tog og bar ham? Hun blev en stor og velsignet amme for ham. Ved hendes bryster slumrede han bort fra sin kummer og fra hele den onde og usle verden. Marine indviede ham, Marine gjorde ham til barn og til mand.

Når han siden tænkte på hende, mindedes han hende aldrig i forbindelse med det højtidsfulde navn: Elskerinde. Det passede jo slet ikke på hende. Men han kom til at smile og hviskede hen for sig det ene mærkværdige ord: *Mælkekæreste*.

10

Til at begynde med tog Probus sin indvielse med tragisk højtidelighed.

Han erfarede ikke blot morgendagens lede, men også dens rædsel. Mælken løb hurtig sur for ham. Han så i tanken for sig alle forførelsens farlige følger. Han så sin Marine kastet ud af det fornemme og konventionelle hus, frugtsommelig, forhånet, tynget af sin grusomme skam. Han forestillede sig det tordensvangre opgør med faderen – det glimtede med ord som "tøjte" og "skøge", "forfører", "nidding", "vanære", "skændsel", "plettet navn", "besudlet familieære", indtil han måtte gribe til de knyttede hænder, til trusler og forsvar, og forstødt og arveløs vaklede bort fra hjemmets arne, ud i mørket og nøden til den stakkels pige, der sad i løn og ventede sig. Afbrudt karriere. Fortvivlet kamp mod det ubarmhjertige samfund. Til hun frivillig gik i graven med sit lille nyfødte og vanærede barn.

Selvfølgelig ville Probus stride for hendes oprejsning til det yderste. Men naturligvis gik det hele ganske anderledes, end han havde udmalt sig det. Marine var ikke skabt til tragedie. Hun havde intet øjeblik gjort sig håb om nogen varig forbindelse med justitiarius' højfornemme søn. Tilfældet – en øjeblikkelig fortvivlelse og en mild whiskytoddy – havde gjort hende til hr. Probus' mælkekæreste. Men hun gik ingenlunde fra snøvsen derover. Hun vidste, hvad en ynglings manddom er værd. Hun havde sit sikre solide forhold i forvejen og hun holdt det snildt vedlige, til tidens fylde kom. Så fejrede hun bryllup med sin hæderlige glarmester, der var vant til at omgås de

allerstørste spejlglasruder med en tilsvarende forsigtighed. Et halvt år efter lyksaliggjorde hun ham med en fuldbåren og velskabt dreng. Ingen af dem tog det nøje med almanakken, glarmesteren selv skøttede ikke om at måle altfor strengt tilbage i tiden. Ægteskab var ægteskab, og alting var jo i skøn orden, siden barnet var født på den rigtige side af bryllupsdagen, ja endog med en såre anstændig forberedelse.

Alt gik på det smukkeste og sømmeligste. Den unge glarmesterfrue fik kønne og påskønnende bryllupsgaver fra sin gamle fine kondition, Probus gjorde parret den ære at optræde som fadder, hans billede hang i en udsøgt guldliste over Marines kommode, således som det havde hængt, før hun blev gift.

Men Probus var blevet mand og sværmede aldrig for prinsesser mere. Han havde fået smag for menneskelivets sødeste lyst, han så sig om i tilværelsen med ung appetit og fandt, at der til alle sider var fuldt op af, hvad han trængte til. Ja, meget mer end han kunne overkomme.

Han tog sig dog vel i vare for at blive nogen almindelig libertiner. Han var retskaffen nok til at fordømme al kærlighedshandel med rede mammon. Det var ham en ærekær tilfredsstillelse, at han vidste sig fri for nogensinde at have erlagt guld eller sølv eller sedler på lastens kaminplade. Hans erfaring var, at en mand måtte være ikke blot mer end hæslig, men navnlig mer end ubegavet for at nøjes med købt og betalt elskov.

Fra alle sider så han jo kærlighedstørstende favne åbne sig. Der strøg strømme af trådløs erotik gennem luften, hvor han så bevægede sig. På gader og restauranter, på universitet og i

sporvogne – overalt talte øjnene deres stumme tilnærmelsessprog. I det lyse, glade og oprømte selskabsliv samlede driftslivet sig i sitrende stærke brændpunkter. En balsal var jo at lignes ved en parringsleg mellem store farverige sommerfugle. Selve ordet "par" betegnede hensigten. To og to valsede man sig sammen til prøve og forståelse. Med rette forkætredes dansen af puritanere og pietister, thi dansen havde jo utvivlsomt det ene store guddommelige formål at spille alle de erotiske evner ud i deres højeste tindren. Ved at parre kønnene sammen gav den dem lejlighed til ikke blot at måle arme og ben i fællestempo, men til at udforske den gensidige tillokkelse, at udvælge arten. Probus smilte, når han så "inklinationerne" skifte og både mænd og damer flyve fra favn til ny favn, med alle sanser i virksomhed, snusende efter den rette duft, tørstende efter den højeste rus. Han tænkte på Platon, på halvdelene, der søgte at genforenes til den fuldkomne erotiske enhed, de har udgjort i tidernes morgen, før de spaltedes og skiltes.

Foreløbig var denne "prøve" kærlighedens højeste fortryllelse for Probus. Han sværmede som en stor hvid dagsværmer fra blomst til blomst. Han nippede, hvor sødmen var tynd som i en dugdråbe, han beruste sig, hvor den var krydderstærk som mjød.

Også hans retsindsskepsis fik ny næring. Han opdagede snart, hvilken moralsk uhæderlighed sværmerlivet fra forhold til forhold førte med sig. Løgn og forstillelse, bedrag, svig, falsk – alle disse bedærvede anlæg udviklede sig til virtuositet under den erotiske vagabondage. Den eneste undskyldning var, at mennesket blev utilregneligt som i en rus. Elskovsrusen henrev

til de skammeligste brud på tro og love. Den absolutte hæderlighed gjorde sig umulig, alle forbrydelser begik man med koldt eller rettere med koghedt blod – den elskende blev en svindler, for hvem intet var brøde eller forbrydelse undtagen det, som blev opdaget. At en hustru bedrog sin mand eller en mand sin hustru, var simpelthen løgn, så længe ingen vidste det.

Probus erfarede det både sødt og pinligt, da han en skønne dag, næsten sig selv uafvidende, havde indladt sig i forhold til en vens hustru.

De var begge purunge og havde kun været kort tid gift. Vennen måtte på et jordomsejlingstogt, og der var ikke gået fjorten dage efter hans afrejse, før Probus var blevet hendes elsker.

Da han tog det første kys, slog hun ham to gange på kinden og sagde: Fy! med en blussende rødme, der klædte hende som den oprigtigste uskyld.

– Fy dog! gentog hun med dyb alvor: De, som er Thomas' bedste ven!

– Ja, netop derfor! sagde Probus.

– Fy! vær dog ikke ovenikøbet kynisk.

De forsonedes, og de tilbragte aftenen ved den ægteskabelige arne med at tale om den fraværende, hans troskab og hans tillid. De fandt så meget smukt at sige om hans karakter.

Da Probus skulle gå, sagde hun:

– Lov mig, at De aldrig vil være anderledes overfor mig, end om Thomas var her.

– Jamen nu er han her jo ikke – det gør en lille forskel, ikke?

– Fy! sagde hun: Begynder De nu igen! Og hun så bedrøvet indtrængende på ham med øjnene tæt i hans: Giv mig nu hånden på, at De vil.

Hun tog selv hans hånd og knugede den:

– Der *må* ikke komme noget grimt imellem os, sagde hun.

– Det må der netop ikke, svarede han fast og kyssede hende.

– Å fy dog! Fy! Hun gav sig til at græde: *Lov* mig det! sagde hun, ligesom trængende til støtte, og hældede sig ind til ham.

– Ja ja, svarede han: Alt, hvad De vil. Men hvad er det, jeg skal love Dem? At jeg aldrig vil forelske mig i Dem?

– Nej nej! Men at De ikke mere vil kysse mig. De *må* ikke! Hører De?

Som en illustration til de blotte ord kyssede hun ham ganske let uden at vide af det.

– Gud, hvad er det, De gør? spurgte Probus strengt.

– Hvad gør jeg? sagde hun og græd fremdeles.

– Nu var det jo Dem, der kyssede mig, og så forlanger De –

– Du store Gud, hvad er det, De siger, menneske? Har *jeg* kysset Dem? Det er ikke sandt, De lyver!

De kom op at skændes derom. Tilsidst måtte hun tro ham på hans ord. Hun kom til at gyse over sin egen uafvidenhed og lå fortvivlet hjælpeløs i hans arme.

Probus havde i sine middelalderlige retsstudier fundet det lige så smukke som betegnende ord for en hjertenskær: "Mannräuschlein". Han udnævnte Cæcilia til denne værdighed.

Hans lyse og overtalelsesrige hoved fik snart dysset alle hendes bekymringer i slummer. I den sansesøde dvale, da alt andet er glemt end det ene, at være tilbedt og give sig hen.

Når skruplerne meldte sig og hun bebrejdede sig selv, at hun gav en anden, hvad der tilkom den fraværende, ræsonnerede han som en duelig sofist:

– Sig mig, lille Manderus, går der slid af din lillebitte kirsebærmund? Tror du ikke, at det netop er mine daglige kys, der forskønner den og lig en elskovssalve holder den evig frisk og rød? Kan overhovedet kærlighed slide og forgræmme?

– Ja, det ved du jo godt. Har du ikke selv så tit talt om det, du kalder for "slidmærkerne" i en kvindes ansigt, der har elsket altfor mange og altfor stærkt?

– Jo, det er ganske sandt, svarede han. Skøgerne – både de offentlige og de hemmelige – bærer virkelig præget af deres håndværk.

– Og sådan vil du have, at *jeg* skal se ud?

– Nej, slet ikke. Jeg vil bare renkultivere din lille uskyldige mund, så jeg kan se på den, at *jeg* alene har opdaget den og bragt dens lille knop til at springe ud.

– Og Thomas da? Min stakkels omflakkende Thomas, der rejste fra den som sin. Tror du, han kan kende min mund igen, når han kommer?

– Å jo, jeg tænker det. Ligeså godt, som du kan kende hans igen. Og hans har dog måske gået mere igennem.

– Så? Nu er du der igen med dine lave overfald på én, der ikke kan forsvare sig.

– Tror du, Thomas vil? Skal den stakkel da sulte ihjel, fordi han er udkommanderet på verdensomsejling et helt år? Snik snak! En Odysseus af den kongelige Musca-marine, som i vore dage omtumles på verdensoceanerne, har alle havne åbne. Det er en selvfølge, at de nyder deres Yoshiwara i Japan og

kreolerskønhederne i Mellemamerika. Det er snarest os to, der må sidde herhjemme og suge på labben og trøste os i vor armod, lille Manderus. Men *jeg* klager slet ikke!

– Det var da godt! svarede hun og omfavnede ham med pludselig vildskab.

11

Alligevel blev samvittigheden ved at vride og krympe sig i hende. Dage og nætter kunne Probus søge at overtale den til at falde til føje. Men jo sikrere han troede at have kappet og kuet den, des hvassere voksede den ud igen og kunne til en hvilkensomhelst tid stikke sine små torne ind i deres favntag.

– Herregud, sagde han i fortørnelse: Hverken Gud eller Djævel skal dog få mig til at indrømme, at der er nogen synd i, at gode og fine mennesker holder af hinanden. Hvor kan det være en brøde at holde af flere i stedet for af én? Kærligheden er jo styrkekilden i et menneskes liv. Det er den eneste ungdomsbrønd. Hvorfor skulle vi ikke dykke os deri så tit og så ofte som muligt? Jo flere jeg kommer til at elske, des rigere bliver mit hjerte. Overalt i livet gælder det om at fatte og favne alt, hvad der er skønt og godt. Hvorfor så ikke også i kærlighedslivet? Det er en orientalsk despotisme at ville være den eneste, at beherske en anden uindskrænket. Hver gang jeg lærer en ny sjæl til bunds at kende, fylder jeg mit sind med en ny glæde, beriger jeg min erfaring med nye og herlige minder – forudsat at vi da ikke vil forbitre dem for hinanden med skinsygens tåbelige og snæverhjertede nag. Hvor kan det forringe nogen af os, at vi elsker hinanden og kun vil hinanden det bedste og det yndigste?

– Puh! svarede hun: Efter *dit* ræsonnement måtte skøgerne jo være de bedste og de klogeste af alle kvinder.

– Jeg tror egentlig også, at de er det, sagde Probus og kyssede hende bag øret. De ved meget bedre besked med menneskelig

skrøbelighed end alle andre. Derfor har de også en meget større godhedsfølelse.

– Så skulle du virkelig gå til skøgerne, min ven.

– Det ville jeg ikke have den rette glæde af, lille Manderus. Du glemmer, at skøgerne næsten altid mangler dannelse og opdragelse. Deres håndværk går jo ikke ud på at udvikle deres ånd eller deres hjerte, men kun de legemlige fortrin. Deres menneskeindsigt betaler de dyrt med deres legeme alene. Sygdomme hærger dem, overdrivelse tærer dem. Desuden har de jo næsten aldrig selv det frie valg, der gør erotik til elskov. Hvis du var en skøge, var det noget ganske andet.

– Hvorfor det, Probus?

– Så ville du kun vælge mig.

– Vælger jeg måske andre?

– Ja, du gør: Du har hele tiden din gemal, hr. Thomas, sovende inderst inde i dit bedekammer.

– Hvad er det for et bedekammer?

– Jo, det er dér, hvor du hver evige eneste dag finder, at du bærer dig grusomt ad mod den ægteviede.

– Ja, du ville sagtens helst sparke ham ud af mit hjerte.

– Nej, det ved Gud jeg ikke ville. Du skal have lov til at holde dit hjertes stadsstue i fred, blot jeg får lov at komme i forstuen.

– Du kalder dette en forstue? sagde hun og daskede på den smukke persiske divan.

– O kære lille Manderus, jeg er glad for at være her, og jeg takker Gud, fordi han har beriget mit liv med dig.

Hun fik tårer i øjnene.

– Det er alligevel så uendelig sørgeligt.

– Hvilket, du?

– At jeg ikke kan lade være. At min samvittighed forbyder mig det, jeg ikke kan lade være.

– Det er sandelig din private samvittigheds og ikke min skyld, sagde Probus. Men *vi* to har en samvittighed sammen, som er vor og vor alene.

– Er den nu også det, du kære?

– Ja. Jeg elsker dig, lille Manderus, under det allerhøjeste ansvar. Jeg ved, at jeg har overholdt den allerhøjeste forsigtighed. Der er ingen, der kan røbe os to, vel? Hvad vi to har sammen, ved vi to alene.

– Er du nu også sikker på det?

– Ja. Jeg har alene elsket dig for Afrodites åsyn. Og den dame er tavs. Hun løber ikke med sladder. *Hvis* der stod en og lurede derhenne ved døren, ville jeg slå ham eller hende ihjel.

Probus hidsede sig med sine egne ord: Han løb hen og slog døren op med et brag.

– Vil du slå mig ihjel? sagde hun og tog sig til brystet: Det må du aldrig gøre mere. Jeg tror, du sprænger mit hjerte.

Probus var i virkeligheden en yderst forsigtig strateg. Han ville ingenting bebrejde sig, netop fordi andre med en vis ret kunne bebrejde ham noget. Han kom til ulastelige tider, det vil sige til tider, da enten ingen kunne forstyrre deres møde eller, hvis det skete, finde klokkeslættet usømmeligt. Han var husets gode ven, og han tog sig af husets sager, hvor han kunne hjælpe. Han var den unge frues, af husherren selv indsatte beskytter. Men han havde aldrig tilladt sig den ringeste uforsigtighed. Han havde aldrig sat sin fod i det ægteskabelige soveværelse. Han var så fintmærkende skrupuløs, at han ikke et eneste sekund kunne udsætte sig og sin elskerinde for nogetsomhelst

medviderskab. Ikke den mindste indiskretion. Ingen hemmelige billetter. Ikke en eneste selvforglemmende telefonmeddelelse.

Tidlig og silde forkyndte han hende sin teori: Uden vidner gives der intet ægteskabsbrud. Der eksisterer overhovedet ingen forbrydelse, uden den opdages. Der skal vidner til at godtgøre en hvilkensomhelst såkaldt brøde. Uden vidner kan ingen dømmes.

– Jo, på indicier, indvendte hun.

– Indicier? Ja, hvad er indicier andet end vidner? Selve de stumme tings vidnesbyrd. Døde ting kan selvfølgelig vidne så godt som levende mennesker. Læg dit visitkort eller din handske, dit fingeraftryk eller dit fodspor på gerningsstedet – det er et vidnesbyrd, et vidne. Men til den slags uforsigtigheder er vi to alt for kloge, ikke sandt? Og derfor har vi to ingen brøde at bebrejde os, vel? Tværtimod, jeg føler mig så skyldfri. Når jeg går fra dig en vinteraften som denne, så smiler jeg lyksalig op til Orion og Cassiopeia som til mine eneste medvidere og takker det himmelske mørke for dets evige nåde mod alle dem, der elsker.

– Du har dog én medvider, lille kære Probus.

– Hvem skulle det være?

– Det er *mig*. Hvis nu jeg –

– Hvis du en dag ville angive mig og aflægge vidnesbyrd imod mig, det vil sige mod os begge to, så var du ikke længer den Mannräuschlein, jeg har elsket. Men selv om *du* svigtede, ville dog *jeg* være vort forhold tro og sætte min ubrødelige tavshed mod din bekendelse. Hvad vi to har skænket hinanden af det inderste og bedste i vore hjerter, det bliver dødt og

magtesløst i samme nu, nogen anden skal have det at vide. Går det ikke med hjertets løndomme som med det glitrende og forunderlige farvespil, der slukkes, når havets dybvandsfisk trækkes op over fladen? Den lykke, der har været mellem os, forvandler sig tit ulykke, når den betros til en tredje og volder en uvedkommende fortræd.

– Kalder du virkelig Thomas en uvedkommende? spurgte hun.

– Ja, er han ikke det? svarede Probus: Hver gang vi to glemmer, at der er noget andet til i verden? Og han knugede hende til sig, men fik hende ikke til at glemme.

Og da løndommen omsider var til ende, stilledes han på en hårdere prøve, end han havde tænkt sig. Det var ikke med lethed, han slap sin elskerinde, da hendes mand vendte tilbage og overtog sit ægteskabelige kongerige, hvis vicehersker han hidtil havde været.

Han havde altid holdt som sin grundsætning ikke at skille mand og hustru. Thi han troede ikke på nogen ny ægteskabslykke for to, der begyndte med at bryde en tidligere pagt. Allerrigtigst og sikrest ville det være, om han ved Thomas' hjemkomst kunne forsvinde for aldrig at se nogen af dem mere.

Men det forbød klogskaben og selve deres forholds usvigelige hemmelighed.

Det kneb da for Probus at tage vennen i hånden og se ham ind i øjnene som i gamle dage.

– Nå, her har altså I to, sagde Thomas, gået i min fraværelse, jeg havde nær sagt som et par turtelduer. I hvert fald har I da haft frit spil.

– Ja, det har vi, bekræftede Probus.

– Frit spil, til hvad? Hvad mener du, Thomas? spurgte hun og blev rød i kinderne.

– Dér sagde jeg nok noget, jeg ikke måtte sige, lo ægtemanden og gav hende et oprigtigt trykkys.

Den unge frue tørrede sig uvilkårligt med sin lille kniplingsklud, mens Probus lidt generet vendte sig bort.

– Jo vist må du så, kære Thom, sig blot, hvad du vil, men sig det rent ud.

– Ja-ja, ja-ja, så siger vi det rent ud. Har i to – kunnet lade være med – mens jeg var borte – sådan at – småkæresterere – hvad?

Hver af pauserne udfyldte han med et nyt og eftertrykkeligt kys – som for at illustrere sit spørgsmål.

Den lille frue blev fortvivlet rød.

Blufærdighed og ond samvittighed har kun samme flag at flage med, tænkte Probus.

Hun blev ved at viske sig om munden, men svarede ikke.

Thomas så med forstilt forargelse fra den ene til den anden.

– Ja, spørg din kone, Thomas. *Min* mund er under syv segl.

Harmen drev hende tårer i øjnene:

– Jeg synes, det er råt af Dem, hr. Justi.

– Herregud, hvad råt er der dog i det, kære frue? På et sådant spørgsmål nytter det dog ikke, *jeg* svarer. Dér tror en ægtemand kun sin kone, hvis han da overhovedet tror hende.

Og hvis han overhovedet kan se, tilføjede han i sit stille sind. Hun har jo ikke begreb om at forstille sig. Gudskelov, at ægtemænd er så dumme, at de ikke opdager de allersoleklareste indicier.

Men nu rejste den lille frue sig, trådte hen for ham og sagde harmglødende:

– De burde skamme Dem, hr. Justi. Men jeg vil overlade min mand at tugte Dem for Deres fornærmelige insinuationer.

Dermed gik hun stolt ud af stuen.

Probus så beundrende efter hende.

– Hør, hvad er nu dette her? spurgte Thomas og trippede forskrækket om: Hvorfor fornærmer du min kone, Probus?

– Ja, det må du nok spørge om. Men kære ven, ser du da ikke, at din kone er vred på mig? Det er hun ikke blevet nu, det er hun blevet, siden du rejste. Og det kan hun have to grunde til: Enten er hun vred på mig, fordi jeg under din fraværelse har gjort kur til hende. Eller også er hun vred på mig, fordi jeg ikke har været elskværdig nok. Disse to spørgsmål er hun den eneste, der rettelig kan svare på. Og eftersom svaret falder, står jeg dig gerne til regnskab, min ven. Farvel sålænge!

Hvorefter Probus gik sin vej med en lille smule triumf over at have ført sagen ind i en heldig skure.

Selvfølgelig spurgte Thomas kun sin hustru om én ting. Og selvfølgelig svarede hun, at Probus aldrig havde fornærmet hende – før netop nu i dag ved at drille hende ganske utilgiveligt.

Glad blev Thomas, og i sin glæde bad han hende om på stående fod at tilgive deres fælles ven. Og da hun ikke straks viste sig forsonlig, gjorde han selv Probus en halv undskyldning på hendes vegne.

Senere dukkede der alligevel nu og da en lille tvivl op i den brave Thomas' sind. Folk kom med de sædvanlige små lumske hentydninger til husvennen. Og egentlig var det jo dog så

rimeligt, om Probus kunne være blevet i hvert fald fristet. Thomas var retfærdig og tænkte på sig selv og sine egne fristelser ude i det fremmede.

– Svar mig oprigtig på én ting, sagde han en dag til Probus.

– Gerne, hvis jeg da kan.

– Det kan du, hvis du vil. Sig mig, holder du ikke af min kone?

– Jo, svarede Probus, og så ham stift ind i de klare øjne. Det nægter jeg ikke. Uendelig meget, ovenikøbet.

– Uendelig meget? Det lyder nu lidt mistænkeligt.

– Synes du? Er din kone måske ikke noget usædvanlig dejlig?

– Og så skulle *jeg* måske lyve og bande på, at jeg *ikke* elskede hende.

– Nej, selvfølgelig skal du ikke det. *Jeg* kan jo godt forstå, at du holder af hende.

– Holder af? Jeg sagde jo, at jeg *elsker* hende. Hvad vil du mere?

– Ja, *jeg* vil sandelig ikke mer. For mig må du godt nøjes med at holde af hende.

– Det kan jeg ikke, Thomas. Jeg egner mig ikke til at lyve. Jeg vil altid helst være ærlig. Og et ærligt spørgsmål forlanger et ærligt svar, ikke sandt?

– Ja vist, ja vist! Thomas klappede beroligende vennen på skulderen. Så taler vi ikke mere om det.

Men Thomas gik længe og tyggede på det svar. Tvivlen ulmede som ild under aske. Og en dag slog den ud i flamme.

– Hør, sig mig nu, Probus. Ja, jeg er vist en stor nar –

– Det er ikke umuligt, kære Thomas.

– *Kan* jeg stole på dig, Probus?

– Ja, naturligvis kan du stole på mig.

– Jeg vil jo så nødig gøre min kone uret. Ikke så meget som blot skyggen af en uret.

– Det må du heller ikke, Thomas.

– Nej, vel?

– Det ville være skammelig synd.

– Men hvis jeg nu gjorde dig et samvittighedsspørgsmål?

– Så ville du få et samvittighedssvar.

– Ja, ikke sandt? Det *vidste* jeg. Du er en gentleman.

– Kære Thomas, i hvert fald gør jeg mig altid umage for at være det.

– Det tænkte jeg nok. Det tænkte jeg nok.

Han lod allerede beroliget, da Probus sagde:

– Kom så med dit spørgsmål.

Thomas sagde:

– Sig mig, og undskyld, at jeg spørger – jeg ved jo godt, det er så naragtigt. Jeg er virkelig en nar. Men har der, har der, mens jeg var borte, været noget mellem dig og min kone?

– Der har været meget, kære Thomas.

– Meget? Hvad er det for meget?

– Ja-a, både mange venlige ord og mange små hyggelige samtaler og mange små kopper te og mange små spadsereture og mange små konferencer – det troede jeg, hun havde skrevet til dig i sine breve.

– Det er jo ikke det, jeg mener.

– Hvad mener du da?

– Jeg mener noget andet og mere.

– Noget mere, noget mere? Vil du have, at jeg skal have – voldtaget hende for eksempel?

– Å fy! hvor du udtrykker dig, om jeg så må sige – brutalt.

– Kære ven, jeg ved ikke, hvad du vil vide af mig. Tal dog ud af posen.

– Godt, ja, forstår du ikke? Har der – har du – har du nogensinde – sagt noget til hende, som *jeg* ikke kunne tåle at høre på?

– Jeg ved skam ikke, hvad du kan tåle at høre på, Thomas.

– Nå, nå, nu ingen omsvøb, Probus. Kort og godt. Har du nogensinde – har du nogensinde sagt til hende, at du elskede hende?

– Nej!

Thomas blev glad forbavset over den faste klare klang i denne benægtelse. Den var ikke til at tage fejl af.

– Du har altså aldrig kysset hende?

– Nej, men nu fortryder jeg bitterlig, at jeg ikke har.

– Å, din skurk! På ære og samvittighed, du har altså aldrig begæret din bedste vens hustru?

– Jo, jeg har.

Thomas så forbløffet på ham:

– Altså dog alligevel?

– Ja, der er så mange, jeg har begæret. I mit stille sind. Det har man da ved Gud lov til.

– Nå sådan! Ja ja, begær du, hvem du vil – på den måde! Men du har altså aldrig gjort forsøg – vel? – gjort forsøg på at lokke din bedste vens kone?

– Nej!

– På æresord?

– På æresord!

Thomas knugede taknemmelig hans hånd og følte sig beroliget over at have set ind i et pålideligt menneskes faste åbne øjne.

– Tak! Så er alting godt, kære ven. Jeg tænkte nok, det var bedst at gå lige til dig selv og tale rent ud af posen. Mænd af vor slags kan da gudskelov stole på hinanden.

Da Probus kom hjem til sig selv, så han sig i spejlet og hviskede med et skummelt smil:

– Sådan ser altså en meneder ud.

Han spyttede på sin højre hånd.

Men et øjeblik efter var hans tanker i fuld gang med at bortfortolke løgn og mened og det hele.

Det var jo kun for ikke at gøre fortræd. Det havde været synd at tage troen fra den rare skikkelige Thomas. Det var blevet til ulykke for mindst to og til glæde for ingen af parterne.

Desuden kunne han, bogstavelig talt, stå ved sine ord:

Jeg har jo virkelig aldrig med ord sagt til hende, at jeg elskede hende. *Jeg* har aldrig kysset *hende*, for hvert kys imellem os har været gensidigt. Og først og sidst: *Lokket* hende, det kan jeg da med frelst samvittighed påstå, lokket hende har jeg *aldrig*.

12

Probus gled videre på sit unge og oprømte livs strøm og glemte snart denne som sine andre fortrædeligheder.

Tilværelsen havde Manderus nok for ham. Han var for længst kommet ud over det unge menneskes naive standpunkt, da forfængeligheden nu og da kildrer sig selv ved at holde mandtal over sine erotiske erobringer. Probus havde allerede haft så mange, at han var tilstrækkelig blaseret til ikke at prale for sig selv, end sige for andre.

Guderne skulle vide, at det heller ikke var noget at prale at i det land Musca, hvor alt liv syntes at kulminere i den erotiske blomstring. Kampen gjaldt ikke længer ideelle eller åndelige mål, men erobringen af de bedste pladser ved livsglædens festlige taffel. Det var ikke nogen florentinsk renæssancevår, der på ny gik hen over verden og såede sin sæd af fantasi, af dåd og skabertrang. Det var snarere en tilbagevendende rokokoperiode af forfinelse og nydelsessyge. Troen på et forsyn var visnet. Paradiset lå på Jorden – den, der ikke fandt det her, fandt det aldrig. I det land Musca gik det ganske som i kulturens større brøndpunkter: Al vindesyge og ærgerrighed havde nydelse til mål. Og ingen nydelse stod over den: at føre skønne og elegante damer op til livets gallataffel. Pyntesygen florerede som aldrig før; selve det elektriske lys syntes opfundet til den højeste festlighed: at stråle over kvinder og blomster, at funkle i de skønnest slebne smykker. Galanteriet blev tilbedelse, for noget måtte man have at tilbede. Og den nye verdens robuste yankee'er var gået i spidsen her som i hele den øvrige

materielle fremgang: De havde bygget kulturens mest forfinede drivhuse om deres kvinder, de havde renkultiveret dameidealet og fremavlet verdens stolteste og skønneste, men også arroganteste og mest selvkære type. De ophobede deres guld som fundament for dette nye gudebillede og lå selv næsegrus i støvet for kulturens fejreste blomst: Den ukrænkelige og ustrafbare dame.

I Probus' lille land var der vel ingen milliardærer, men damedyrkelsen og livsappetitten var den samme. Der var én drivfjeder, som sporede i det store fælles kapløb. Han så det rundt om sig. Mændene sled og spekulerede og vovede deres dristigste kup – for at kunne pryde deres damer, hvad enten det nu var hustruer eller elskerinder. Anstrengelserne krystalliserede sig i de halsbånd og ringe, de hængte om deres hals og satte på deres fingre. Kampen for rigdom gik ud på dette højdemål, at høre til livets premierepublikum. Men også ved denne premiere øvede det svage køn den stærkeste tiltrækning.

Når der elskedes udenfor den officielle morals skinhelligt afstukne grænser, var det først og fremmest af forfængelighed og pralelyst. Det var en pikant ærgerrighed at vise sig ved de mest ombejlede skønheders side og høre misundelsen og sladderen hviske og tiske om ny og gamle galante krydsforbindelser. Diskret og hemmelig elskov var kedelig, hvorimod erotisk forargelse fristede og tvetydig opmærksomhed smigrede. Selskabslivet blændede allermest som en eneste stor levende *chronique scandaleuse*, hvor sladderen hver dag med sin skidne finger slettede og skrev, skilte og parrede de galante par til allerstørst fornøjelse for dem selv.

Probus gled hjemmevant rundt i dette liv, men dannede for så vidt en undtagelse, som han nærede en personlig afsky for at kompromittere sig selv eller andre. Det morede ham at lade sladderen løbe, men han gjorde sig aldrig familiær med den, han holdt sig fra at yde den noget personligt offer.

Han fik tidligt øje på kloakken, der løber under den blomsterdækkede overflade. Der var slamkister skjult under nydelseslivets krystalbesatte blændende gallaborde. En flig af dugen til side – og stanken stod ud.

Han undgik ikke selv at blive stænket deraf, og han fik pletter for resten af sit liv.

Han så, hvorledes dette lokkende og festklædte men ublufærdige og bedærvede seksualliv bredte smitten fra menneske til menneske, ikke blot den sjælelige, men den legemlige, den forgiftende, den nedbrydende. De fleste af dem, der deltog i den galanteriets prostitution, hvortil samfundet udarter i sine øverste lag, mærkedes, lettere eller frygteligere, af de nemesis-sygdomme, hvis farlighed man sidst og længst søger at skjule for sig selv.

Nemesis? Probus smilede bittert ad dette strenge gengældelsens ord. Han vidste, at ulykken ikke så sjældent rammer den mindst udskejende, den helt eller halvt uskyldige, og at lastens ivrigste og forfarneste dyrkere ofte slipper uskadt: Også midt i lasten er forsigtigheden en dyd, der lønner sig.

Alligevel så han, at der for mangfoldige mennesker var netop nemesis – brøde og straf – for den erotiske udskejelse: Nydelsen kræver sin betaling, og med uberegnelige mellemrum rykker selve fru Venus sine dyrkere for ubetalt skyld.

Grusomst af alt var det fuldstændig sagesløse tilfælde, som driver sit spil med selv de klogeste mennesker. Probus' medfødte herskende evne, som faderen stadig udtydede som en gennem mangfoldige slægtled nedarvet rodfæstet retsindighed, var, forfulgt til dens inderste skjulte kilde, en vidtdreven snuhed og forsigtighed.

Den vigtigste opdagelse, han gjorde blandt sine medmennesker, var den, at man med en konsekvent gennemført forsigtighed kan tillade sig uhyre meget, for ikke at sige alt.

Det gjaldt om ikke blot udadtil at give sig skin af en skrupuløs og tilforladelig hæderlighed, men også om i sit livs indre økonomi at træne sig til bestandig større forsigtighed: Den, der lyver med forstand og med system, kan lyve sig det meste til.

Den, der til bunds havde begrebet den dybe sandhed i sætningen: Verden *vil* bedrages, ville også snart forstå, at man *bedst* kommer til at herske over den *ved* at bedrage den.

Probus havde lært, hvor let det er at bedrage verden, fordi den intet hellere vil. Overfor verden var han bestandig på sin post, at den ikke skulle bedrage ham.

Og alligevel gik naturen en skønne dag over al hans selvoptugtelse. En dag blev han det blinde tilfældes uhjælpelige bytte. Med al sin klogskab og forsigtighed lysvågen gik han i ulykkens åbne gab.

I åringer havde han i sit stille sind spottet og hånet alle de dumme, der kun slap af Venus' favn med hendes negles vampyrmærker i deres kød.

Hans egen forsigtighed havde altid holdt sig længer ædru end hans sanser. Han havde skejet ud uden at betale tributten.

En dag gik han med fuld bevidsthed lige i Nemesis' klør og tog ulivssåret så at sige med vilje.

13

Probus havde kendt Lucia Pasta i mange år. Det var umuligt ikke at kende hende, for hun var landets berømteste primadonna.

Men han var instinktmæssigt gået udenom hende. Han havde holdt sig yderst i planetkredsen om denne sol, der altid havde sin tætte eskorte. Han havde skyet nogensinde at komme til at stå ansigt til ansigt med hende. Således som en bundforsigtig mand holder sig favnefjernt fra en brat skrænt og endda med et vellystens gys tænker sig det usle lille tilløb, der behøves for at gå lige ud i luften og være sine tusind fod fortabt.

Han vidste alt, hvad der fortaltes om hende, og han havde de hundrede gange haft hende i sin kikkert – som selve kolerabacillen under mikroskop.

Hun var kunstnerinde af den art, der gør elskoven til en kunst og deres kunst til elskov. Hun spillede teater – vist nok særdeles middelmådigt, såfremt hun skulle bedømmes af eunukker. Hendes virkemidler var en blanding af store skønne poser og impulsive vilde udbrud. Hendes spil syntes en underfundigt beregnende, katteagtig leg med naturlighed. Hun havde afluret scenens virkelige kunstnerinder de fleste af deres virtuosmæssige tricks. Hun havde nemlig nok af efterlignelsesevne. Hun kunne gøre sig til en lillebitte pige, der slænger sig på jorden og slår bagud med benene og gnasker konfekt af en pose med en fuldendt mjavende sanddruhed. Og hun kunne græde vand af sine store øjne, så det drev som af en postetud. Hun kunne stemme blodet op i sit ansigt og pumpe det læns

igen med en enestående omskiftelsens fart. Hendes legemssmidighed grænsede til slangedamens. Hun kunne sno sig om sin egen akse, så hendes legeme, hyllet i glat og glansløst klæde, syntes som en stængel at vride sig op af jorden, for så pludselig at knække sammen – ikke som en blomst, der segner fra sin stilk, men brat at synke helt ned i sin egen skygge, ulegemligt at blive til intet, at dematerialiseres og opløses, så der midt i den sorte skygge ikke sås andet end et vildt udsvømmende dæmonisk hår, samtidig med at man hørte hendes to skønne hænder slå gulvet, faldende tungt som to hvide kameliablomster, afskårne ved deres egen vægt.

Lucia Pastas mest berømte og mest beundrede pose var dog den, når hun fod for fod veg, ligesom værgende sig med begge oprakte arme, med voldtægtsluer over sit ansigts sitrende marmor, med begge øjne vidt opspilede for lidenskabens rædsel, med munden tungt åndende, som kom der blodduft helt nede fra hendes purpurrøde lunger: I et vildt lynglimt af dødsangst, i sanseløs dånen kunne hun da pludselig lade pupillerne forsvinde helt, drukne i øjets hvide iskugle, og i dette blændende ligblink ligesom blotte hele sit vidunderlige legeme i et fortvivlelsens glimt.

Man sagde om Lucia Pasta, at hun kun spillede for at afsløre dette ekstatiske hengivelsens nu. Hendes geni var i rampens magiske lyskasterskær at vise mændene, hvor vanvittigt dejligt hun kunne give sig hen. Og kvinderne var i ikke ringere grad henrykte for synet – mysteriet angik jo også dem.

Probus så hende aldrig uden en egen uvilje. Mindre, fordi han væmmedes ved hendes forlorne talent, end fordi han fandt det foragteligt af hende, således at prisgive for et helt teater,

hvad var hendes erotiske løndom og styrke. Han vidste jo også, hvorfor hun spillede: At hun ved denne sceniske prostitution tiltrak sig de rigeste elskere. Hun hørte til de kunstens hetærer, der sætter poesien og talentet på krogen, ikke for at dyrke kunsten, men for at fange store fisk.

Hver gang han så hende, sagde han til sig selv, hvor fordærvet hun var, hvor beregnende, hvor lumpen. Han gik udenom hende, netop fordi hun øvede en hemmelig tiltrækning på ham. Han gentog for sig selv, at hun ikke var af hans folk, og gik dog med en uklar skræk for, at hun netop var det.

Hun havde været borte på en flerårig turné, da han en aften igen så hende spille. Hendes billede smilede forborgent til ham fra programmet, som havde det været en gammel elskerinde. Vrøvl! sagde han til sig selv. Hun er et frækt fruentimmer, en skabekrukke og et skadedyr. Men om aftenen stod han udenfor teatret, efter at forestillingen var begyndt, og så så længe på hendes sværtede basiliskøjne, til han købte billet og gik ind i sin sorte prosceniumsloge.

Han sad påny og hånede hendes udvendige eller falske spil. Den skøge og den skrue, tænkte han og sagde endnu flere onde ord på hendes ryg. Men pludselig vendte hun front til hans side, og han blev stikkende midt i sine skældsord.

Hun havde gjort sig blændende skøn. Blodet vibrerede under hendes hektiske hud – man så nerverne krympe sig helt ud i spidsen af hendes sko, man hørte sensibiliteten knitre ud af hendes fingerender. Med ét for det igennem ham, så det kriblede ham under hårrødderne over hele kroppen: Hun spiller jo for mig. Hun spiller jo for mig.

Han blev hed, og han blev kold. Han lukkede øjnene, han holdt sig for begge øren, så hendes stemme kvækkede sindssvagt. Men det hjalp ikke. Han så atter ned på scenen, men mødte ikke hendes blik, hun havde åbenbart slet ikke set ham, hvor han sad i sit dunkle skjul. Sludder! Hun havde naturligvis netop fået kig på ham og magnetiserede ham nu, brugte ham som medium, drog kraften som et hemmeligt fluidum fra hans magtstjålne sind.

Det skulle blive løgn. Han rejste sig for at gå og opdagede til sin glæde, at han endnu kunne, hvad han ville. Men i døren vendte han om. Han tog ligesom sig selv i kraven: Det manglede blot, at hun skulle jage ham ud af teatret – så havde hun da først bevist sit herredømme.

Probus blev og så forestillingen til ende. Han lod tilsyneladende kold og gabede engang imellem. Han vide ikke tilstå for sig selv, at han vist egentlig ikke *kunne* gå. Han sad og så fascineret ud over tilskuerne og hørte rampelyset synge for sine øren. Han tørrede sin pande, han ville helst lukke sine øjne, og han gjorde det, men med et besynderligt træfsikkert instinkt åbnede han dem akkurat i det øjeblik, da Lucia Pasta gjorde sit store, sit største, da hun veg og dånede tilbage. Hendes pupiller var egentlig ikke løftede mod ham, men da de forsvandt op under brynene, og den hvide stormflod steg i hendes øjne, var det, som den fra hende skyllede ud over ham alene for at drukne ham og suge ham til sig.

Efter tæppets fald gik han udenfor. Gaden glinsede, som om havet havde været igennem den og nu rislede bort gennem alle riste og rør. Hvilken syndflod! Han kom til at fryse. Han slog frakken op over ørene og trak hatten dybt ned i panden. Så

stillede han sig op på den anden side gaden og stirrede tilbage på den skumle teaterbygning, der sejlede midt i væden som en Noahs ark. Det faldt ham ikke ind at gå, han stod bare sløvt og så strømmen sprede sig til begge sider. Folk balancerede over pytterne, automobilerne skar hvæsende gennem vandet. Han gjorde sig ikke klart, hvorfor han ventede. På hende kunne det ikke være, skuespillerne kom ikke ud til denne side, og naturligvis havde hun en tro tilbeder til at hente sig. Han så kun, at alt blev tomt. Lysene gik ud korridorvis, nu kom der en mand og smækkede foyergitret til. Nu var kolossen mørk helt op under den øverste kuppel.

– Undskyld! sagde en stemme pludselig foran ham. Og da han sænkede sine øjne, stod Lucia Pasta foran ham, hyllet tæt i en skarlagenrød aftenkåbe og med et guldskællet ægyptisk sjal trukket op over hovedet.

– Undskyld, at jeg har ladet dig vente, gentog hun roligt og selvfølgeligt, uden smil hverken sin stemme eller på sit ansigt. Jeg måtte klæde mig om – fra inderst til yderst – for *din* skyld, vedblev hun med samme alvor.

Probus' øjne faldt i hendes, som fortsatte de scenen fra før, blot at han var kommet hende så legemligt nær. Og dog ikke nærmere, end han altid havde været hende. Det var ham, som de engang havde levet et liv sammen og nu mødtes igen efter en halv time eller efter tusind år.

– Vent, så skal jeg komme med en vogn, sagde han underligt fjernt og ville til at gå.

– Nej, vi går, kom! sagde hun og var allerede i skridt henimod torvet. Hun løftede kåben højt op omkring sig, så han så hendes ben næsten til knæet. De glinsede stramt af silke og skred på

gyldne hæle hen gennem pytterne. Hun søgte ikke efter øer at sætte fødderne på. Det var ikke pigen, som trådte på brødet. Hun gik så suverænt, som var den drivende brolægning et bonet parketgulv. De svajede sko sank glimtende i pløre og vand. De slanke hvide såler sølede sig vellystigt, som kunne det være i blod. Stænkene sad i de skælvende tynde ankler. Han kunne ikke slippe disse højhælede amazoneskridt hen gennem det svuppende snavs.

– Du har ødelagt dine sko, sagde han, da de sad i vognen og hun stemte benene mod forsædet.

– De er ikke til andet, svarede hun. De skal blot holde, til vi kommer hjem. Guldsko gennem en rendesten – er det ikke pikant?

Så kørte de. Vognen var på et nu fyldt af hendes parfume, så han var ved at kvæles. Han sad med hamrende hjerte og følte hendes tænders kølige emalje mod sin tungespids. Du gør det ikke! Du gør det ikke! hørte han en stemme sige inde i sig – klingert, som var det hans lommeur, der tikkede lige op ad hjertet. Du gør det ikke! Husk dog, hvem hun er. Det bliver din ulykke. Du kører lige i rendestenen. Du ved, hvad hun vil dig. Gør det ikke! Gør det ikke!

De susede gennem halvmørke gader. Han tørrede tågen af ruden og genkendte huset, idet de strøg forbi.

– Stop! Lad mig komme ud! Her bor *jeg*, jeg må hjem først! næsten råbte han: Stop!

– Hvad skal du dog hjem efter? smilede hun og bøjede hans mund ned mod sit bryst. *Er* du ikke hjemme?

Han følte svimlen besætte sin hjerne. Og alligevel blev det ved at skrige inde i ham: Vær forsigtig! Vær forsigtig! Du ved, hun

er en pesthule. Vær på din post. Det er dit livs onde genius, som har slået kløerne i dig. Du ved det så sikkert som noget, at i morgen fortryder du, men da er det for sent. Vær dog forsigtig. Flygt, mens det er tid!

Men hvad var der at flygte for? Man flygter ikke fra den tagsten, skæbnen slynger én i hovedet.

Han flygtede ikke fra det søde delirium i hendes kys, der brændte og sved som en ildtunge lagt ind i hans sjæl. Hvad var her andet at gøre end at lyde og følge? Han fulgte søvngængeragtigt som den dødsdømte, der bedøvet går sin gang til skafottet, med en vanvittig trang i dybet af sit indre til at løbe sin vej og dog allerede lamslået af den gru, der venter ham få skridt derfra, en afsindig vellyst, der skal årelade hans liv.

Da de sad i den festlige restaurant og drak det første glas med hinanden, vidste han, at det beseglede hans skæbne. Han så ind i hendes glansløse, sorte pupiller som i det døvende dyb af en opiatvalmue. Og han kyssede hendes hænder som et par fantastisk blændende torturredskaber af rosa silkehud og iskold sleben onyks.

At være sammen med hende var dog noget selvfølgeligt, som om han havde oplevet det tusinder af gange og tusinder af år tilforn. Og hans uhyggeanelse veg for en oprømt galgenhumor. Han ejede hende allerede med hud og hår, med hvid dejlighed og sort pestilens. En gudindeskøn primadonna med lidenskabens lønlige ar. Pansret i atlask, fornem og pletløs, men med tilsølede guldfødder under kjolen. Hetæren, der havde slæbt sin ideelle attrå gennem lastens slam. En farlig

giftblomst. Og dog droges han mod opiatvalmuen i hendes blod.

– Hvorfor skulle det vare så længe? pustede hun imod ham med sin champagneånde; der sad småbitte skumperler i den fine sorte luv på hendes smalle overlæbe.

– Hvad *ved* jeg? De havde jo ikke tid. Deres Nåde var altid optaget.

– For dig har jeg altid haft tid. Men du gik udenom mig i lange buer som Djævlen om korset. Har du ikke set, hvor mange gange jeg har vinket til dig?

– Det er noget, Deres Nåde bilder sig ind for aftenens skyld.

– Du tager fejl, sagde hun og blev mørk om munden. Du har altid haft det første krav.

– Det første krav? På hvad?

– På mig og på mit liv.

– Det har jeg på ære ikke anet.

– Nej, dér kan du se. Du har gået med mig i din vestelomme som med en check på hundredtusind og forsømt at indløse den i banken.

– O ve! Og nu er det for sent, sagde Probus med fortvivlet ironi.

– Nej tværtimod, din fordring har trukket renter og renters rente. Den er stadig forfalden til udbetaling, sagde hun og overgød hans ansigt med sit bliks hede.

– Virkelig? spurgte han og lukkede sine øjne, som man lukker læberne, når man har drukket: Den uventede rigdom – det *svimler* for mig.

– Det skal det ikke. Men der kunne være kommet meget mere ud af mig. *Du* kunne have formet mit liv.

– Mon? De er vidunderlig dejlig – men så vidt jeg ved – og jeg beder tusind gange om forladelse, hvis jeg husker forkert – har Deres Nåde behaget at lade sig føde til verden en halv snes år før min ringhed.

– Ja netop, hvorfor kom du så længe bag efter? Du var en grøn lille dreng, da jeg trængte allermest til dig. Og jeg kendte dig ikke engang. Alting havde været anderledes, om jeg havde truffet dig i rette tid.

– Mener du, da jeg var ti og du var tyve? spurgte Probus ondskabsfuldt.

– Det er ikke noget at le af, sagde hun. Jeg har længtes efter dig mit hele liv. Længslen efter dig fik mig til at spille.

– Hvor længe har Deres Nåde egentlig optrådt?

– Det gør ikke noget med årene. Men det *var* nu for dig, jeg spillede. *For dig alene.*

– Mener du i aften?

– Altid. Men aldrig som i aften.

– Du har altså aldrig spillet dig selv ud som i aften?

– Du forstår ikke selv, hvor du har ret.

– Og du har naturligvis aldrig elsket nogen anden?

– *Du* er i stand til at få mig overbevist derom.

– Hvordan det?

– Jeg tror, du kan elske mig som ingen anden.

– Tror du? spurgte Probus i stærkeste svimmel af smigret forfængelighed.

– Jeg *ved* det, sagde hun og løftede sit mest strålende åsyn over ham. Dersom du vil elske mig, spiller jeg aldrig mere.

– Vorherre bevare mig, sagde Probus med forskrækkelse, fra at berøve scenen dens største pryd.

– Skal det være ironi?

– Ih! min oprigtigste alvor!

Hun troede det også. Ikke et eneste menneske havde endnu sagt hende i hendes åbne øjne, at hun ikke havde talent, at hun ikke var kunstnerinde. Og hun vidste jo med sig selv, at hun havde det geni, der regerer verden, det erotiske.

I en smertelig ekstase af vellyst fulgte Probus sin skæbne. Sådan skal det fuldbyrdes. Det hjælper ikke at stritte imod. Hvis jeg ikke oplever denne aften, vil mit liv forme sig anderledes. Men så er det ikke længer *mit* liv. Så bliver jeg en anden end den, jeg er født til at være. Min tilværelse er jo netop denne nat at handle på trods af al vågen fornuft, at opleve det vanvittige, at betale nogle timers vellyst med en ulykke for hele livet. Min skæbne vi brændemærke mig, og det er hendes skød, der fører det glødende jern.

Hendes hjem åbnede sig for ham som et østerlandsk harem. Luften drev af gamle indtørrede parfumer. Alt var polstret som en elskovens galecelle. Hver lyd var kvalt. Lyset sivede gennem røde og gyldne slør. Hendes leje lignede et persisk kongetelt. Selv makaber pirring manglede ikke. Et blankt dødningehoved lå og grinede med sine fulde tandrader. Det så ud, som det bed de raffinerede sko af hendes fødder. Hun daskede sine duftige silkestrømper over dets næsehul. Hun trak Probus til sig, idet hendes løste hår brusede om ham som et hav. Hun slugte ham, hun fortærede ham som en molok.

Der var gået en evighed, da han rejste sig. Han havde favnet selve dødssynden. Han følte sig mærket til marven af sine ben. Det er fuldbyrdet! suste det i hans blod. Dette glemmer du aldrig. Dette kan du aldrig angre dig fra.

Mens han klædte sig på, kom han til at røre ved dødningehovedet. Nu først så han, at den benhvide isse var overskrevet af navne. Rækken åbnedes af et, der fik ham til at studse. En kongelig gæst førte an i denne elskovens dødebog. Samme skæbne viede dem alle. De havde ristet deres kvittering i dette takkede skår, der engang havde hvælvet sig om en verden – af lidelse og ruelse. Probus fandt sin blyantstift og føjede sin kvittering til de øvrige. Han indskrev sig blandt sine ulykkesbrødre og gik med sin erobring.

Han vidste, at han aldrig ville møde hende mere, men at hun havde mærket ham for livet. Han gik som fra sin egen dødsdom og bar den inde i sig selv. Molok sov i sit telt. Og han stod pludselig på gaden, frysende af gyset før solopgang. Over de våde sammenkrøllede træer pippede spurvene gryet ind. Søvngængeragtig kom verden ham i møde.

Inden han fjernede sig, vendte han sig et øjeblik mod det sovende hus, han kom fra. De tæt sammentrukne gardiner hang som et for evigt faldet tæppe for en tragedie, hvis gift han bar med sig i sit blod.

Det mørke gardin gled pludselig til side, og den hvide dødssynd smilede ned til ham gennem det sorte, brusende hår. Hans egne øjne blev hede af gråd. Han så, at hun vidste, de aldrig kunne mødes mere. Hun nikkede til den evige afsked. Han stirrede sin egen forbandelse ind i de svulne øjne. Han rev sit blik løs og skyndte sig at gå. Men før han drejede om hjørnet, vendte han sig endnu en gang og så det hvide ansigt stirre efter sig. Lastens bristende blik. Det gøs i ham. Deroppe lå jo døden og grinede mellem hendes vellystige sko og bar *hans* navn blandt de øvrige på sin benhvide pandeskal.

14

Da Probus nogen tid efter konstaterede den hjemførte "erobring", optændtes han af harme og følte sig fortvivlet som en martyr. Intetanende, hyklede han for sig selv, var han plumpet lige i fordærvelsen. Skylden væltede han på hende, for hun måtte kende sin sot. Det var en forbrydelse at lade ulykken gå videre i den erotiske ringdans, hvor smitten flød fra blod til blod. Skånselløst burde hver ny martyr kræve straffedom over sin ulykkebringer, for kun ved at gøre udbredelsen strafbar, kunne ødelæggelsen hæmmes.

Det varede dog ikke længe, inden han slog sin egen selvretfærdighed på munden. Han havde jo selv været ude om sin skæbne. Selvforskyldt havde han kastet sig i Moloks smittefavn på trods af sin indre varselsrøst. Og således gik det hele denne endeløse martyrkæde, hvor led for led lod angsten og ansvaret sove for en nat for at vågne til den beske virkelighed. Skulle nogen straffes, måtte det blive enhver, der tankeløst havde ladet faren gå videre. Det gjorde de alle. Menneskene legede med forbandelsen som med en tveægget kniv: Er jeg skåret af en, så skærer jeg en anden. Ingen gik i askesens kloster, fyldt af sin egen ruelse. Soten blev ved at cirkulere i en kædeslutning, hvor virkning og årsag bed hinanden som led i samme erotiske promiskuitet. Intet lod sig plukke ud og isolere. Driften var stærkere end selv den mest skræmmende angst. Hvert tiende menneske, han mødte, var eller havde været inficeret med dette veneriske frimureri,

hvorom der ikke måtte tales i det såkaldte "gode" selskab, hvis marv fortæredes deraf.

Probus skærpede sit blik til at se tværs igennem fortielse og hykleri. Han så vederstyggelighedens svamp brede sig på samfundets natside. Han gik med svampen i sig selv. Han var som alle de andre en kalket grav, der bekæmpede sin sot i dølgsmål. Ulivssåret nagede og sved, pinte og forbeskede livssansen, gnavede også retsfølelsen som en orm, han aldrig mere var sikker på at få bugt med.

Hans farisæiske selvretfærdighed fik et knæk, så han næsten gik til den modsatte yderlighed. Han følte sin medskyld i den fælles jammerlighed, så han endte med at give hykleriet sin sarkastiske velsignelse.

En dag fik han ganske uventet et brev fra Lucia Pasta, hvori hun med den mest krænkede dydighed beklagede sig over, at visse for hende skadelige rygter måtte skrive sig fra ham og den smukke aften, de havde nydt i hinandens selskab. Hun nærede ingensomhelst tvivl om, at hun blot behøvede at appellere til hans ridderlighed overfor en værgeløs kvinde for at opnå beskyttelse i form af en attest, der grundigt kunne nedslå enhver ond og fordærvelig sladder. Det kunne dog ikke være med *hans* gode vilje, at gemenheden fik lov til at beklikke hendes vandel – det stod nu i hans magt at rense hendes rygte.

Hvorfor ikke? Probus lo skærende ved sig selv over frækheden i denne appel, men endte med at bøje sig derfor. Skam og skade burde netop ikke følges ad. Havde hun givet ham skaden, burde han fri hende for skammen. Hun var kommet til ulykken akkurat så uforskyldt og selvforskyldt som han selv. Hvad havde

han at hævne? Den, som er ren, kaste den første sten. Smukkere var det at fjerne stenen fra hendes glastag.

Han tilskrev hende da efter alle kunstens regler et testimonium for dyd og kyskhed, han meldte sig som vidne mod alle rygtesmede, som han truede med retsforfølgelse og straf.

For ham og hende var dette dokument en så dundrende løgn, at den måtte bringe skamrødmen til at farve hendes kinder. Men papiret, hvorpå hun sendte ham to takkelinjer, var hvidt som skyldfri sne. Tak! skrev hun. Jeg tvivlede ikke et øjeblik om, at de var en gentleman, på hvis ridderlige takt man fuldt ud tør stole.

Højere kunne hykleriet ikke drives. Men havde hun ikke ret? Krævede ikke den ene kalkede grav af den anden, at de alle skulle være lige kalkede? Smudset måtte skjules.

Han var selv med dertil. Han var ganske vist sat til at efterspore snavset i alle dets kroge, til at muge ud, men kun for at den offentlige retfærdighed kunne prale med en løjet renlighed.

Hans ældgamle fine navn, hans forudbestemte juridiske løbebane havde allerede sat ham på plads som den officielle revselses overordnede håndlanger. I en ung alder var han forhørs- og straffedommer, der sad i retfærdighedens højsæde og skiftede lov og ret så sikker som en automat: Sig mig, hvad du har gjort, og jeg skal tilmåle dig din straf. Ingen vidste, hvor skidden automaten selv var indvendig.

Jo mere han tjente den offentlige retspleje, desto stærkere kom han til at tvivle om, at der gaves nogen absolut retfærdighed. Al ret var en fortolkningssag – den kom alene an

på standpunkt. Enhver jurist var en sofist. Hans stilling til en sag afhang af, hvor retten stillede ham. "Beskikkelsen" gjorde, om han skulle betragte den anklagede enten som en afskyværdig forbryder eller som en uskyldig sigtet. Snart skulle han som anklager optræde med den ubønhørligste strenghed, snart som defensor stå og halvlyve til bedste for sin klient, sætte sig psykologisk i hans sted og hitte på så ædle motiver, at misdæderen selv måtte rødme over sin egen hidtil ukendte ædelhed. Når juristen således skiftevis skulle være *advocatus dei* og *advocatus diaboli*, blev den guddommelige retfærdighed da andet end et sofistisk spilfægteri, hvor den, der talte bedst og mest overbevisende, gik af med sejren og dikterede den endelige dom? Hver dom blev en skønssag. Nogen absolut retfærdighed gaves ikke.

Når Probus sad bag sin dommerskranke, velforskanset bag sit arsenal af lovbøger, tjente han det ældgamle system, der opstillede forbrydelserne efter hundreder af paragraffer og tilmålte hver især straffen, der næsten udelukkende bestod i fængsel, tugt- og forbedringshus i så og så mange dage, måneder eller år. Efter tusinder af år var menneskeheden ikke nået til erkendelse af noget andet eller bedre middel mod forbrydelser end at spærre synderen inde og forbedre ham gennem kummerligt og ensformigt arbejde, frihedsberøvet og overladt til sin ensomme samvittigheds anger og ruelse.

Op mod den offentlige retfærdigheds faste bolværk skyllede samfundshavet sine vrag, sin råddenskab og sit bundfald. Kønsforvildelser, voldtægt, blodskam, sodomi og uterlighed i former, jævne dødelige undgik at have anelse om; bedrageri og svig og falsk, drab og mord og tyveri og hele skalaen fra rapseri

til fagmandsindbrud. Den ægte jurist måtte have appetit på det alt sammen, mindre af menneskekærlig årsag end af fagvidenskabelig interesse for at taksere de mange indviklede tilfælde efter de mest rammende straffelovsparagraffer. Opdagerglæden ved at belyse en forbrydelse til de mindste enkeltheder, "rekonstruere" mordbilledet og gerningsstedet med en raffineret sceneinstruktørs "skabende" fantasi, den personlige duel med forbryderen, overrumplingen, intimideringen, hele det juridiske skakspil for at gøre synderen "mat" – i sandhed en sport af den ædleste art. Retsplejen havde nået et toppunkt af dygtighed, trænet og udviklet den juridiske sporsans selv hos sine ringeste håndlangere. På det mindste vink kunne detektivernes udmærkede korps slippe løs – som et kobbel sporhunde, der gennemsnusede og gennemstøvede alt med den beundringsværdigste skarpsindighed. De dygtigste af dem gik endda og opsporede forbrydelser på egen hånd – som svin, der roder trøfler frem af jorden. Probus tænkte med beundring på den nidkære opdager, der i embeds medfør gik på dansebod og svang pigerne med et så storartet resultat, at han med sit falkeblik blev klar over, at en ung pige, han af tjenestehensyn bød på en genstand, bar et silkebånd om midjen, hun ikke kunne være kommet til på ærlig vis, hvorefter han anholdt hende og havde den triumf at få fastslået, at livbåndet var ran fra en kirkegårdskrans. Hvor glimrende måtte det politi ikke være, der endog kunne "opdage" rapseri fra de døde og kunne få tid til selv så fjerntliggende opgaver?

Probus måtte alligevel med et lettelsens suk erkende, at kun et ringe tal forbrydelser blev opdaget. På trods af sine hundreder af argus-øjne fik den offentlige retfærdighed kun

kig på de færreste. Selv om moral og religion hårdnakket benægtede det, var det alligevel en kendsgerning, at kun den forbrydelse, der opdages, er en forbrydelse. De utalte forbrydelser, der daglig begås i dølgsmål og aldrig afsløres, regnedes næppe nok for brøde i den pågældendes egen samvittighed. En falsk veksel ophørte at være forbrydelse i det øjeblik, den var betalt, så havde den kun været en formalitet, en nødløgn, en reference, der skaffede kredit i en snæver vending. Betalte man tilbage i rette tid, så var "forbrydelsen" med det samme ude af verden. Det gjaldt blot om at have "dækning", når retfærdighedens posekiggere kom og så pengekassen efter. Ve den sølle tjenestepige, der havde brugt en daler eller to af husholdningspengene til at få sine sko forsålet, så de manglede, når en krakilsk frue fandt på at revidere hendes pung – det kunne blive strafbart som tyveri. Hvorimod det aldeles ikke betragtedes som uhæderligt eller kriminelt, at den tillidsmand, der havde med mange affærer at gøre, hvert øjeblik klarede sig ved at tage af den ene kasse og lægge i den anden. Der eksisterede ligefrem en uskreven lov om de forbundne pengekasser, og mangfoldige embedsmænd og pengeinkassatorer reddede situationen stolt ved at låne fra det ene skrin til det andet, så der i hvert enkelt tilfælde var, hvad der skulle være. Selv om det gik meget galt og revisionen spændte over alle betroede midler på en gang, var det ikke forbundet med fare, i hvert fald ikke med straf, blot der kunne ydes dækning for det manglende. Men kunne det måske nytte en almindelig tyveknægt, at han tilbød at gå ud og skaffe beløbet for den ting, han midlertidig havde tilegnet sig og var sat fast for? De små tyve hængte man, de store lod man løbe.

Loven var da egentlig talt kun skreven for de dumme og indskrænkede, de kluntede og klodsede, hvorimod de snu og snedige, de kloge og forsigtige forstod at liste sig ud af lovens grovmaskede fangenet. De syndere, Probus hyppigst så for sin skranke, var i reglen sølle forhutlede stakler, småfolk, der forbrød sig af nød, "udskud", samfundet skilte sig af med, de evig tilbagevendende, såkaldte "fødte" forbrydere, for hvem fængslet efterhånden blev det eneste sted, de havde at hælde deres hoved til.

En dag overraskedes han ved at se en spidsfindig sofist for sin domstol. En halvgammel filosof med tænkerpande og dybtliggende øjne og en tunge som en ragekniv. Han var noteret af politiet for en plakatovertrædelse og nægtede hårdnakket at betale bøde derfor. Han var gået over den tynde is på slotsgraven til trods for det ildrøde forbud.

– Jeg har aldeles ikke set noget forbud, protesterede han.

– Der var jo overalt opslag med: Isen er usikker!

– Jeg benægter, at den oplysning er noget forbud.

– Snak! Hvorfor tror De ellers, politiet slår plakaten op?

– Isen er usikker! er ikke nogen befaling. Det er i dette tilfælde bare en usandhed.

– Isens tykkelse *var* under lavmål.

– Løgn alligevel! Ved at gå over isen beviste jeg jo, at den var sikker. Jeg faldt *ikke* i og gik loyalt til den første politibetjent og sagde ham det. Til tak blev jeg noteret.

– Ja, og til tak har De at erlægge 20 daler i mulkt.

– Jeg protesterer imod at blive mulkteret, fordi jeg korrigerer politiets falske opslag, der i øvrigt som sagt, aldeles ikke indeholder noget forbud.

– Vedtager De mulkten?
– Aldrig i evighed.
– Så får De en dom.
– Jeg nægter at betale.
– Så må De sidde bøden af.

Selv efter at have fået mulkten omsat i fire dages fængsel faldt den trættekære protestant ikke til føje, men besværede Probus yderligere med klage over, at der blev gjort forskel på ham og almindelige forbrydere. Da der vistes ham det hensyn selv at kunne befordre sig til fængslet pr. sporvogn, krævede han udtrykkeligt at blive kørt som alle andre forbrydere i officielt "salatfad". Under sit fængselsophold, der omfattede en søndag, beklagede han sig over ikke at komme i kirke med de "rigtige" forbrydere, ligeledes over at få en bedre og mere dannet behandling af opsynet end de andre. Endelig protesterede han imod, at man havde villet løslade ham en halv time, før det nøjagtige klokkeslæt var udløbet.

En så rethaverisk kværulant havde Probus i det hele aldrig truffet. Efter at have udsonet sin straf, tilstillede han dagspressen en vidtløftig anke over den umulige retspleje i lilleputstaten Musca, hvor *det* skulle kaldes offentlig retfærdighed, at en mand blev bespist på statens regning i et kostbart indrettet hus i løbet af fire dage, blot fordi han havde personlig overbevist sig om usandheden i en offentlig opslået meddelelse. Havde samfundet, den dømte, politiet, isen i slotsgraven eller nogensomhelst anden nogensomhelst nytte af denne indespærring? Og kunne man på grovere vis bortødsle landets og skatteydernes penge?

15

Probus havde arvet sit fædrenehus og boede i de høje gamle stuer, som slægten gennem tiderne havde fyldt med fin kultur og fin jura. Lovbøger og domssamlinger, fremmed og hjemlig jurisprudens tårnede sig op om ham som et gravkammer, hvor tusinder af retstanker og tusinder af menneskeskæbner faldt hen i støv. Straffe, dødsdomme, slaveri og justitsmord byggede stenene op i denne trinpyramide, på hvis top Probus tronede som den sidste jurist, der holdt den skrøbelige vægtskål og de rustne fængselsnøgler i sine forfinede, gammelkloge hænder.

Han havde begyndt at se sig selv og sin dommermaske i spejl og at finde karikatur-grimassen bag den salvelsesfulde alvor. Han måtte smile augur-sarkastisk til sig selv. Til hulheden og selvbedraget i al denne jordiske forkrænkelige retfærdighed, hvor uopdagede og udadtil pletfrie forbrydere sad til doms over mindre heldige, hvis snavsede småsynder tilfældet havde lagt blot. Hvor ofte var rollerne ikke lige til at bytte om! Hvor ofte burde dommeren ikke sige til delinkventen: Kom og tag min plads og døm mig, som jeg dømmer dig! Gik det ikke som på hint gamle flamske domhusmaleri, hvor dommeren bag sit sæde har ophængt det flåede skind af sin egen fader, der bedragerisk har siddet i den samme stol?

Når Probus sad i rettens højsæde, blev han skarpsynet for hykleri og uærligheden, der grasserede om ham på alle kanter, ja på bunden af hans egen sjæl: Svindelen, der ikke straffes, fordi den ikke lader sig gribe, snedigheden, der snyder i ly af loven, frækheden og forretningsdygtigheden, lasten, der lister

straffri i krogene, uterligheden, der vogter sig for at vække åbenlyse anstød, smugforbryderne, lovspekulanterne og storkæltringerne, der er for behændige til at blive stikkende i lovenes rævesakse. Rettens håndlangere drev jo med forkærlighed deres jagt ikke i palægader, men i rabarberkvartererne og på overdrevet. Støverne gik sjældent på sporet af højt og ædelt vildt, men efter kravlet og krybet, ikke i børssale eller festlokaler, men i fattigkasernerne og på samfundets møddinger. Forbrydelse og snavs hørte sammen. Og dog var de "renlige" forbrydere ofte de største og de farligste.

Det hele retssystem var efterhånden svulmet op til at koste langt mere, end det var værd. Forbryderne var blevet statens allerdyreste borgere, ikke blot ved hvad de selv kostede, men navnlig ved den uhyre udgift til alle dem, der skulle leve af forbryderne, lige fra ordenshåndhævere og arrestforvarere til den store hærskare af dommere, jurister og juristers hjælpere. En rigtig indviklet og vanskelig forbrydelse kunne komme til at stå staten i en hel formue, inden forhørsfolianterne var fyldte og akterne trykte og havde passeret de hundreder af hænder, der alle på en eller anden måde tjente retten – et apparat, som gjaldt det en velfærdssag for hele folket og ikke afstraffelse af en jammerlig lille, men bare genstridig forbryder. Retsplejen var blevet til hele landets mest yndede sport, der dreves med vildskab og lidenskab, som gjaldt det om for al evighed at mikroskopere en forbrydelse og udlevere dens ubetydeligste enkeltheder til selve den himmelske retfærdigheds allerskarpeste revision. Når det beundringsværdige arbejde havde varet i årevis og i sidste instans stoppet gabet på den offentlige nysgerrighed og skadefryd, når misdæderen omsider

efter varetægtens årelange tortur forsvandt bag tugthusets porte, så faldt sensationen sammen som en slatten ballon. Den offentlige retfærdighed var sket fyldest, retten havde gået sin kostbare gang, et enkelt menneske var midlertidig uskadeliggjort, og systemet så sig om efter nyt bytte at komme til bunds i.

Men al retspleje blev jo meningsløs, når den ikke havde det fornuftige mål: at råde bod på. Straf burde gå ud på at bøde, at gøre godt igen, at vende ondt til godt. Probus så, hvor ofte staten straffede ikke misdæderen, men sig selv. Gennem udgifter, der simpelthen måtte kaldes tåbelige. En mængde småforseelser straffedes med bøder og mulkter. Meningen var jo dog, at slagsbroderen og skændegæsten i godartede tilfælde skulle straffes på det, der er det materielle menneskes føleligste punkt: Pengepungen. Men den, der ikke kunne betale, kunne sidde bøden af. Det vil sige, at staten i stedet for at straffe lovovertræderen, straffede sig selv ved at betale hans kost og logi i kortere eller længere tid.

Ligeså uøkonomisk og fornuftstridigt var det, når Probus i følge sine lovparagraffer måtte idømme en mand, som for at hjælpe på sin lille løn havde bestjålet sit firma for 9000 cigarer, en straf på 90 dages fængsel. Derved fik firmaet ikke sine 9000 cigarer igen. Synderen gjorde i sin straffetid ikke engang så megen gavn som at rulle de stjålne cigarer til live igen, hundrede stykker om dagen. Han sad blot og kostede staten betydelige udgifter i 90 dage og rullede sin egen samvittighed igennem. En forretning havde lidt et tab, men i stedet for at søge dette tab godtgjort bødede staten det ved et nyt tab, ved frivilligt at påtage sig skadevolderens underhold i tre gange

tredive dage. En art molboretfærdighed svarende til historien om storken, der skulle skræmmes ud af kornmarken, hvorfor otte mand skulle bære den skræmmende justits ind i kornet og derved opnåede at mangedoble skaden på det nedtrådte korn.

Ligeså meningsløst forekom det Probus, da han nogle dage efter måtte idømme en automobilerne 30 dages fængsel, fordi han uagtsomt havde kørt en mand ned. De gamle havde været fornuftigere, som enten krævede liv for liv eller også erstatning gennem svar mandebod. Næppe til nytte for nogen påtog nu staten sig at bøde det uagtsomme manddrab ved at bekoste drabsmandens underhold i tredive dage. At manden skulle forbedre sig, fortryde sin slette kørsel og love sig selv at køre forsigtigere næste gang, kunne næppe være hensigten, da dommen samtidig frakendte ham køreret for stedse.

Daglig oplevede Probus tilfælde af lignende molbo-justits. Til tider gribende tragikomiske. En mand, der havde været en dygtig forretningsbestyrer for andre gennem mange år, duede ikke til at stå på egne ben, fallerede med sin egen forretning, trøstede sig med drik og gik til bunds i slet selskab. Forsumpet greb han tilsidst til brækjernet og gjorde indbrud. Ikke for at stjæle fra mennesker, men fra Vorherre selv eller fra de døde – nogle sølvkranse i et gravkapel. Der skete gudskelov ingen helligbrøde eller skade. De døde beholdt deres kranse og Vorherres alter sine sølvstager. Men *staten* måtte undgælde ved at indespærre denne forsumpede, fra først af hæderlige og flittige mand hele to år i sine kostbare fængsler, hvor hans usle arbejde ikke gjorde nytte for ret mange skilling. Dersom de penge, det nu kostede samfundet at afstraffe og "forbedre" ham, havde været anvendt til at hjælpe ham i tide, var han rimeligvis

aldrig blevet indbrudstyv. Nu kom hjælpen sandsynligvis for sent, forbedringen bagefter.

Rent barbarisk måtte i mange tilfælde straffeprincippet virke, når det stadig forhøjede straffen for sølle forhutlede eksistenser, der mere og mere afvænnedes med at finde sig selv den beskedneste plads i tilværelsen og derfor gang på gang kun blev sluppet løs for at ty tilbage til fængslet som det eneste sikre hjemsted. En fattig mand, der slap ud lige til jul, begyndte med at klamre sig til et juletræ, blev opdaget og gav træet tilbage, hvorved han undgik straf. Men kort efter stjal han nogle juletræsfødder på et andet torv og gik rundt fra dør til dør for at sælge dem. Han blev naturligvis nappet, før han havde nået at spise sig mæt for udbyttet, og fik som tidligere straffet ikke mindre end 18 måneders forbedringshus. En så lidet "farlig" tyv måtte kunne være hjulpet både mere hensynsfuldt og mere billigt.

Det blev Probus en indre tilfredsstillelse, hver gang han lod straffeloven udtale et nye orakelsvar over de skyldiges hoveder, i sit stille sind at gøre op, hvor meningsløs, uøkonomisk og ufornuftig straffen var. Lidt efter lidt blev han klar over, at systemets ufornuft skrev sig fra, at nutidsmenneskenes retsbegreber var et sørgeligt sammenrodet konglomerat af alskens rudimentære overleveringer, religion og urinstinkter, hedenskab og kristendom, næveret og moralforfinelse, barbari, forsødet med føleri, reformer og tilbagefald – alt ældet sammen til den moderne jura, der snart sagt kun lappede på alle tiders arv, ja bevarede rester af selv de ældste straffefordomme og kun søgte at modernisere dem efter nutidens blødsødne humanitetsideer. Ingen lovgiver dristede sig til at begynde på

bar bund, at rive sig løs fra de tusindårige traditioner, eller at se rent fornuftmæssigt på tingene.

Uhyre ældgammel var jo den gammeltestamentlige gengældelsesteori: Øje for øje, tand for tand. Hvo, som ihjelslår, skal selv ihjelslås. I sin skånselløse rigorisme var den grufuld, blodbesudlet, ubarmhjertig. Hugger du højre øje ud på et menneske, skal dit eget højre øje hugges ud. Pisker du nogen til blods, skal du selv piskes til blods. Det var den tugtende Jehovas ubønhørlige straffedom, men i sin gennemførelse kun anvendelig for en Gud, ikke til brug for mennesker. Kun den alvidende Gud ser skarpt nok til at udmåle straffen med så blodig en alen. Kun han tør svinge straffens svøbe, for kun han ser forbrydelsen i dens utilslørede nøgenhed og hæslighed. Menneskene er ikke retsindige nok til at bruge gengældelsens bøddelsværd og pinebænk. Kun den, der gransker hjerter og nyrer, tør føre hævnersvøben for at ramme det onde i dets rod. Vi må overlade den *evige* retfærdighed at øve denne gengældelse.

Også i sin egen stue sad Probus i en gammel højrygget stol, tung og værdig som et dommersæde. Og i sin ryg fornam han usynligt den flåede hud af de mange berømmelige dommere, han stammede fra. Han lod sit blik glide rundt over aneportrætterne – assessorer, justitiarier, jurisprudens-professorer – strenge, med hvasse gennemborende øjne, i allongeparyykker og i røde eller sorte kapper – rødt og sort, det var skafottets farver, dem havde de delt ud som selve den evige retfærdigheds håndhævere, små statholdere på Jorden for den gamle straffegud, nidkære på embeds vegne, uden at ænse skriftens ord: Dommen hører mig til, siger herren. Probus hade

hellere set deres ansigter udtrykke orakelminen hos de gamle, kloge bondedommere, der udtalte sig viseligen, uden ringeste suffisance: Vi dømmer ham ikke, men *hans egne* gerninger dømmer ham.

Når mennesker således ydmygt erkendte deres bristende evne til at dømme, burde de også opgive at straffe: Vi straffer ham ikke, men hans egne gerninger straffer ham. Kunne overhovedet nogen straf piske et menneske til en anger, han ikke selv følte? Når ikke den dømte selv følte sin skyld, kunne næppe alverdens fængsler overbevise ham derom.

Alligevel opgav menneskeheden ikke denne ret til at dømme, der i virkeligheden var et indgreb i den højestes myndighed. Endnu de fleste lande førte bøddeløkse og galge i deres kulturs våben og indbildte sig, at den retfærdighed, de øvede, havde med den himmelske at gøre, i stedet for at bekende dens helt igennem *jordiske* karakter som tvangsmidler til at skræmme og uskadeliggøre. Jordiske straffe var en menneskelig opfindelse for gennem trusler at skræmme samfundets medlemmer fra at overtræde de love, man var enedes om som et værn til gensidig sikkerhed. Straffelovene var simpelthen opstillede som trusler mod lovforbryderne. Virkede truslerne ikke, måtte straffende eksempler statueres – fremdeles for at skræmme. Der var i denne afskrækkelsesteori oprindelig ingen forbedringsteori. Denne var en religiøs tilsætning, som gik ud fra den gale forudsætning, at straf i det hele har en forædlende og forbedrende indflydelse. Men straf kunne i mange tilfælde tværtimod forhærde og forrå. Der gaves forbrydere – de såkaldte "fødte", de uhelbredelige recidivister –, på hvem enhver straf prellede af som virkningsløs. Kunne der tænkes

noget mere meningsløst end gang på gang at idømme sådanne hjælpeløse strengere og strengere straffe? Det var som at ville give en syg en stadig større dosis medicin, til trods for at den slet ikke virker, i det tåbelige håb, at den alligevel tilsidst skal gøre godt.

Men hensigten med at straffe var sikkert oprindelig slet ikke at gøre gerningsmanden bedre, men at råde bod på selve gerningen. Juraen havde glemt denne *bødende* hensigt, der stammede fra tider, hvor lovene endnu kun var uskrevne vedtægter, fra slægt til slægt nedarvet tradition om, hvorledes forbryderisk skade bedst lod sig udbedre. Al straf var ment som bod. Gik det højt, og havde man ikke andet at bøde med, så bødede man på livet, med selve legemet eller dele deraf. Men der var også tider, hvor alt kunne bødes med penge. Boden ydedes først og fremmest til den, der havde lidt skade, men dernæst også til staten, til kongen. Boden var en indtægtskilde, ikke blot til erstatning for hvad retsplejen kostede, men også for selve samfundets herrer. Straf var en mulkt, en bøde, der for drab kunne stige til en formue. Med penge kunne man fri sig for al videre tiltale. Boden var de riges, de mægtiges prærogativ. Overfor den, der intet havde at betale med, gjordes der kort og korporlig proces. Tyveri var en fattigmandsbrøde. Kun den gjorde sig til tyv, der intet ejede. Deraf kom den barbariske behandling af tyve. Alle gamle love satte galgen som straf for ethvert tyveri, hvis genstand var en halv mark værd. Da dette i hine middelalderlige dage ikke var nogen ringe sum, gav det udtryk for, at det netop var de *store* tyve, man ville have hængt, hvorimod man lod de små rapsere løbe – med et brændemærke eller et afskåret øre. Ofte slap dog tyvene, man nøjedes med at

forvise dem, en i sig selv såre retskaffen fremgangsmåde, da den netop gik ud på at sætte den, der krænkede loven, udenfor lovens beskyttelse, at gøre forbryderen lovløs, fordi han selv havde handlet lovløst.

Når Probus tænkte tilbage på disse primitive tider, da tyvene dømtes til galge og gren og mestermanden havde sin specificerede priskurant for sit vidt forskellige arbejde, der spændte ikke blot over at "rette" med sværd eller strikke, men også over alle former for brænding, strygning til kagen og stejling, måtte han trods al gysen erkende en vis streng og redelig sømmelighedsfølelse, endog en vis barmhjertighed i al grusomheden. Hæleren var så god som stjæleren. Den, der "vidste" en tyv og ikke lod ham angribe og indsætte i "hægte og jern" med god bevislig anklage, blev selv "vedbørlig" straffet. Moseloven skulle holdes. Hor straffes med halshugning for mænd, med levende begravelse for kvinder. Da det stred mod sømmeligheden at klynge en kvinde op, blev en tyvekvinde enten begravet "under balje" eller ved "kurv og sæk" eller halshugget, dog med det vanærende eftersmæk at få sit hoved slået på galgen. I forhold til gren og galge var jo halshugning en nobel død.

Straffen var altid summarisk, men ikke uden en vis medlidende omtanke. Den, der skulle kastes på bålet, fik i reglen bundet et kvantum krudt på sin ryg for således lettere at eksplodere ind i evigheden. Og alle forbrydere, selv tyve og de argeste troldkvinder, fik, når de førtes til døden, en bedøvende styrkedrik, vin eller mjød, en hel halv kande – døden var jo hård at gå på.

Til tider, når det gjaldt om at straffe så forfærdelig en dødssynd som kongemord, kunne grusomheden dog udarte til pervers fanatisme som da den ulyksalige Ravaillac, Henrik den Fjerdes morder, fik svovl smeltet i sine brandstrimer, højre hånd med morderdolken forkullet over et ildbækken, og tilsidst parteredes af fire kraftige heste, der trak i alle verdenshjørner. Her var hensigten ikke til at tage fejl af: at pine så djævelsk og så langvarigt som muligt. Men ellers sporedes midt i straffens gruelighed ofte en trang til at gøre pinen kort.

Hvorom alting er, det middelalderlige straffebarbari så nøgternt på menneskenaturen og gjorde sig ingen illusioner om muligheden af at *forbedre* forbryderen gennem langvarig isoleringstortur. Forbedringshuset var endnu ikke opfundet.

Det skete først, da de såkaldte "menneskerettigheder" begyndte at røre på sig. Straffen, som tidligere havde været bod, gengældelse, uskadeliggørelse, fik nu det formål at sædeliggøre, at forbedre.

Fængslerne, som i oldtiden kun havde tjent til varetægt, og som i nyere kulturtider havde formet sig som tugt- og spindehuse, hvor samfundets rakkerpak, forbrydere, landstrygere, skøger og tiggere, holdtes i en fælles udskudssvinesti, skulle nu hæves til en art moralske opdragelsesanstalter.

Endnu længe søgte staten dog at drage den størst mulige nytte og fordel af rakkerpakkets fysiske kræfter. De arbejdskraftige forbrydere holdtes i slaveri, smededes i blok og jern og piskedes til hårdt trællearbejde. Lænkerne uskadeliggjorde dem, samtidig udnyttedes den rå kraft til

arbejde, man ikke kunne byde hæderlige, fri og fredelige mennesker.

Kulturelt set måtte forbedringstanken siges at være et stort fremskridt. Ulykken var, at den sattes i system af gejstlige moralister, at præster og dogmatikere. Således var det første tugt- og forbedringshus stiftet i Rom af en pave for et par århundreder siden. Misdæderne skulle omvende sig ved at læse i Biblen, sidde i enecelle og slås med deres egen samvittighed, til de følte anger og ruelse og lovede sjælelig bod og bedring. Sjælen søgtes forbedret, men det gik ud over legemet. Helbred og sundhed blev lagt øde. Det gjaldt blot om at "omvende", hvad enten misdæderen som en from og med Gud forsonet synder gik fra fængslet op på skafottet eller som en nedbrudt svækling løslodes til livet, hvor han ikke længer hørte hjemme.

I et par hundredår var system fulgt på system, den ene metode havde afløst den anden. Fuldkommen isolation uden arbejde, mer eller mindre streng indespærring med mer eller mindre arbejde, absolut tavshed, endog maske-isolation, fællesbeskæftigelse, klassifikation af fangerne, mildere behandling alt efter flid og god opførsel, straftiden udmålt ubestemt, efter skøn, betinget løsladelse, relativt frit valg af arbejde – osv. osv. Fælles for det alt sammen var frihedsberøvelsen som det ene saliggørende princip.

Ikke en eneste af alle Jordens vise og retfærdighedstørstende hjerner havde formået at bryde eller blot vovet at fordømme denne frihedsberøvelse som hovedskavanken i samtlige humanitetssystemer.

Jorden var endt med ikke at kunne tænke sig nogen anden måde at straffe på end at spærre inde, mer eller mindre

ørkesløst, mer eller mindre resultatløst, altid lige håbløst, ligegyldigt om straffens hensigt var at advare, at forbedre lejlighedsforbryderne eller at uskadeliggøre de uforbederlige.

Denne indespærring med mer eller mindre ufornuftig anvendelse af tid og kræfter var blevet generalstraffen for snart sagt samtlige lovovertrædelser; hvor forskellige disse end var – straffen var altid den samme: Fængsel, fængsel, fængsel – simpelt fængsel, almindelig fangekost, tugt- eller forbedringshus. Det var som at helbrede samtlige sygdomme med et eneste universalmiddel, en større eller mindre dosis af en og samme sløvende medicin. Længere var retfærdighedens sjælelæger ikke nået.

Følgen var da også, at forbrydelserne bestandig tiltog i antal. Udgiften til retspleje og fængselsvæsen var i rivende vækst. Forbedringstanken havde spillet fallit. Alle retsbegreber var forkvaklede. Systemet var så fornuftstridigt, at jo mere man gav ud til rettens pleje, desto ynkværdigere syntes rettens plejebørn.

Nogen mere usund og uøkonomisk og umoralsk opfindelse end forbedringsfængslet har humanismen aldrig gjort, sluttede Probus for sig selv, når han sad i sit hjemlige højsæde og skiftede tanker med slægtens dybsindige ansigter, der stirrede på ham fra salens vægge – alle disse højværdige dommere i skafotfarverne, sort og rødt, med det samme våben: Vægtskål, sværd og tommeskrue.

Måske rustede sværdet i sit sorte fløjlsbestik, plettet af menneskeblod; måske var tommeskruen nu kun en museumsgenstand til at vække rudimentære gys.

Men selv det humaneste forbryderforhør kunne ikke sige sig fri for at bruge et helt arsenal af moralske tommeskruer.

Og endnu daglig sad han selv for skranken med den gamle barbariske vægtskål i sin urene hånd og afvejede den humaneste og samtidig den lumpneste af alle straffemetoder i lodder, der kastede mennesker ind i den skidne og nedværdigende tilværelse, som selv den modernest og renest udstyrede fængselscelle er og bliver.

Når Probus rejste sig fra slægtens højsæde, kunne det hænde, at han instinktmæssigt følte med fingeren på ryggens gyldenlæder. Som var det en flået dommerhud, der var skrumpet ind over dommerstolen.

16

Probus var vendt hjem fra en udenlandsrejse og stod en sommeraften på sin altan og stirrede gennem kastanje-alleen over i den kongelige hjortepark.

Bag det høje gitter kunne han se de tyndbenede dyr spanke om under de tykke tjørne. De var så tamme, at de lagde sig i plænerne under den gamle fløj af slottet, som her vendte ud til parken.

Meget havde ændret sig i landet Musca i de sidste år. En efter en var kongens sønner døde. Tilsidst han selv. Arvefølgen var derefter gået over på spindesiden. Og regerende dronning var nu den skønne prinsesse Sibylle, som Probus havde sværmet for i sin grønneste ungdom, og som havde voldt hans hjerte den første trøstesløse sorg.

Sandt at sige var dronning Sibylle ikke længer den spinkle og sarte eventyrblomst, hvis duft havde krydret hans første mandbarheds drømme. Blomsten havde udfoldet sig til en rund og blodrig, en blussende kongelig pæon. Alligevel skød blodet uvilkårligt til hans hjerte, når han på afstand så hende bevæge sin buttede person på et par dukkefødder, der syntes ham det eneste uforandrede af hans drengetilbedelses ideal.

Også nu stod han og stirrede ubevidst i det lønlige håb, at hun skulle vise sig derovre blandt de smukke tamme dyr, der græssede om hendes paulun. Der knirkede virkelig skridt i gruset. Men frem af buskadset tonede – ikke pæonen, men en langstilket smækker mand, en mørkladen iris i diplomat og høj hat.

Probus så ham hilse gennem gitret og genkendte både monokel og skaldepande. Så smilende hjertelig var hans hilsen, at Probus på sin altan gjorde et dybt skrabud, fordi han ingen hat havde på. Bukket øvede sin virkning.

– Goddag, goddag, hr. Justi. Velkommen hjem! Tør man tillade sig at hilse på Dem et øjeblik?

Probus skyndte sig at møde det høje besøg i porten. Det var jo ingen ringere end selve "prinsgemalen", der gjorde ham den ære.

Et øjeblik efter stod de i anesalen. Probus så sin høje gæst afventende op i det skarpe smalle ansigt. Monoklen var guldindfattet og stirrede på ham med et affabelt øje. Skaldepanden skinnede, og med en pludselig idéforbindelse så han for sig en benhvid skal, hvorpå han selv engang havde ridset sit navn. Ja, det var virkelig dér, han havde set prins Balthasars signatur.

– Jeg fik lyst at lykønske Dem, hr. Justi, til den ærefulde udnævnelse.

– Hvad mener Deres kongelige Højhed?

– Å, De ved det ikke endnu? Jo, min kone – majestæten – vil have Dem udnævnt til præsident: i den store kommission om retsreformen. Hun regner Dem, hr. Justi, for vort fineste juridiske porcelæn.

– Meget smigrende, sagde Probus med et buk. Men også meget skrøbeligt.

– Haha! Meget vittigt – meget skørt, hr. Justi.

– Ja, hvad er sandhed? spurgte Pilatus – han mente: Hvad er ret?

– Haha! Sandelig, De har ret, hr. Justi. Prinsgemalen lo lidt forceret støjende, viste begge sine tandrader, så Probus endnu stærkere kom til at mindes kraniet foran Lucia Pastas seng.

– Jeg skal tilstå Deres kongelige Højhed: Hver gang jeg dømmer en uskyldig og giver Barabbas fri, vasker også jeg mine hænder.

– Ja, jeg forstår. Man kan aldrig vide. Derfor skulle man egentlig heller aldrig dømme. Det er netop af den grund, at min kone – majestæten – ikke kan få sig til at underskrive en dødsdom.

– Skade for samfundet! Det slæber så mange lig i lasten, som det var bedre at smide overbord en gang for alle.

– Livet er helligt, hr. Justi. Ikke sandt, livet er helligt?

– Undskyld, Deres kongelige Højhed – kun det menneskelige. Skabningens såkaldte herre respekterer ikke noget som helst andet liv end sit eget. Der gives ikke skånsel overfor et eneste dyr.

– Jo, hr. Justi, De glemmer, der er adskillige dyr, som fredes. Prinsgemalen nikkede over mod hjorteparken.

– Fredes for at fedes, til stegen er bedst, smilede Probus. Mennesket er det derimod blevet fin kultur at skåne, selv om det er værre end en giftsnog eller en gal hund. I virkeligheden en blødsøden, for ikke at sige en pervers hyperhumanitet, Deres kongelige Højhed.

– Bravo! Dér får De noget at slås om i Deres kommission, hr. Justi. Det kan jeg forstå, selv om jeg ikke har sans for den højere jura. Det kræver mere hjerne, end jeg besidder. Men jeg har altid haft stor respekt for den store hjerne, kan jeg forsikre Dem, hr. Justi.

De lo affabelt til hinanden. Probus viste sin gæst om i sit gamle højtkultiverede fædrenehjem. Prinsgemalen lagde stor interesse for dagen og så videbegærligt på det alt sammen: Billeder, relikvier i slægtens eje, æresgaver og medaljer, tildelte glorværdige forfædre. Prinsen bevægede sig som i en antikvitetsforretning.

– De har mange skønne og kostbare ting, sagde han med et blink i sin buede monokel. Haha! *Jeg* ville nødig støve af her hos Dem, hr. Justi. Men det er endnu værre hos min kone, majestæten. Hun lægger så at sige sine kostbarheder midt på en alfarvej, rent ud sagt midt på trappegangen. Følgen er, at min kære kone ser tyve om sig overalt. Vil De tænke Dem, hr. Justi? Hun snakker om at gøre anmeldelse til opdagelsespolitiet. Hun lever blandt lutter hustyve, siger hun. Hvad gi'r De mig, hr. Justi? Husundersøgelse på slottet, forhør af lakajer og kammerjomfruer. Fi donc! Detektiver til at rode i hendes og mine intime gemmer! Jeg be'r Dem! Hun påstår, at der hver uge stjæles en rulle dukater af hendes skrivebordsskuffe. Hvor er det muligt? Lås af, kære Sibylle, siger jeg. Hvorfor i Herrens navn låser du ikke af? Har jeg ikke ret, hr. Justi?

– Jo. Lejlighed gør tyve.

– Ja, ikke sandt? Jeg præker for hende: Kæreste Sibylle, fejlen er din og ikke de andres. Lås af! Men hun vil ikke høre. Hun kræver hæderlige sjæle om sig, siger hun. Men hvad er en hæderlig sjæl, hr. Justi, overfor en uaflåset skuffe?

– Det er prøvestenen. Deres kongelige Højhed husker: Der var engang en sultan, som valgte sin skatmester ved at lade samtlige ansøgere gå gennem et galleri, hvor kostbarheder lå i

stabler uden ringeste kontrol. De kom ud allesammen med fulde lommer – undtagen én, som var den klogeste. Han gik ikke i fælden, fordi han opdagede den; ikke fordi han var hæderligere end de andre, men fordi han var snedigere. Bagefter stjal han meget mere. At stjæle er menneskeligt, Deres kongelige Højhed. Man vænner først menneskene af med at stjæle, når man gør dem begribeligt, at det er *dumt*.

– Så-å? studsede prinsgemalen og så stift på Probus: Tror De, *det* er nok? Det er også menneskeligt at gøre dumheder, ikke sandt, hr. Justi? Hvad nytter det at sige, at det er dumt at gøre dumheder?

– Deres kongelige Højhed har vist ret.

– Ja, mer end De aner, hr. Justi. Tror De, mennesker selv i *min* stilling er fri for at gøre dumheder? Tværtimod! Jeg kan tale med derom, hr. Justi. Jeg har gjort så mange, jeg orkede. Og hvem kan forbyde mig det, blot jeg ikke gør skandale? Ikke sandt, hr. Justi?

Prinsgemalen stod foran en chatolplade, fuld af kostbart nips, og gned en stor guldmedalje mellem sine lange smalle fingre.

– Jeg siger altid til min kone, majestæten: Kære Sibylle, bare ingen skandale! Hvad kommer det offentligheden ved? Min stilling er ikke let, hr. Justi. Tænk Dem engang: Jeg er – ja, – hvad er jeg egentlig degraderet til? Prinsgemal – gift med en dronning – for visse årsagers skyld. Sæt Dem i *min* stilling! Min kone arvede en trone, jeg ikke kan dele med hende. Jeg er altså kun et tillægsdyr, der tilsyneladende ikke engang gør sin pligt. Hvad venter man af mig? Det hidtil umulige. Kan *jeg* gøre derfor? Min kone – majestæten – bebrejder mig hver dag, at

hendes ægteskab med mig blev hendes livs største dumhed. Hvorfor? Jeg har ikke forplantet hende. Ikke sat knopskud på hendes dynasti. Er skylden min? Jeg spør' Dem, hr. Justi. Er man ikke to om sligt? Hvad nytter det, at jeg dokumenterer min evne *udenfor*? Disse undersåtter, som er hendes – ikke mine, griner bag min ryg, og jeg kan dog ikke lade mine uægte børn troppe op og vidne for mig, vel? Det ville først være skandale – fi donc!

Probus kunne ikke bare sig for at smile. Prinsgemalen så yderst modfalden ud. Monoklen gled af øjet, og han strøg sig over sin golde hvide pande.

– Ak, jeg er ikke noget lykkeligt menneske, hr. Justi. De er den første, jeg har kunnet tale ud til. De er så forstående. De er mere end et spejl, der giver mig mit eget ansigt igen. De er et spejl, der kan svare, og som har medfølelse. De kan sætte Dem i mit sted, ikke sandt? Vi må snart ses igen. Jeg trænger til en ven. Farvel, farvel!

Probus fulgte sin gæst til porten og blev stående, mens han gik over gaden og låsede sig ind gennem gitret med de store gyldne og kronede navneslyng: Prinsgemalen, det fine ophøjede tillægsdyr, der ikke gjorde sin pligt – gift med en dronning og dog kun en art privatkæreste, som landet ikke regnede med – gift med eventyrprinsessen fra hans første sværmetid, tilbedt som ingen anden skønhed, han havde mødt. Han følte endnu en forunderlig sødme i tanken på den tid.

Og nu havde gitret pludselig åbnet sig. Der gik en sti mellem ham og hende – tilbage til den romantiske drengeforelskelse. Hun havde altid inderst anet, at det ville komme. Alt, hvad et menneske i sit liv begærede, kunne nås, blot man havde tid at

vente. Den, der ikke vandt prinsessen som mø, kunne måske få hende som enke – græsenke!

Prinsgemalen var jo åbenbart ikke den rette mand for hende. Probus forstod hans ulykke og hans tungsind: En dag oplevede han alligevel skandalen – den at blive sat på døren som ubrugelig. Det eneste, dronningen og landet havde brug for, var jo et knopskud.

17

Kort efter prinsgemalens besøg indfandt hans adjudant sig hos Probus.

Han medførte en lille pakke, som han afleverede under dybeste diskretion: De forstår, højstærede dommer, det er en lidt kilden sag at tale om. Man må jo bære over med en lille svaghed, og jeg håber, De ikke har savnet småtingene altfor stærkt. Vi skynder os jo alt, hvad vi kan, med at bringe tilbage, og vi beder det betragtet som nogle timers "lån". Hans kongelige Højhed har nu engang denne lille svaghed, der bunder i dyb interesse.

Probus vidste ikke af, at han savnede noget, og tog nølende mod den lille pakke.

Skulle der yderligere mangle noget, smilede hofmanden, beder vi Dem venligst og ganske konfidentielt meddele mig det, eventuelt værdien, som selvfølgelig fuldt ud vil blive erstattet i tilfælde af, at genstanden selv ikke kan gives tilbage. Hans kongelige Højheds "mani" kan nemlig til tider være så stærk, at han ikke er at formå til at slippe den.

Da hofmanden var gået, skyndte Probus sig at løse den mystiske pakke. Den indeholdt en lille skællet og leddet sølvfisk med rubinøjne, samt et hovedvandsæg, der havde tilhørt hans tipoldemor.

Først nu gik han sin relikviesamling igennem og fandt, at der manglede endnu nogle ting: et par skuepenge af sølv og en stor kostbar medalje af guld.

Prinsgemalen var altså uforbederlig kleptoman, hvem selv den allerførste lejlighed hos Probus havde gjort til tyv.

Alligevel vogtede han sig vel for at reklamere sine medaljer, da han snart efter blev tilsagt til prinsen. Det lille mellemværende blev ikke berørt af nogen af parterne. Prins Balthasar kom ham i møde med overstrømmende hjertelighed og bad ham indstændigt gentage besøget rigtig ofte.

Han mente det så oprigtigt, at han selv gik over og hentede Probus, når han tøvede for længe.

At komme til prinsgemalen var som at besøge en ungkarl. Han havde sin fløj af slottet ganske for sig selv. Ingensinde så Probus en kvindelig fod betræde hans fyrstelige stuer. Håbet om at få selve eventyr-dronningen at se havde lange udsigter.

– Min kone – majestæten – har talt om, at hun gerne vil se Dem en aften ved sit privattaffel. Indtil da må De sandelig nøjes med at have mig for Dem selv, hr. Justi – en garçon, haha!

De sad da sammen i det, prins Balthasar kaldte sit lønkammer, et tårnværelse med favnedybe mure og kun en eneste adgang. Var prinsgemalen kleptoman, så måtte dette være reden, hvor ravnen gemmer sine skinnende tyvekoster. Det var udstyret med smukke nagelfaste jernskabe, hvortil han selv gik med nøgleknippet i sin lomme.

– My house is my castle, lo han. Her trækker jeg mig tilbage, når jeg ikke ønsker at se andre. Det er så at sige min frivillige *celle*, hr. Justi. Her er bare det gode, at der ingen kighul er i døren, haha!

Probus opdagede snart, at der overhovedet i prinsgemalens lejlighed ikke gaves den lejlighed, som skaber tyve. De kostbare malerier hang aflåsede på væggen i en art glaskister – for at

beskytte farverne mod luft og støv, sagde han; men de kunstfærdige hængelåse modsagde hans ord. Endog bronzestatuetterne var overalt fastlænkede til borde og hylder, så de ikke kunne flyttes.

– Det er af hensyn til mine omgivelser, at jeg indretter mig så moralsk, sagde prins Balthasar. Man kender jo de naturlige instinkter, ikke sandt, hr. Justi. Hvorfor skal jeg hver dag lede mit tjenerskab i fristelse? Sådan som jeg bærer mig ad, skulle alle gøre, så blev der meget mindre for Dem at bestille på embeds vegne, hr. Justi.

– Ja, jeg skal tage ved lære, Deres kongelige Højhed. Jeg vil heller ikke mere lade mine ting ligge og flyde.

– Så? spurgte prinsen skarpt: Har nu også De begyndt at mærke hustyve – ligesom min kone, majestæten?

– Å, ikke videre – kun et par småting, som forøvrigt kom igen af sig selv – en sølvfisk og et hovedvandsæg. Jeg kan tænke mig, at en ravn er fløjet ind ad det åbne vindue og har ført dem bort i næbbet.

– En ravn, haha! Ja, hvorfor ikke, hr. Justi? Man burde måske ikke engang lade sine vinduer stå åbne – af hensyn til ravnene, haha!

– Jo, netop. Så kan ravnene jo let bringe tingene tilbage. Sådan som det gik hos mig.

– Meget godt, meget godt! Ravnen er en godmodig fugl.

– Javist, den er egentlig slet ingen tyv. Den elsker, hvad der skinner. Ganske som et lille barn, der griber efter alt, hvad der er blankt, og helst vil spise alle knapper, enten de så er af tin eller sølv, af messing eller guld, af perlemor eller diamant. Det

er kun et udslag af det åbne øje, af skønhedssans. Alt, hvad der er dejligt, er lige til at spise.

– Haha! Det er virkelig en opfattelse, der gør Deres dommerhjerte ære, hr. Justi.

– Ja, hvad – alle mennesker er *fødte* med denne tilbøjelighed. Vi er alle fødte tyve, Deres kongelige Højhed. Og vi lærer først at lade være med at stjæle, når vi får smæk over fingrene. At stjæle, er kun den naturlige lyst til, hvad andre ejer. Afskaffer vi ejendomsretten, gives der ikke tyveri mere. Så er problemet løst.

Prins Balthasar var beroliget. Han sporede ingen personligheder bag Probus' ord. Han følte sig endog så tryg, at han begyndte at vise ham sine "samlinger", der forvaredes i de nagelfaste jernskabe.

– Jeg tror, De interesserer Dem for medaljer, hr. Justi, ligesom jeg.

– Ja, en smule, for historiens skyld.

– Ja, ja, det er jo også deres egentlige værdi – affektionen, ikke sandt? Ikke for sølvets eller guldets skyld – det døde mammon!

– Deres kongelige Højhed skal have den største privatsamling, har jeg hørt.

– Nej, det er overdrevet. Bare til husbehov! Nu skal De se.

Lønkammerets dør var omhyggeligt låset, før prinsen åbnede et af skabene og begyndte at trække skuffer frem. Kun én ad gangen. Probus så straks, at alle rummene var fyldte – en lakune i rækkerne lod sig øjeblikkelig opdage. Ligeledes blev det ham hurtig klart, at det skinnende metal ikke var samlet for historiens skyld, men netop for værdiens. Prinsen vejede med

velbehag hvert stykke i sin hånd, inden han lod Probus se, og pudsede det, inden han lagde det tilbage igen. På hver etiket var vægten nøjagtig angivet.

Når en skuffe var beset, satte han den tilbage, før han fremtog en ny.

Langt om længe fik Probus kig på, hvad han søgte.

– Finder De noget mærkværdigt ved den? spurgte prinsen lidt febrilsk: Den er vist kun sjælden ved sin størrelse. Den vejer hele 253 gram rent guld, læste han på etiketten.

– Ja, min sandten, det er et gammelt arvestykke i min familie. Jeg har leget med den medalje, fra jeg var et pattebarn.

– Nej virkelig! De mener, en af Deres forfædre engang har fået et eksemplar af den prismedalje?

– Ja, det er morsomt nok selve det eksemplar, jeg sidder med i hånden.

– De tager fejl, kære hr. Justi, sagde prinsen og greb begærligt efter guldmønten. Jeg har fået den af min kone, majestæten, husker jeg bestemt.

– Højst besynderligt. Det er netop *mit* familiestykke. Vil Deres kongelige Højhed se: Pristagerens navn står indgraveret i kanten: Severinus Justi. Det var min oldefar, ser De.

Prinsen stirrede og blev rød højt op over issen.

– Ja, det var mærkeligt. *Deres* oldefars navn på *min* medalje. Det skal jeg dog spørge majestæten om ved lejlighed.

– Ganske overflødigt, Deres kongelige Højhed. Det lader sig let forklare ved, at min fader, der jævnlig kom til hoffet, har foræret den til Hendes Majestæt, da hun var en lille prinsesse.

– Å ja så, De ved selv besked, hr. Justi. Gudskelov, så mistænker De ikke mig for at være en ravn, haha!

– Tværtimod. Jeg mistænker virkelig ikke Deres kongelige Højhed for at flyve ind ad et åbent vindue.

– Nej, flyve som en ravn kan jeg, min tro, ikke, haha! Men ét spøg, et andet alvor: De ønsker måske Deres "familiestykke" tilbage, hr. Justi?

– Aldeles ikke. Deres kongelige højhed. Jeg er lykkelig ved at vide stykket indlemmet i en så celeber samling.

Prins Balthasar aftørrede med særlig omhu den svære guldmedalje, lagde den på plads, satte skuffen ind og lukkede brat af for hele herligheden. Han var blevet så nervøs for sine skatte, at Probus næsten havde ondt af ham.

For at skifte tankegang, åbnede han et par de tykke album, der lå på bordet – også de var forsynede med småbitte fine låse, som krævede nøgle.

Den i grønt silke indbundne bog indeholdt lutter børnebilleder, som han begyndte at blade i for sin gæst.

– Ser De, hr. Justi, dette er – ikke min stambog, men min afkomsbog, om jeg så må sige. Haha! De er allesammen "faldet efter" mig. Bliv ikke forskrækket! Jeg er ingen sultan eller August den Stærke med et afkom, der tælles i hundredvis. Der er mange billeder i forskellige alderstrin af hver forplantning. Det bliver ikke stort mere end en halv snes børn i alt. De må gerne le ad mig og finde det komisk, at jeg holder album over mine uægte børn, hr. Justi. Men denne bog er min eneste trøst i min ulykke og min ensomhed. Kan nogen skæbne være sørgeligere end min? Jeg spør' Dem, hr. Justi. Hvad er jeg? Prinsgemal! Fatter De, hvad dette forfærdelige ord vil sige. Jeg blev gift med en prinsesse, den skønneste, en mand kan ønske sig. Men da hun blev dronning – imod al forventning –, skulle

jeg have begæret skilsmisse. En barnløs prins er tilladelig, men en prinsgemal, der ikke forløser folkets håb og opfylder dets eneste krav til ham, er en jammer, en gru. Jeg deler ikke min kones – majestætens – trone, men alene hendes seng. I hvert fald efter kontrakten. Hver nat ønsker samtlige undersåtter, at miraklet må fuldbyrdes, og hver morgen er en ny skuffelse for land og rige. Hverken land eller rige er mit. Jeg ved, hvad jeg er. Et tillægsdyr, der intet udretter. Min tilværelse er et danaidekar. For hvert år, der går, bliver jeg til større og større hån og forargelse. Min kone – majestæten – trives og blomstrer og lægger sig ud og tænder gang på gang forfængelige håb. Fatter De min fortvivlelse, hr. Justi? Es möchte kein hund so länger leben! Min kone – majestæten – er ovenikøbet skinsyg til raseri. Anede hun denne bogs eksistens, ville hun rive øjnene ud af hovedet på mig. Og dog har jeg den eneste vanvittige lyst at få denne bog offentliggjort, udstillet på rådhuset, så den kunne skrige ud for alle vinde: Kom og se! Skylden er ikke min! Jeg er et mandfolk, jeg kan gøre min pligt. Min kone – majestæten – retter de forsmædeligste bebrejdelser imod mig, hun har rådført sig med de første specialister, der siger, hun er normal – ergo må fejlen ligge hos mig. Men det er ikke sandt. Jeg kunne forsvare mig, hvis jeg turde. Blot ved at vise hende et blad af dette album. Men det går ikke. Hun ville slå mig ihjel! Jeg må sidde her i mit lønkammer og forsvare mig for mig selv. Først når jeg ligger i min grav, kan denne bog vidne for mig.

Prins Balthasar havde talt sig hed. Sveden perlede på hans isse. Årerne svulmede blå på hans pande og hans lange hænder. De blege pupiller syntes at sprænge de vidåbne øjne.

– Og jeg har slet ingen at beklage mig til – ikke et menneske. De er den første, og den eneste, hr. Justi. Min kone vil ikke høre et ord, siger hun. Hun kan dårligt tåle at se mig – hun gør det kun for hoffets skyld. Haha! Hr. Justi, De vil ikke tro mig, jeg lever virkelig her i en slags eksil, i enecelle, i forbedringshus! Min kone – majestæten – er ikke længer at få i tale udenfor taflet. Og dér snakker hun mest om sine forsvundne dukater. I tjenerskabets påhør! Vil De tænke Dem, hun siger demonstrativt højt, at hun vil gøre anmeldelse til politiet. Hun truer med skandale. Men *skal* vi have offentlig storvask, hr. Justi, *for hele rakket* – jeg forsikrer Dem, jeg dyr mig ikke, jeg fremlægger denne bog. Jeg vil ikke have hele landets grin siddende på mig i al evighed.

Han smækkede ophidset bogen i og smed den på bordet.

– Og den anden? spurgte Probus: Er det også en "børnebog"?

– Nej, nej, svarede prins Balthasar og tog næsten kærtegnende om det røde fløjelsbind: Denne bog er mine øjnes lyst. Skønt Gud skal vide, den har kostet mig kvaler nok. De er jo på en måde blevet min juridiske privatkonsulent, hr. Justi – min skriftefar, ikke sandt? Haha! – så skal De også have mit "harem" at se. Forstår De, at jeg må holde det bag lås og lukke. Gudskelov sætter majestæten aldrig sine dydige ben i dette lønkammer, ellers ville hun lave en artig autodafé herinde. Vorherre bevares, hr. Justi! Bogen her er jo en slags besøgsprotokol, haha!

Probus vidste knap, om han skulle se med.

– Det synes at være et meget stort harem.

– Nej, egentlig ikke, mange går igen i flere udgaver. Og oprigtig talt, hr. Justi – tror De, det er let for mig? Som landets

mest omtalte mand har jeg svært ved at holde mit inkognito. Og min kone – majestæten – er yderst *prude*. Vil De tænke Dem: hun har endnu ikke været at formå til at modtage landets største og, jeg tør sige, mest agtværdige skuespillerinde. De ved, hvem jeg mener, ikke? Her er et ganske dejligt billede af hende, taget specielt for mig alene.

Han satte fingeren på et stort og pragtfuldt portræt, hvor Lucia Pastas øjne "gav sig hen" for et fotografisk kamera.

– De kender hende, ikke sandt?

– Jo, ganske flygtigt.

– De behøver ikke at være diskret, hr. Justi. Jeg ved, hvor De højagter hende. Hun er i Deres tanker fuldkommen uangribelig. Hun har selv vist mig et såre smukt brev fra Dem. De er optrådt som hendes ridder – misforstå mig ikke – jeg bruger ordet om den ædleste finhed. Rygtet har så travlt med hende, og hun har lige så mange fjender som ubønhørte tilbedere, ikke sandt? De vil allesammen hævne sig på hendes rygte. Men *jeg* ved, hvor hun er trofast og hæderlig. Jeg har kendt hende i over ti år. Jeg ved, hvorfra rygtet stammer. Også hendes ulykke, hr. Justi. Jeg ved, hvem der har skylden.

Prins Balthasar kneb øjnene til i ridderlig selverkendelse og strøg sig med fingrene over den høje golde pande. Probus skimtede et øjeblik tragikomediens dobbeltmaske i dette smalle degenererede ansigt, hvor overskægget endnu hang som en lille strid børste over den nedadtrukne brede sanselige mund. Jo, Nemesis havde ristet hans minderune på det perverse dødningehoved foran Lucia Pastas sengetelt, hvor Probus selv engang havde hvilet. Den lange navneliste, der fulgte efter den

kongelige højheds signatur, var også en art stamtræ, en liste af lidende, ridset på et kranie.

Prins Balthasar lukkede sin haremsbog og sagde alvorligt, idet han rejste sig.

– Jeg skal sige hende, hvor smukt De taler om hende, når jeg ser hende i aften.

– Deres kongelige Højhed vil gå?

– Nej, nej, det har ingen hast. Hun kommer *her*. Altid. Jeg har gudskelov folk, jeg kan stole på. Og mit strengt private lønkammer, haha! Her kan jeg tale med hende som i en grav. Det er også nødvendigt, hr. Justi. Hun er ved at gøre mig meget ulykkelig. Skønt hun egentlig, for første gang, skal gøre mig lykkelig. Min kærlighed har endelig velsignet hende, hr. Justi. Men vil De tænke Dem: hun *nægter* at føde mit barn til verden, skønt det vil være mig kærere end alle de tilsammen, som står i min børnebog dér. Hun vil ikke være moder *ugift*. Nu be'r jeg Dem, hr. Justi. *Jeg* kan dog umulig gifte hende. Nu truer også hun med at gøre skandale. Hun vil forbryde sig mod den ufødte. Vorherre bevares, det er jo strafbart, forbudt i loven, ikke sandt?

– Jo, fosterfordrivelse er forbudt i straffeloven, Deres kongelige Højhed. Men Gud bedre det, den lov kan omgås, som omtrent enhver anden, af snedige og hykleriske lovtrækkere. Der er folk, endogså faguddannede læger, der lever af at "hjælpe" på trods af loven. Blot ordet svangerskab eller foster ikke nævnes, blot det kun er "en lille forstyrrelse" i de naturlige funktioner, der skal rettes, så kan loven ikke komme dem til livs.

– Men det er jo modbydeligt!

– Ja, det hykleri, hvori De og jeg og vi allesammen lever, er modbydeligt. Vi snyder os fra ethvert ansvar og enhver lov. Så er de, der åbent forfægter, at fosterfordrivelse burde være tilladelig, ganske anderledes hæderlige.

– Fi donc! Det kan De da ikke mene, bedste hr. Justi. Fosterfordrivelse tilladt! Du store verden, det er jo ovenikøbet livsfarligt.

– Det er selvmord også. Livsfarlige handlinger, der kun går ud over én selv, bør ikke straffes af andre – de straffer jo sig selv.

– Men det går jeg aldrig i livet med til. Det *må hun ikke*, hører De, det må hun ikke! De må råde mig, kære hr. Justi, De må finde på et andet middel.

– Ja, så ved jeg ikke bedre: Da hun ikke vil være moder uden at være gift, og da Deres kongelige Højhed ikke er i stand dertil, så må en anden ægte hende.

Prins Balthasar så ud, som om et stort lys strålende gik op for ham.

– Tak for det! sagde han og trykkede hans hånd så hjerteligt, som om han med det samme udnævnte Probus til primadonna-gemal.

Probus betakkede sig i sit stille sind.

18

Probus fik sit første møde med dronning Sibylle ved en aftenfest på slottet.

Hun kom alene og rettede sin vuggende gang lige imod ham.

Han bøjede sig dybt over hendes lille hvide, kølige hånd, der et øjeblik lå i hans med en blidhed og blødhed, så han ikke vidste, om det var handskeskind eller hendes egen hud, han rørte ved.

Da han et nu så ind i hendes øjne, var det, som han stirrede tilbage i sin egen fortid. Han fangede et glimt af samme gyldenlakbrune glans, der havde fortryllet ham som mandvoksen dreng. Hvor havde han siden fået det falske frastandsindtryk? Hun var jo slet ikke nogen pæon. Hun var lille og sart, fløjelsblød og buttet, kattesmidig glidende i sine bevægelser, hvid i sin hud som en kalla og alligevel af en dunkel og mørkesval virkning, en sydlandsk sommernat sitrende af ildfluer, som kunne der knitre gnister ud af hendes højtbovnende, kastanjebrune hår. Hendes ansigt var tænksomt som en pensée, der synker ind i sit eget farvedyb og ruger i sig selv.

De stod et par sekunder øje i øje. Probus følte erindringen om sin unge forelskelse risle op som en sød smerte. Det var eventyret, som havde besjælet hans første elskovsdrømme. Hun havde holdt ham vågen i mange nætter. Hun havde været helgeninden i et japansk guldskrin. Hun havde selv – til hans fader – kaldt ham en ung Buddha. Nu stod hun foran ham og stirrede på ham af uudgrundelige øjne og fandt måske, at han

snarere var kommet til at ligne en af Buddhas ældede disciple, furede af erfaring, ribbede som visdomsugler. Eller så hun under verdensmandsmasken endnu det strålende drengeansigt, der engang havde genspejlet hendes sol, når hun fo'r ham forbi i selve eventyrets gyngende karm?

– Hvor har jeg set Deres ansigt før? spurgte hun i en ganske stille og enfoldig tone.

– Det må være min fader, Deres Majestæt mindes.

– Oh nej. Han var en gammel, streng og myndig herre. Han så ud som selve Cicero. Nej, De er fra min tid, ikke sandt, hr. Justi? Vi må have set hinanden, før jeg blev gift, tror jeg.

– Det er mig, der har set Deres Majestæt, og ikke Dem, der har lagt mærke til mig.

– Oh, De tager fejl. Og nu må De ikke længer forsømme mig, hr. Justi. Jeg ved, De kommer så tit hos min gemal. De må fortælle mig om retsreformen. Det interesserer mig overordentlig. Vi er jo alle forbrydere for Vorherre, ikke sandt, selv om vi ikke er det for hinanden.

Hun gled fra ham i sin brune guldbrokade. Han følte sig til mode, som om en lue havde slikket over hans kinder og brændt hans øjne.

Nu oprandt for Probus hans livs lykkeligste timer.

En gammel skrinlagt drøm stod op fra de døde. Det eventyr, livet havde bedraget ham for, blev med ét virkelighed. Han gik ud og ind på et slot. Han talte under fire øjne med sit hjertes dronning. Tiden var løbet, men hverken hun eller han var blevet gammel. De var kun blevet bevidste. Hans sanser var stærke som aldrig før. Hans længsel var blevet tryg glæde. Han så

hende, han drak hende ind i sit hjerte, hun var til for ham. Hun var en bog, hvori han bladede med skælvende hænder.

Udadtil formede det sig meget ceremonielt. Han blev så ofte tilsagt til dronningen for at give hende referat af forhandlingerne i den store retsreform, at han tilsidst næsten blev stamgæst – ventet af lakajerne, når han kom med sin højtidelige dokumentmappe under armen.

– Det er med vilje, jeg ikke plager min gemal, sagde dronning Sibylle, når hun modtog ham i sit arbejdskabinet. Han har jo – til hans evige beklagelse desværre – intet med regeringen at gøre, ikke engang sæde i statsrådet. Og desuden – hun rynkede sine fine bryn – det må jo være ham pinligt at høre om alt dette straffelovsvæsen – det er dog kun sørgelighed og griseri, hvor man så ser hen.

– Hvorfor da plette Deres Majestæts egne rene hænder dermed?

– Fordi det er min pligt. Og så fordi snavset er indenfor vore egne døre, ikke sandt?

– Det mener Deres Majestæt ikke, sagde Probus og så sig om på de resedafarvede silkevægge, hvorfra de elegante rokokoportrætter stirrede i deres hektiske pastelfarver med sminkede røde læber og skønhedspletter på de pudrede kinder.

– Oh ja, ser de ikke pletterne overalt? Vi pudrer vore laster og sminker vore synder. Vi går allesammen rundt som fint kalkede grave, hr. Justi.

Probus tav stille og vovede ikke engang at se spørgende ud.

Men dronning Sibylle gik modigt videre.

– Hvorfor sidde her og agere? De ved det jo ligeså godt som jeg og alverden. Man skal ikke tale om strikken i hængt mands

hus, vel?

– Deres Majestæt hentyder til en lille svaghed – en lille abnormitet …

– Sig heller en stor. Og kald tingen ved dens rette navn. Min gemal er uhelbredelig. Var han født udenfor et slot, så gik han – som alle de andre "uhelbredelige" – fra fængsel til fængsel – eller til galehuset – for at gøres uskadelig. Han *er* jo ikke bedre. Og han *lader* sig ikke forbedre. Hvad tror De ikke, jeg led, da jeg opdagede det? Og tror De, nogen kvinde kan have agtelse for en mand, der er en slave af så ussel en svaghed, af så tarvelige tilbøjeligheder? Min retfærdighedsfølelse harmes over, at jeg er med til at gøre forskel, skønt jeg ikke burde.

– Jo, der både er og bør være forskel. Lad forbrydelsen tilsyneladende være den samme. Straffen rammer uendelig forskelligt. Alt er relativt. Den indespærring, som for den ene er en forsmædelig hundetilværelse, er for den anden en tryg forsørgelse. Kender De historien om indianeren, der slog en hvid mand ihjel og til løn indbildte sig at komme i Paradis, fordi han blev indkvarteret gratis i et stort og venligt hus, hvor han fik et godt leje og god kost og forplejning resten af alle sine dage uden selv at sørge derfor? Der findes sølle og forhutlede stakler, i hvis vagabonderende tilværelse tugthuset står som det eneste sikre og betryggende tilflugtssted, det virkelige hjem, hvor næringssorgerne ikke skal plage ham. Hvorimod fængslet for et højtkultiveret og forfinet menneske må stå som en afgrund af rædsel og fornedrelse. Vi gør i vore fængsler samme fejl, som fortiden begik ved at blande forbrydere, tiggere, landstrygere, skøger og alskens rakkerpak sammen i en eneste affaldsdynge, frem for at sortere den og underkaste de utallige afarter af

forvildelse, forbrydelse og elendighed en *vidt* forskellig behandling.

Og dermed var Probus inde på det uudtømmelige tema, der drøftedes af kriminalistkongresser og retsplejekommissioner verden over, mens alle arter af fængselssystemer prøvede at forbedre og humanisere med indbildt større eller mindre held.

I de mest fremskredne stater var fængslerne endog udviklede til en art forbryderpaladser eller forbedringshoteller, hvor alle nutidens moderneste krav til gennemført renlighed og ventilation, udsøgt forplejning og cellekomfort, hensynsfuld behandling og opmuntrende omgangsformer kappedes om at hæve selvagtelsen og livsmodet hos fangerne, som kun for en tid måtte opgive det frie medborgerskab og underkaste sig en forholdsvis mild hustugt. I disse mønsterfængsler, der kostede staten glubende summer, sank forbryderne til hvile i en slags midlertidigt klosterliv eller rykkede op gennem højere og højere klasser for atter at vende tilbage til samfundet som styrkede og selvtillidsfulde borgere, der igen kunne gå løs på livet og tilværelseskampen med fuld appetit.

I ældre stater hang man endnu i mindre fremskredne former, men overalt var interessen for fængselsvæsen et tidens tegn, omsorgen for forbryderne var i hvert fald større end for de fattige. Fattiggårdene var sjældent så mønsterværdige som fængslerne, havde ikke så tidssvarende moderne bekvemmeligheder, ikke så sund forplejning, tog ikke så højt humanitært sigte. Fængslerne var ikke langt fra at være det moderne samfunds hjertebørn, for ikke at sige kælebørn. Forbedringssystemet havde i den grad gennemsyret samfundet, at flere og flere trængte til at gennemgå

forbedringskuren, der også for dem, der allerede én gang havde nydt den, viste sig så lidet skræmmende, at de gang efter gang underkastede sig den på ny.

Og retsplejen havde under alt dette udviklet sig til et så indviklet og bekosteligt system, at der slet ikke længer var noget forhold mellem udgift og resultat. En mand, der for år siden havde tilegnet sig en ubetydelighed til et par dalers værdi, kunne, når "forbrydelsen" blev opdaget og anmeldt, befordres for statens regning en lang og kostbar rejse til "åstedet" for efter en lang og kostbar rettergang at blive dømt til et langt og kostbart fængselsophold – alt sammen på statens regning, for at den abstrakte "retfærdighed" kunne ske fyldest i anledning af et lille konkret tilfælde, hvor en borger havde mistet en genstand til et par dalers værdi.

Hvor meget man end forbedrede og humaniserede denne retspleje ved alskens nye metoder i fængselsindretningen, blev det til grund liggende system ved at være lige galt. Der var næsten aldrig mere nogen balance mellem brøde og straf. Forvoldt skade blev gjort endnu værre. Små tab bødedes med endnu større. Den tanke, at snart sagt enhver menneskelig forseelse kunne sones og "siddes af" i en ørkesløs og frugtesløs indespærring, var i sandhed undfanget i en moralsk skolemesters indskrænkede hjerne. Et barn, der skal straffes for uartighed eller ulydighed, sættes i en mørk skammekrog. For den voksne misdæder er fængslet nøjagtig det samme princip. Det store barn puttes kortere eller længere tid i et helt system af skammekroge, for at det ret kan dukke sig i anger og ruelse, inden det får lov at vende tilbage til sin klasse.

Probus var efterhånden blevet en fanatisk hader af dette tåbelige forbedringsprincip. Gennem sin dommervirksomhed og gennem sine mange debatter i retskommissionen, hvor teorierne brødes, søgte han at tilkæmpe sig et logisk, helt igennem fornuftigt synspunkt. Al moderne straffelovgivning stred jo i lige grad mod natur og fornuft. Begrebet "straf" måtte føres tilbage til sin oprindelige mening, til naturlighed, til praktisk nyttevirkning, til sand hensigtsmæssighed.

Det gjaldt om i hvert enkelt tilfælde at bøde sket skade, at vende ondt til godt. Hver enkelt straf måtte derfor være *fornuftig*, så forbryderen selv kunne indse det rigtige deri og få lyst at hjælpe med til at genoprette skaden. Et sind, der forbryderisk eller sygeligt er kommet på afveje, kan alene bringes til fornuft gennem naturlighed og natur. Gennem påvirkning af gode og retsindige mennesker. Og gennem selve naturen. En blomst i en urtepotte, et grønt træ, en kornmark, en solnedgang prædiker bedre "forbedring" end nogen salmebog og nogen fængselspræst.

Derfor skulle den første reform være at kappe alle tagene af fængslerne, så himmel og sol og vejr og vind kunne fyge ned i de sindrige cellesystemer. Den næste skulle være at gøre hver celle til en havelod, hvert tugthus til et havefængsel, hver fange til en frivillig arbejder under den frie himmels opsyn.

Når Probus kom så vidt og skeptikerne hovedrystende spurgte: Hvordan vil De så tøjle alle voldsmændene, vane- og ondskabsforbryderne? svarede han med en egen hårdnakket vildskab: Ja, nu kan De bare vente! Jeg tør endnu ikke afsløre hele mit barbariske forsæt. Hvad vi kalder humanitet, er jo en forkvakling af al sund og oprindelig menneskelighed. Vi må

virkelig tilbage til det fornuftige barbari, om vi ikke skal drukne i sygt føleri. Også vor moderne samfund trænger til en *cloaca maxima*, som kan føre det skidne vand bort til det rensende hav!

19

Dronning Sibylle kendte ikke til koketteri. I hele sit væsen var hun uforstilt oprigtig og naturlig ynde.

Når hun så på Probus, lyste sympatien ud af hendes blik. Når hun gav ham sin hånd, lod hun ham beholde den så længe, han ville.

Han vænnede sig til at bøje sig over den og kysse den og betragte den længe som et levende lille kunstværk.

– Ja, min hånd er pæn, sagde hun. Hånd og fod er det smukkeste, naturen har givet mig, papa beundrede mine fødder og vågede over, at de aldrig blev ødelagt. Da jeg var femten år, plantede han mig midt på taflets kniplingsdug og skænkede majbowlen med de røde jordbær op i mine hvide sko.

Heller ikke nu koketterede hun, skønt Probus galant greb lejligheden til at knæle ned og famle foden frem af den lille diamantskinnende sko for at kysse den.

– Vent et øjeblik, sagde hun og strøg silkestrømpen af: Min fod er lige så præsentabel som min hånd. Dér har De den nøgen! Og hun trykkede sin fine lille rosenfod mod hans forelskede mund, helt ind til de hvide tænder.

Så naturlig var tonen imellem dem, at Probus en dag, da han havde talt sig særlig i flamme over sit yndlingstema, fortabte sig så dybt i hendes store smilløse øjne, at han først vågnede ved at føle sine læber hvile på hendes.

Han rejste sig forvirret og rødmede hedt.

– Ja, sagde hun: nu har De *virkelig* forbrudt Dem.

– *Crimen læsæ Majestatis*, sagde Probus dristigt: det kan koste mig min hals.

– Oh, svarede hun alvorligt og rejste sig: Lad os ikke begynde at straffe så højt ovenfra. Jeg vil følge Deres egne teorier og overlade straffen til Dem selv. Farvel, hr. Selvdommer!

Det var alvor. Audiensen var forbi. Probus måtte gå. Han behøvede dog ikke at gøre sig kvaler længe, før dronningen igen lod ham kalde.

– Har De fundet Deres straf? spurgte hun.

– Jeg finder den ikke i mine lovbøger, men i mit hjerte, svarede Probus.

– I Deres hjerte blander jeg mig ikke, sagde hun. Men så bliver jeg vel nødt til at diktere Dem *min* straf.

– Jeg hører, sagde Probus og bøjede sit hoved ydmygt.

– Jeg forlanger, at De skal udarbejde Deres mange teorier om en splinterny straffemåde i *fast* form, hr. Justi. Efter Deres egen lov vil De i sin tid selv blive dømt. De skal blive dens første prøveklud.

– Men Deres Majestæt glemmer, at mit reformforslag vil blive så radikalt, at det slet ikke har udsigt til at gå igennem.

– Oh, det skal De ikke sige. Jeg ønsker ligefrem, at mit folk skal give mig Deres nye lov til min fødselsdag. De ved, jeg er landets kælebarn. Man vil sikkert ikke nægte mig min morgengave.

– Deres Majestæts morgengave? Er det ikke lidt for sent?

– Jeg har den jo til gode. Jeg har gemt den. De husker nok, at dronningen har en ældgammel ret til i morgengave at fordre alle lænker løst. Det er netop det, jeg vil.

– Men hvis det nu ikke går an at løse alle lænker? Så lidt som det går an at lade onde tyre eller gale hunde gå løse?

– Så må *De* komme med Deres nye midler, hr. Justi.

– Håndjern kan jo slet ikke undværes.

– Så må De bruge dem. Sammen med Deres nye ideer om humanitet.

– Det er ikke vammel humanitet, men sund fornuft, menneskeheden trænger til.

– Så lad os få den! Jeg glæder mig virkelig til denne morgengave fra Dem og mit folk.

– Hvilken dag, Deres Majestæt?

– Oh, hvilken dag? Naturligvis den, hvorefter hele landet længes. Er jeg ikke hele landets moder? Gift med hele mit folk? Biernes dronning, der alene skal forplante den hele stamme? Ja, De smiler. De mener, det er nok, blot jeg skaffer landet en eneste arving.

– Ja, den lykke har Deres Majestæt hidtil nægtet sit land.

– Ved man hvorfor?

– Himlens vilje er en ringe trøst, Deres Majestæt.

Dronning Sibylle rejste sig brat til afsked:

– Oh, det er ikke *Himlens* vilje. Det er *min* vilje, hr. Justi.

Probus tænkte *sit* ved dette udtryk. Han så ud som en sfinks, da han næste gang fik foretræde.

Men dronningen fortsatte, som om hun genoptog en lige afbrudt samtale:

– Hr. Justi, jeg er altid så glad, når de taler om sundhed og sandhed og fornuft som vore højeste mål. Behøver De mere forklaring? Hellere end at give landet en arving, der er belastet, vil jeg gå barnløs fra min trone.

Probus mødte hendes alvorlige øjne.

– De *ved* altså?

– Jeg ved alting. Jeg blev gift så ung, at jeg endnu kun var et barn. Men et nådigt Forsyn lukkede mine øjne op, så jeg i tide blev seende. Gud og min egen vilje skånede mig for den skæbne, der har ormstukket så mange gamle herskerhuse. Jeg føler mig selv som et sundt træ – det *vægrer* sig ved at bære syg frugt.

– Hvem er helt sund, Deres Majestæt?

– Han er i hvert fald helt syg. Jeg så det straks – både den lille abnormitet og den store karaktersvækkelse. Den første kommer af den sidste. Vil De tro, at jeg har kæmpet mod dem begge? Men han er uforbederlig, som han er uhelbredelig. Hans last er blevet ham i den grad en vane, at han ikke kan se den selv. Han har ikke en eneste gang i de mange år blot så meget som villet *tilstå* den. Han *nægter*, selv om han gribes på fersk gerning. Kan nogen kvinde have respekt for en sådan usselhed?

– Er han ikke – tilgiv, at jeg spørger – et ulykkeligt og beklagelsesværdigt menneske, Deres Majestæt? Han føler sin stilling fornedrende og latterlig. Han er kun – prinsgemal, og som sådan mener han dog, at han – "gør sin pligt".

– Pligt? sagde dronning Sibylle med en foragtelig krusning om sin mund: Overfor sig selv har han forsømt enhver pligt. Overfor mig har han ingen. Jeg kender hans tilværelse som en sygejournal. Jeg ved også, at han er stolt af sit *bastard*-afkom. Det bliver alt sammen hans *privat*forbrydelser. Men overfor mig og landet skal han *ikke* have lov at begå nogen.

– Var det ikke muligt, Deres Majestæt, at gøre en forandring i dette sørgelige forhold?

– *Hvor* sørgeligt det er, ved kun jeg. Lad hofsladder og folkesnak rende med de latterligheder, som gives til pris ved ethvert hof. Min *tragedie* tager jeg med mig i min grav. Jeg klager til ingen. Og der er ingen og intet, som kan hjælpe mig.

– En skilsmisse? sagde Probus ganske stilfærdigt.

– En regerende dronning lader sig ikke skille. Det har kongerne været ene om, ikke sandt? Jeg kan da ikke lufte mit sovekammer for hele verden og lade min mands sygejournal trykke på løbesedler.

– Er Deres Majestæt sikker på, at han selv er diskret?

– Oh, han er angst som en hund. Han ryster blot ved tanken om en husundersøgelse efter de dukater, der hver uge bliver borte i min chatolskuffe. Alligevel kan han ikke afholde sig. Skønt han er så ræd for skandale som for selve den sorte død. Han ville dø af skam og skræk.

Dronning Sibylle havde talt sig stille og kummerfuld. Penséen i hendes ansigt var formørket og rugede i sin egen fløjlsdybe skygge. Hun havde lagt den ene lille hvide hånd ovenpå den anden i sit skød. Håret syntes at sænke sig som en tung sky om den smalle rene pande. De mørke øjenvipper slørede for blikkets svømmende glans.

Probus vidste ikke, hvor længe tavsheden mellem dem varede, mens han stod bøjet over hendes lille fine skikkelse som over en lukket blomst, hvis krone har foldet sig sammen om et dugsitrende ar.

Hans hjerte hamrede, så han kunne høre det. Hans følelse havde ikke taget fejl. Ønskekvisten havde gjort udslag i hans hænder. Med samme instinktkraft som i hans tidlige ungdoms dage. Kun den gang havde han følt den samme drivende kraft i

sit hjerte. Med radioaktiv sikkerhed pegede hans livsnerve på ny mod den kilde af godhed og renhed, der duftede imod ham fra dette væsens blomsterkølige dyb.

Naturnødvendigt foldede deres hænder sig i hinanden, og da hun løftede sine læber, var det kun for at mødes med hans.

20

Probus levede pludselig midt i sit livs højsommer. Hans drømme kulminerede i en svimlende virkelighed. Hans sol stod i zenit. Han elskede som aldrig før. Han elskede en dronning. Og han var genelsket.

Livet forekom ham nu så vældigt, at han knap kunne favne det. Han var tusind gange mere end fyrste og prinsgemal. Han var optaget til himmels. Han følte sig kåret som en gud. Han fejrede sit mystiske bryllup i eventyrets tempel. Ingen dødeligs lod kunne lignes ved hans. Han var konge uden krone. Han tronede som Gud i en helligdom, ingen anden turde betræde. Han badede sin sjæl i den kosteligste og livsaligste kilde, hvorfra han opsteg til en evig ungdom.

Han var Zeus, der favner Jo i en tordensky, uset af alle, kun mærket af hende. Han gik jo til hende som en sky gennem et nøglehul.

Hans kærlighed var uden vidner. Og dog kunne han til tider isnes af frygt som en højforræder. For straks efter at svulme som en ung Herakles, der forbereder sit store arbejde: at rense fængslernes Augias-stald ved at lede en stormflod igennem den.

I svage øjeblikke følte han skrupler. Han var jo ikke værdig til denne vidunderlige renhed og sundhed. Han havde en plettet og besmittet fortid som alle de andre. Til tider forekom han ikke sig selv bedre end den fyrstelige stakkel, hvis plads han havde taget. Ganske vist beroligede han sig med sin lægeattest for, at han havde overstået sin Nemesis-sot. Men han ønskede

al erotik brændt ud af sit tidligere liv. Han angrede bitterlig, at han ikke var blevet viet til sin gudindes tjeneste som uberørt efeb.

I lang tid havde han kun for et syns skyld medbragt sin juramappe og ladet sit tema sove i dens indre.

Men en hed sensommerdag tog dronning Sibylle med begge hænder om hans lykkelige hoved og så på ham med et langt og dvælende blik.

– Hvor længe vil min Herakles forsømme sit arbejde? Husk, at min morgengave må være rede, når tidens fylde kommer.

Probus følte sine kinder lue under hendes bløde hænder.

– Tidens fylde? hviskede han.

– Ja. Morgengaven må være dér på selve dagen.

– Selve dagen? Hvad for en dag?

– Da jeg skal velsigne landet Musca med at opfylde dets hedeste ønske.

– Det er ikke muligt, stammede Probus.

Hun nikkede med et smil:

– Jo, fra nu af er alting muligt for os to. Derfor må du tage dig sammen og skynde dig. *Jeg* har kun nogle måneder at fuldbyrde miraklet i. *Du* har haft år. Bind dine koste, Herakles!

En storm af tanker fyldte Probus i den følgende tid. Han turde knap tænke forjættelsen til ende. Han havde øvet kongegerning. Han havde indpodet det gamle dynasti ny livskraft. Hans sæd skulle i fremtiden herske i landet Musca.

Straks efter kom den iskolde frygt. Ansvaret? Turde han bære det?

Ikke en sjæl måtte jo vide, at han var stamfader til det kongelige knopskud. Han selv måtte skjule sin viden om sit livs

farligste lykke. Men der var én, som kunne gennemskue bedraget og kræve ham til regnskab.

Og han blev forfærdet til sit inderste, da en aften regnskabet – umeldt – kom lige ind i hans stue.

– Hr. Justi, nu går det ikke et øjeblik mere. Her er ingen tid at spilde. Jeg kommer lige fra hende. Hun kan ikke skjule det længer, og hun *vil* ikke heller.

Probus stod målløs og stirrede prins Balthasar ind i de tingrå øjne. Jorden brændte under ham.

– Ja ja, par Dieu! Det trækker op til den frygteligste skandale. Hvis ikke *De* sparer os derfor. Herregud, jeg har jo hele tiden *stolet* på Dem, *ventet* på Dem.

Probus følte sin forstand stå stille. Men prinsen for videre:

– De må redde både mig og hende. De er vor eneste udvej. Kæreste hr. Justi, det hele er jo en formalitet. Men De *må*, De *må*! Jeg vil være Dem taknemlig i al evighed. Forbarm dem over mig! Husk min stilling! Jeg overlever ikke den skandale.

Probus vidste ikke, om han var købt eller solgt.

– Har De – har De talt – med Hendes Majestæt?

– Med min kone? Er De gal? Det er jo netop det forfærdelige, der må undgås.

Probus stirrede sine øjne ud af hovedet:

– Er det da ikke – er det ikke dronningen, De taler om?

– Store Gud, hr. Justi! Står De og gør nar ad mig? Ved De ikke, *hvem* der venter sig? Har jeg ikke allerede for to måneder siden fortalt Dem, at hun vil rende til smudsbladene eller tage gift – hvad ved jeg?

Probus vendte tilbage til livet.

– Å, Lucia Pasta – Lucia Pasta, stønnede han.

– Ja, ja, ja, ikke sandt? Herregud, den lille vennetjeneste! Jeg havde så sikkert ventet den af *Dem*.

Probus var igen rolig og klar. Han måtte benytte øjeblikket og komme skæbnen i forkøbet ved med et forpligtende venskabsbånd at binde den mand, der som hans fjende kunne tilintetgøre hans fremtid.

– Ja, *jeg* er rede, sagde han med et lille ironisk smil. For Deres kongelige Højheds skyld går jeg gerne ind på den lille formalitet. Selv om jeg er ganske klar over, at det aldrig kan forpligte Deres kongelige Højhed til nogen gentjeneste.

– Nej, naturligvis, haha! Hvordan skulle det gå til? Haha!

Prins Balthasar lo dumt og trykkede hans hånd med varm hjertelighed.

Alligevel følte Probus et knæk i sin selvagtelse, da han efter lange tiders forløb genså Lucia Pasta, en eneste gang, i civilstatskontoret, hvor de sammen undertegnede deres ægteskabsprotokol. Derefter fulgte han hende i tavshed hjem til hendes gadedør og tog afsked under stor kulde:

– Jeg beklager, at De herefter skal bære mit pletfrie navn, og jeg håber, at det barn, De føder til verden, må slægte sin *rigtige* fader på, så enhver kan se ligheden.

Hvortil primadonnaen svarede med et udtryk af den dybeste foragt:

– Jeg afviser Deres modbydelige insinuationer, hr. Justi, og jeg råder Dem til *ikke* at fornærme Deres *lovformelige* hustru.

Probus gemte denne nye forsmædelse af sin egen karakter hen til de mange tidligere. Han kæmpede for livet og for magten til at kunne gennemføre ideer, der var renere end hans egen livsførelse. Han lokkedes af sine drømme om at bringe sig

selv og sine medmennesker til fornuft. Han blændedes af sin store ubegribelige kærlighedslykke. Han ville vove alt for at holde den vedlige. Hans skæbne havde formet ham til eventyrer, til fantast.

Eventyret voksede jo i hans umiddelbare nærhed. Fabelagtige tanke! Han havde plantet det i en dronnings skød.

Omsider begyndte landet Musca at skimte den lykke, det gik i møde. Da gisningerne blev til officiel vished, var jubelen stor. Prins Balthasar stod så at sige uforberedt, uskyldig som et barn, ansigt til ansigt med sin egen solopgang.

En dag fik Probus opfordring til snarest muligt at indfinde sig hos prinsgemalen.

Med stærkt blandede følelser ventede han i audiensværelset. Prinsen kom ophidset stormende ind.

– Det er det utroligste! brast det ud af hans blussende ansigt: Hele byen snakker derom. Og til mig siger man intet, absolut intet. Min kone, majestæten, har ikke villet se mig, Gud ved hvor længe! Har De hørt mage, hr. Justi? Og det allerutroligste er – at rygtet –

– Det er ikke noget rygte, Deres kongelige Højhed, hoflægen har stadfæstet det.

– Utroligt! Uden først at sige det til mig. Det allerutroligste er –

– Netop, hvad folk allerhelst vil tro.

– Men jeg siger, det er *løgn*. Jeg må da stå til troende, ikke sandt?

– Undskyld, ikke når Deres kongelige Højhed siger noget, ingen vil tro.

– Så skal man min salighed komme til at tro mig. *Jeg*, hr. Justi – han slog sig for brystet – jeg er i stand til at afsløre den største skandale, der er set i dette land. Den brænder mig på tungen, kan jeg forsikre dem: den må *ud*! Vil min kone, majestæten, *ikke* høre den, så skal *folket* komme til det.

Probus rystede blidt på hovedet.

– Deres kongelige Højhed *gør det ikke*.

Prins Balthasar så betuttet på ham.

– Hvad gør jeg ikke?

– Deres kongelige Højhed afslører ikke den største skandale, når De er en principiel hader af selv den allerbitterste. Det ville også være synd for populariteten.

– Hvad for en popularitet?

– Den, Deres kongelige Højhed er sikker på i samme øjeblik, landet får en arving. Husk dog, De opfylder alles håb til Dem. Der tales allerede om Dem som nationens løve. De har krav på hele landets beundring og taknemlighed.

– Det er ikke muligt, sagde prins Balthasar og stirrede forbløffet ind i det blændende perspektiv.

– Jo. Jeg lykønsker Deres kongelige Højhed af mit ganske hjerte, sagde Probus med sit undersåtligste buk.

Prins Balthasar faldt i tanker, der øjensynlig havde en ram bismag.

– Det er ikke muligt, gentog han. Kort efter trykkede han heftigt Probus' hånd og mumlede:

– Det er dog det allerutroligste. Utroligt, utroligt, hr. Justi.

Dronning Sibylle delte ikke Probus' skrupler eller frygt. Hun var ganske optaget og fyldt af det forunderlige, hun ventede sig. Snart vildt ophidset af nye legemlige fornemmelser. Snart mat

og slap som af en art sjælelig søsyge: For hendes skyld måtte alverden gå under.

Sin prinsgemal skænkede hun ikke en tanke. Hun var så vammel ved, hvad hun kaldte hans sygejournal, at hun ikke følte skygge af skyld overfor ham. Og hun kendte hans "skandaleangst", der ikke var andet end ond samvittighed.

Heri tog hun ikke fejl. Prins Balthasar ræsonnerede sig hurtigt til ro. Hans kildrede forfængelighed forsonede ham med den falske, men smigrende maske, han måtte bære. Der var højst tre i verden, som vidste, det var en maske. Hver af de tre måtte føle sin tunge bundet. Turde han selv ikke tale, så kunne de skyldige to ikke heller. Det var en pebret trøst, men den svalede.

Foreløbig havde han også genvordigheder nok med den lovformelige fru Justi, der blev ved at hjemsøge ham med sit svangerskabs kvaler og sygelige ondsind.

Det var en lettelse, da hun omsider nedkom med et dødfødt barn og straks greb lejligheden til at rekreere sig under et hedere himmelstrøg. Prins Balthasar viskede en fadertåre af øjet og tænkte med sorg på en tom plads i sit ene album. Probus bed harmen i sig over at se et barnedødsfald bekendtgjort under hans gamle højværdige navn.

Der var ikke langt til den store begivenhed, da Probus indfandt sig med et fuldt gennemarbejdet forslag til den store retsreform, dronningen ønskede sig i morgengave.

Bleg og besværet lå hun på en sofa og ville først ikke se ham. Men straks efter skiftede hun sind, hun fik en tanke, der stimulerede. Hun lod prinsgemalen kalde – han skulle

delagtiggøres i førsteglæden over den ny verden, som hun kaldte det.

Prins Balthasar tøvede ikke med at komme. Han opførte sig ulasteligt, på samme tid beæret og beskyttende. Det var så sjældent, han havde den glæde, nu da majestætens nerver ikke tålte at spise sammen med andre. Han havde givet sig sin skæbne og sin stilling i vold. Nu først *lønnede* den sig. Hvorfor skulle han røbe sin egen skam?

Med hævn-spørgsmålet havde han forgæves brudt sit hoved. Hvor skulle han vende sig hen? Mistanken havde ikke et spor at gå efter. Så måtte han mistænke alle dem, der daglig kom til majestæten i statssager. Altid i uforstyrret diskretion. Overfor sin gemalinde, der nu var mere pirrelig end nogensinde, havde han ikke vovet den bitterste antydning, skønt det kogte i ham af raseri ved tanken om, at djævelen havde gået i selve disse stuer.

Prins Balthasar kyssede sin gemalinde på hånden og spurgte kærligt til hendes befindende.

– Oh, det bliver aldrig godt mere, sagde hun. Men jeg tror, hr. Justi vil sætte pris på at høre også *din* mening om sit højst vigtige lovforslag.

Probus begyndte oplæsningen af de mange folioark, men var ikke kommet langt, før prins Balthasar rømmede sig:

– Undskyld, kære hr. Justi, men jeg er bange for, disse endeløse paragraffer vil trætte Hendes Majestæt altfor meget. Var det ikke muligt, at De kunne give os hovedtrækkene – kvintessensen, om jeg så må sige?

– Oh, ja, sagde dronning Sibylle: bare grundtanken, hvorpå det hele kommer an.

Derpå lænede hun sig tilbage i sine puder med lukkede øjne.

– Ja, sagde Probus og lagde sine ark til side: Som jeg allerede for længst har fremstillet det for Deres Majestæt og for Deres kongelige Højhed, ligger vort retssystems grundskavank efter *min* mening i, at straffen ikke virker på den menneskelige *fornuft*. Straf bør ikke have andet mål end at genoprette voldt fortræd og at rense samfundslegemet. Man bør først og sidst lære menneskene, at det *dummeste*, de kan begå, er forbrydelser.

Straf, hvis retfærdighed og rimelighed ikke er indlysende for den, der har forbrudt sig, er forfejlet. Deraf kommer de mange forstokkede forbrydere *på trods*. Al rettergang burde gå ud på at bringe forbryderne til fornuft, at lære dem selv at finde den bedste og naturligste vej at gøre gjort skade god igen, at *bøde*. Der gives i virkeligheden ingen anden straf end den, hvormed forbryderen straffer sig selv. Den, der idømmer sig sin egen straf, f. eks. Ved selvmord, bør ikke hindres deri gennem vort brutale spejdersystem, der dag og nat våger over, at ingen stakkel "tager sig selv til rette".

Alle er vi fødte forbrydere, og alle er vi børn, som må dresseres under samfundets tugt. Derfor bør forbrydere behandles som umyndige, som børn, der er løbet for tidligt af skolen. Myndighedsalderen er jo højst forskellig. Mange første forseelser og forbrydelser begås af moralsk umyndige – de skal *ikke* i fængsel, men i moralskole for at indhente det forsømte. Andre forbrydelser begås af umyndige, der endnu ikke har lært at arbejde – de skal *ikke* i fængsel, men på arbejdsskole for at lære, hvad de ikke kan. Alle straffefængsler skal overhovedet ophæves. Foruden de to nævnte skoler bliver der da brug for endnu en tredje: Abnormskolen.

For de mennesker, der i retslig forstand betragtes som "tilregnelige", bliver at indføre en "afregningsbog", en art kontrabog, der til enhver tid viser, hvad det pågældende individ er stat og samfund skyldigt. Ethvert lovbrud, hver forseelse omsættes, vel at mærke i penge, ikke i fængselsdage, og opføres på debetsiden. Mennesket hører op med at stjæle, når det lærer at begribe, at tyveri er den *dyreste* måde at låne penge på ved selvtægt. De primitive tiders pengebøder genindføres som hovedstraf, fordi det er den mest almenfornuftige: ingen straf er jo følelig som den, der rammer én på pengepungen. Hvad der mindst betaler sig, er brud på lovene, for de gør ufravigeligt blodige skår i kontrabogen, betales med eje og formue og fradrag i alt arbejdsudbytte, lige til gælden er betalt.

Men nu de mange, der ikke hører hjemme i nogen abnormskole og ikke vil tage ved lære hverken i moral- eller arbejdsskole, men bryder sig pokker om deres kontrabog med samfundet? De rå og brutale voldsforbrydere, recidivisterne, de, der ikke *vil* eller *kan* andet end ødelægge retssikkerheden for os andre, de –

– Ah, nu kommer det! brast det fra prins Balthasar: Kort proces, ikke sandt?

Han illustrerede ved at snitte den ene håndflade knivskarpt over den anden.

– Du tager fejl, Balthasar, sagde dronningen stille og sikkert. Og Probus gik videre:

– Vi skiller dem ikke af med livet. For intet menneske har lov at tage andet liv, end sige sit eget. Vi spærrer dem heller ikke inde, for straffefængslerne skal bort. Vi skiller dem af med de love, de ikke kan lide. Vi skiller dem ud, vi overlader dem til

kloakken, vi ekskluderer dem af den kultur, de ikke vil tilhøre, af de love, de selv så råt sætter sig ud over. De skal tømmes ud af samfundslegemet som ekskrementer.

– Fi donc! for en sammenligning! sagde prins Balthasar og tog sig til næsen: Jeg forstår ikke: hvor vil De blive af med disse – disse – uappetitligheder?

– Jorden har endnu uopdyrkede og svagtbefolkede strækninger nok, som kan lægges ud til mødding og losseplads for forbryder-affaldet. I hvert fald har vort eget land nogle øer, der ikke kan få en bedre anvendelse end at tjene som septic tanks, hvor kloak-afløbene kan rense sig selv for smuds og bakteriegift og igen blive klart vand.

– Aha! Er det ikke det, man kalder *deportation*? spurgte prins Balthasar.

– Jo, men en deportation til den ubændigste frihed og lovløshed – uden anden opsigt og hjælp, beskyttelse eller justits end den, de deporterede selv bringer med eller kan hugge sig igennem til. En deportation, hvor hver morder og voldsmand får frit slag; hvor en står mod alle og alle mod en, til de selv begriber nødvendigheden af en fælles og gensidig retsoverenskomst. En deportation, hvor ondskab går mod ondskab, skadedyr mod skadedyr.

– Uha! sagde prins Balthasar: Dér kan blive hyggeligt. Men nu de lande, som ingen "lossepladser" kan finde?

– De kan hælde deres affald i havet, svarede Probus – "sætte dem ud" på det vilde vand, hvor der er så lovløst, som nogen kan ønske sig.

Perspektivet huede ikke prins Balthasar. Han rejste sig op og gik oprørt op og ned ad gulvet.

– Ved De af, hr. Justi, at De egentlig er en nederdrægtig barbar? sagde han og standsede lige op og ned foran ham.

– Deres kongelige Højhed tager fejl. Det er kun dem, der bliver ved at bryde andres fred, der selv ingen fred fortjener. Samfundet skal spy dem ud. Alle de, der kun forser sig af nød eller vankundighed, kan ikke behandles mildt nok. Et afsnit i mit forslag kræver oprettelsen af en ny afdeling under politiet. Det skal ikke alene bruges til orden og kontrol og opsporing af forbrydelser, men også til barmhjertighedsværn: Redningsstationer, hjælpekorps, en art St. Bernhards hunde til at opsøge og redde moralsk forulykkede.

– Ja tak! sagde prins Balthasar og så stift på ham: Nej, jeg glemmer ikke denne infame kontrabog, De vil prakke os på, allesammen, uden forskel. *Jeg* skal måske også gå med kontrabog, hvadbeha'r!

– Deres kongelige Højhed *skylder* jo ikke noget, så vidt jeg da ved, sagde Probus med et smil.

– Nå ikke? Haha! Det *var* da godt. Men jeg tror min salighed, majestæten ikke har kunnet tåle – – Undskyld, ma chère! Jeg forstår, hr. Justis barbari har været dig for stærkt. Du skal ikke bryde dig om det! Det går aldrig i evighed igennem.

Dronning Sibylle sov ikke. Hun åbnede langsomt sine dunkelbrune øjne og sagde med uhyre sikkerhed:

– Vær bare rolig! Hr. Justis reform skal nok sejre. Om ikke på anden vis, så ved et statskup!

21

En tidlig forårsmorgen ringede alle klokker til ære for landet Muscas ældste og mest ærværdige helgen, apostlen, der havde bragt kristendommen til det lille hedenske folk.

Processionerne begyndte at samle sig med deres bannere udenfor domkirken for at rykke ind blandt de rødtbetrukne søjler mod højaltret, hvor det gamle helgenskrin var stillet frem i sit mølædte, sølvkræfarvede fløjl.

Men langt større var stimlen foran den gamle hofborg. Pladsen havde været befolket hele natten. Mange af de lovtro borgere havde ikke lukket et øje. Alles blik var rettet mod vinduerne, bag hvilke det store under skulle ske.

Allerede om aftenen vidste jo hele byen, at veerne var begyndt. Landet ventede forløsningen af sit håb. Øjnene stirrede mod det tykbugede tårn, hvor flaget endnu ikke var hejst, men hvor solstrålerne spillede om mundingerne på de irrede kanoner, der snart skulle få mæle.

Med hatten ned over ansigtet og kraven højt opsmøget stod Probus som en ukendt blandt de talløse tilskuere og ventede, forvåget, uden at have været i seng. Han lukkede øjnene og tvang sin tanke ind hos hende, hvis veer han fornam i sit eget blod. Han led med hende, han bed den forfærdelige spændings smerter i sig, han borede neglene i sine håndflader. Hver kimende klokke hamrede nerverne som nagler gennem hans kød.

Den gamle rødmurede borg lå som død, med rækker af gabende tomme vinduesøjne. Klokkeklemtene faldt som hagl

over de grønne tårne og spir.

Da skar pludselig et lyn ned fra det tykke vagttårn, en røgsky slog ud og et skud drønede gennem alle klokkerne. Ørene lyttede bristefærdige og tog mod skud efter skud, talte i angst og bæven, lige til fjorten – da var det, som hjerterne skulle stå stille. Kom der flere? Jo, et nyt kanonslag fik forventningen til at eksplodere i vild jubel. Hele torvet hujede op for hvert nyt skud, og det enogtyvende druknede i en hurrabølge, som fik hele den gamle borg til at ryste.

En prins! En tronfølger!

Probus stod og så gennem en tyk og bævrende hinde af tårer et glimt af kongeflaget, der gik ti tops over folkets hav af begejstring.

Et par timer senere forelagde han dronning Sibylles "morgengave" i det samlede dobbeltkammer.

Dagens sluser af glæde og jubel skyllede det meste af den ventede opposition over ende. Kun enkelte stemmer advarede med bidende spot mod "dette sørgelige vildskud på kulturtraditionens tusindårige træ", mod "dette fantastiske foster af en hjerne, der vanslægtede til skam for sin glorværdige afstamning".

Dronningens ønske om at se alle lænker løste, alle fængsler åbnede på sin sejrsdag, gjorde udslaget. Og Probus slog på den nationale stoltheds strenge: Ligesom landet tidligere havde ophævet klostrenes tusindårige cellesystem, således krævede friheden denne nye og endnu større triumf: først af alle folk at afskaffe straffecellens forfærdelige skamplet på menneskeheden.

Forslaget vedtoges med overvældende majoritet.

Probus havde ikke personlig fået lov at overbringe budskabet om sejren til landets forgudede moder.

Ensom og med højthamrende hjerte stod han l sin anesal og betragtede sine forfædre i skafotfarverne. Sejrherre, og dog besynderlig utilfreds med sig selv. Han søgte at trøste sig med den gamle vismands ord, at man lige så lidt kan kræve af en filosof, at han skal være en helgen, som af en billedhugger, at han selv skal være en skønhed. Han så ind i sig selv og havde en følelse, som var han koparret på sjælen. Dommeren dømte sig selv. Han hørte til de *uopdagede* forbrydere. Men han syntes, at disse gamle strenge herrer i skafot-farverne gennemskuede ham med deres klare faste blik: Dine egne gerninger straffer dig.

Han var stolt af at være fader til en tronfølger. Men stoltheden var dømt til livsvarigt cellefængsel i ham selv. Stort at være fader til en konge! Endnu større at være fader til en kongstanke. Men han havde en dump forudanelse af, at han selv skulle blive denne kongstankes første prøveklud.

I tanker havde han lagt hånden på ryggen af sit gamle dommersæde.

Ja, enhver fader til en ny tanke må finde sig i, at den prøves på ham selv. Lad verden da flå mig og hænge min egen hud på ryggen af min dommerstol.

Balkondøren stod åben. Ovre fra hjorteparken lød der høje leveråb.

Probus smilede vemodigt.

Landet hyldede og takkede prinsgemalen for sin arving, sit opfyldte håb!

Ovationerne skyllede op om ham. Han var beruset og svimmel af sin store ufattelige lykke. Han bukkede for den plaskende bølge af sin egen popularitet og hviskede med et gys:

– Det er utroligt! Det er det allerutroligste!

22

Probus blev tilsagt til audiens for at få dronningens underskrift på loven om fængslernes ophævelse.

Alt, hvad han hidtil havde kunnet gøre, var at skrive sit navn i de på slottet fremlagte protokoller.

Han havde skrevet i dem begge. Også i prinsgemalens. Skønt han i sit inderste havde følt trang til at gøre et eller andet vanvittigt, for at spytte skæbnens uhyre løgn og sin egen utrolige lykke lige i ansigtet.

Dag og nat kunne han ikke sove for at tænke på det utænkelige, der var sket. Fader til en kongesøn uden selv at være konge! For livstid dømt til at bære maske! *Se* sin søn uden nogensinde at turde kalde ham sin! Og evigt forsvinde i historiens aldrig opklarede mummespil, hvor maskerne aldrig falder, og sandheden aldrig tager sit eget ansigt på! Ene med sin løndom, ene med sin lykke! Ophøjet til Gud, men kun i sin egen bevidstheds grav.

Mens han førtes gennem salene på vej til dronningens soveværelse, stod han pludselig ansigt til ansigt med prinsgemalen.

Prins Balthasar syntes undergået en iøjnefaldende forvandling. Han havde med ét krænget sin nervøse og frygtsomme ham af sig. Hans tynde magre skikkelse havde rettet sig i sin fulde højde. Det affabelt hilsende væsen var veget for en knejsende selvbevidsthed. Sparsomme, fint friserede hår søgte op over den blege skaldepande. Den skarptslebne

monokel udstrålede vandblå enevælde. Her var en mand, en fyrste, som havde taget sit parti!

Probus bukkede stumt. Han kunne ikke få en lykønskning over sine læber. Derimod gennemkribledes han et nu af en djævelsk lyst til at le den prinselige idiot op i hans naragtige fjæs og demaskere ham med et eneste hånligt ord. Som han dog tog sig i. Det var jo ganske øjensynligt, at den utrolige begivenhed, folkehyldesten og de vedvarende ovationer havde slået prinsgemalens skrøbelige hjerne med et storhedsvanvid, der aldrig mere ville forlade ham – så skulle da sol og måne ramle og sjælen udspy sig selv!

Prins Balthasar nikkede overnådigt:

– Tak, tak, hr. retspræsident! Deres lykønskning glæder mig. Min gemalinde, majestæten, ønsker at vise Dem den særlige nåde at ville underskrive det af Dem udklækkede projekt, som jeg selv, sandt at sige, aldrig havde troet, skulle komme ud af – om jeg så må sige – utopiens tågeland. Men nu, hr. Justi, vil De altså komme til at bære ansvaret for den store udskylning af kloakken – ikke sandt? – var det ikke *cloaca maxima*, De kaldte alt dette forbryderiske svineri? Ha ha! Jeg har netop i disse dage flere gange haft lyst til at spørge dem, hr. Justi, angående disse fødte, disse recidivister, er det ikke sådan, de hedder, de uhelbredelige? Sig mig engang, hr. retspræsident, tror De ikke på en personlig djævel?

– Det må Deres kgl. Højhed hellere spørge konfessionarius om.

– Ak, hvad kender han til det? Nej, nej, hr. Justi, jeg selv kan egentlig godt tænke mig en personlig djævel, der stikker sine beskidte sorte fingre ind i alt, hvad vi gode mennesker laver. De

og jeg, hr. Justi, ikke sandt? Det er ham, vi skal have skyllet ud i kloakken, ikke sandt?

Probus turde ikke benægte det.

– Nej, vel? sagde prins Balthasar. Hør, hr. retspræsident, når jeg nu lader Dem gå ind til min gemalinde, majestæten, så må jeg minde Dem om, at hun lige har skænket landet og mig en søn. Hun er endnu ikke temperaturfri. De må ikke overanstrenge hende med tale. Underskriften – det er det hele, ikke sandt?

Et øjeblik efter var Probus indladt i sit livs allerhelligste. Han stod for sin dronning, for sit hjertes dommer.

Han ønskede at dø af sin lykke. At opløses i sin egen sejr. Miraklet var sket. Han var født til verden på ny. En dronnings skød havde genskabt ham. Han havde trådt det første skridt på udødelighedens vej. Er der anden opstandelse til evigt liv end at genopstå af en kvindes skød?

Hed damp steg op for hans syn. Han stirrede gennem tårer. Han *anede* kun hendes øjne, deres dunkle, gyldenlakbrune dybde. Salighed og taknemlighed så sig selv i øjnene.

Han lagde den kongelige, sølvkræfarvede skindmappe på silketæppet foran hende.

– Min morgengave, hviskede hun. Se din egen.

Han forstod. Og gennem vuggens hvide svævende slør så han sin levende drøm. Det lillebitte lyserøde, furede ansigt åbnede sig pludseligt i et par blå glimt. Og han så sin egen sjæl ind i øjnene.

Han sagde ingenting. Han burde aldrig tale mere. Han skulle aldrig mere kysse hendes lille munds blegrøde blomst.

Han åndede sit kys ud over den blændende fine hånd, der hvilede som et rosenblad på det hvide silketæppe.

Denne anden udgave af *Sophus Michaëlis: Dommeren* er et uforandret optryk af bogens første udgave med undtagelse af kapitel 21, der blev skrevet af forfatteren i april 1928.

Om "Dommeren"

Forfatter: Sophus Michaëlis (1865-1932).
Org.udgave: *Dommeren*. Danske Forfatterens Forlag, København 1921.
Denne udgave baseret på: Sophus Michaëlis: *Dommeren*. Baltisk Forlags Romanbibliotek. Baltisk Forlag, Malmø-København-Berlin (2. udvidede udgave).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Odilon Redon (1840-1916): *Mauvaise Gloire* (1886).

ISBN 978-87-7628-235-6
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-450-4 (Ølstykke 2016).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk